

Tisdagen den 20 majTisdagen den
20 maj 1980

Kl. 12.00

*Om den statliga
rekryteringspoli-
tiken*

Förhandlingarna leddes till en början av tredje vice talmannen.

§ 1 Upplästes och lades till handlingarna följande från valprovsningsnämnden inkomna*Berättelse om granskning av bevis för ersättare för riksdagsledamöter*

Till valprovsningsnämnden har från riksskatteverket inkommit bevis om att Margareta Hegardt, Stockholm, och Gertrud Hedberg, Stockholm, utsetts till ersättare för riksdagsledamöter.

Valprovsningsnämnden har vid sammanträde denna dag granskat bevisen och därvid funnit, att de blivit utfärdade i enlighet med 15 kap. 1 § vallagen.

1980-05-14

*Stig Nordlund**/Sven-Georg Grahn***§ 2 Om den statliga rekryteringspolitiken**Budgetministern INGEMAR MUNDEBO erhöll ordet för att besvara *Alf Wennerfors* (m) den 9 maj anmälda fråga, 1979/80:466, och anförde:

Herr talman! Alf Wennerfors har frågat mig hur jag vill medverka till en rekryteringspolitik inom den statliga förvaltningen som överensstämmer med regeringens strävan att begränsa den offentliga sektorns expansion, samt om jag är beredd att omgående rekommendera eller på annat sätt medverka till anställningsstopp inom den statliga förvaltningen. Bakgrunden till Alf Wennerfors fråga är att byggnadsstyrelsen ledigförklarat två tjänster.

De senaste årens budgetarbete har inneburit en mycket restriktiv prövning av de statliga myndigheternas administrationskostnader. I årets budgetproposition har med få undantag det s. k. huvudförslaget utgjort grundvalen för prövningen. Det innebär att myndigheternas administrationskostnader för budgetåret 1980/81 kommer att reduceras med 2 % efter pris- och löneomräkning. I kompletteringspropositionen som nyligen förelagts riksdagen anføres att regeringen även i nästa budgetarbete bör tillämpa det s. k. huvudförslaget vad gäller statliga konsumtionsutgifter. Anvisningar med denna innebörd har i januari lämnats till de statliga myndigheterna.

Det ankommer efter budgetprövningen på myndigheterna att inom ramen för de medel som riksdag och regering anvisar, samt de övriga bestämmelser som utfärdas, göra de prioriteringar som myndigheterna finner ändamålsen-

Tisdagen den
20 maj 1980

*Om den statliga
rekryteringspoli-
tiken*

liga för att kunna utföra de uppgifter som åligger dem. Det är särskilt i ett stramt budgetläge viktigt att myndigheterna inom angivna ramar har möjlighet till omprioriteringar för att uppnå ett bättre resursutnyttjande. Jag anser att den målsättning som Alf Wennerfors tar upp i sin fråga bättre uppnås genom en restriktiv budgetprövning än genom åtgärder som generellt anställningsstopp inom den statliga förvaltningen. Jag är inte beredd att medverka till ett sådant anställningsstopp.

ALF WENNERFORS (m):

Herr talman! Jag behöver inte säga särskilt mycket om hur det är beställt med svensk ekonomi – vi vet alla hur allvarligt läget är. Enbart den siffra som belyser hur stort budgetunderskottet är – 50–60 miljarder – säger oss hur bekymmersamt vi har det och att vi måste vidta alla de åtgärder som kan vidtas för att komma till rätta med de ekonomiska bekymren. När jag säger att budgetunderskottet är 50–60 miljarder skall vi också ha i minnet vad som anges i kompletteringspropositionen, nämligen att vi de närmaste åren har att räkna med ökande budgetunderskott. Vi måste alltså öka intäkterna, dvs. vi måste tjäna mera pengar genom att sälja till andra länder. Men vi måste framför allt granska varenda utgift. Vi måste hushålla bättre med våra pengar.

Jag blev väldigt förvånad när jag i Dagens Nyheter fick se annonsen om två nya tjänster på byggnadsstyrelsen. Det är alltså två nya tjänster utöver de nära 900 personer som arbetar inom detta statliga verk. Det måste finnas personer inom verket som kan omplaceras för att utföra denna typ av uppgifter. Det måste också finnas möjligheter att utbilda personer som redan finns där för de eventuella nödvändiga uppgifter som man anser skall utföras enligt vad som anges i annonsen.

Även om det finns en positiv underton i svaret till mig, tycker jag att budgetministern kunde instämma med mig i uppfattningen att man inte bara borde tänka på omprioriteringar – som budgetministern ser det – utan också borde uttala att det inom olika statliga verk görs omplaceringar, dvs. att man utnyttjar folk så mycket man någonsin kan när läget är så bekymmersamt. Det borde dessutom satsas på utbildning och utveckling av de människor som finns tillgängliga. Jag tror att det finns många unga och gamla människor, inte minst inom byggnadsstyrelsen, som skulle kunna ta sig an de uppgifter det här är fråga om.

Jag vill också påminna om att när frågan om hur många ytterligare tjänster byggnadsstyrelsen skulle få behandlades förra året, alltså våren 1979, så avstyrkte föredraganden den begäran om nio tjänster som förelåg och tillstyrkte två tjänster. Riksdagen sade också ja till dessa två tjänster. Men de två tjänster som byggnadsstyrelsen då fick är det inte fråga om i det här sammanhanget, utan det är andra tjänster det gäller. Då undrar jag: Har byggnadsstyrelsen över huvud taget rätt att utlysa dessa två tjänster? Kan ett statligt företag verkligen agera på det här sättet?

Budgetministern INGEMAR MUNDEBO:

Herr talman! Alf Wennerfors och jag är ense i fråga om den grundläggande utgångspunkten, att det är nödvändigt med en mycket restriktiv prövning av de statliga myndigheternas administrationskostnader. Däremot har vi kanske olika meningar om vilka vägar man bör gå. Jag menar att ett generellt anställningsstopp när det gäller all statlig administration skulle slå fel. Det kan också i ett stramt budgetläge finnas motiv för att inom ett verk förstärka och utöka administrationen på vissa områden, men detta måste då betalas genom att man gör besparingar på andra områden, inom samma verk eller inom andra verk. Man bör kunna göra omplaceringar, och man bör inom vissa verk också kunna göra begränsningar och personalminskningar, om man genom en rationalisering kan uppnå samma effektivitet som tidigare eller om verkets arbetsområde skulle ha minskat. Men man bör alltså kunna utöka administrationen i de fall då ett verk får vidgade uppgifter och höjda ambitioner.

När det gäller det nu aktuella fallet är det faktiskt så att de båda tjänsterna redan finns inrättade på byggnadsstyrelsen. Den ena har nyligen blivit vakant, och den andra har varit vakant sedan en tid. Det är alltså inte fråga om något nytillskott av två tjänster, utan dessa tjänster ligger inom den fastlagda ramen. Just i det här fallet tycker jag faktiskt att man har en god användning av de båda tjänsterna. Befattningshavarna skall jobba med ekonomisk planering och redovisning bl. a. i fråga om kostnadsstyrning och kostnadsuppföljning av olika byggprojekt, och det tycker jag är en bra verksamhet.

ALF WENNERFORS (m):

Herr talman! Det har varit väldigt svårt att få veta hur det verkligen ligger till med de här två tjänsterna. Om det nu är på det sätt som budgetministern säger, kan jag hålla med om att det i det här fallet i och för sig kan vara riktigt att man har rätt att utlysa tjänsterna. Men med tanke på att vi befinner oss i en så allvarlig ekonomisk kris undrar jag ändå om det skall vara nödvändigt att som i det här fallet utnyttja en vakant tjänst. Med tanke på hur man runt om i hela detta land ser på dessa frågor tycker jag att ett statligt verk borde gå före och inte utnyttja en ledig tjänst.

Vad sedan gäller frågan huruvida det i det här fallet är klokt att tillsätta tjänsterna, med tanke på att befattningshavarna skall syssla med den typ av uppgifter som budgetministern nämnde, så vet vi litet var att man under ganska många år har sysslat med myndighetens ekonomiska planering och redovisning och med frågan om hur man skall behandla denna verksamhet med hjälp av data, dock utan att hittills ha kommit till rätta med det på ett tillfredsställande sätt. Man kan undra hur detta över huvud taget har skötts. Om det finns underlag för kritik i det avseendet, ställer man sig ännu mera undrande över varför byggnadsstyrelsen skall behöva utannonsera två tjänster och få ytterligare två människor till det här verket, vilket sammanlagt kostar 300 000 kr.

I det privata näringslivet har många företag fått uppleva kriser under

Nr 147

Tisdagen den
20 maj 1980

*Om den statliga
rekryteringspoli-
tiken*

senare år. Det naturliga för dem är att då ta till anställningsstoppet. Om den statliga förvaltningsapparaten befinner sig i kris och om Sverige befinner sig i kris – det trodde åtminstone jag var fallet, med tanke på att vi har ett budgetunderskott på 50–60 miljarder och med tanke på att detta tyvärr förmodligen kommer att öka under 1980-talet – då måste vi enligt min mening ta till extraordinära åtgärder, t. ex. anställningsstopp. Jag är förvånad över att jag inte får ett instämmande från budgetministern på den punkten. Just nu är det verkligen dags för ett anställningsstopp inom hela den statliga förvaltningen.

Budgetministern INGEMAR MUNDEBO:

Herr talman! Man behöver inte nödvändigtvis utnyttja alla vakanta tjänster, utan vissa kan förbli obesatta. Så är också fallet inom en del verk. Men i vissa fall kan det också finnas goda skäl för att nybesätta tjänsterna, eftersom det för den samlade statsverksamheten och för samhällsekonomin kan vara till nytta att ha tjänsterna i fråga besatta. Det är ju ingalunda alltid så, att tjänster kostar. I det här fallet gäller det 300 000 kr., men man kan kanske göra inbesparingar som är mycket större än den summan. I detta fall tycker jag att det är bra att ett verk satsar mera på kostnadsstyrning och kostnadsuppföljning.

Vi är alltså överens om den allmänna utgångspunkten att det är nödvändigt att pröva mycket restriktivt, att hålla igen och begränsa, liksom också att man på vissa områden kan behöva skära ned. Men det är också en ständigt fortgående utveckling som kan motivera förstärkningar på vissa områden. Därför är jag emot ett generellt anställningsstopp.

ALF WENNERFORS (m):

Herr talman! Kostnadsstyrning av detta och andra verk har man sysslat med ganska länge på uppdrag av de politiska instanserna, men vad har det givit? – Inte särskilt mycket, i varje fall inte när det gäller detta verk. Jag är alltså skeptisk.

Sedan sade budgetministern att det ibland kan vara vettigt att tillsätta tjänster, eftersom det kan innebära en kostnadsbesparing. Det kan t. o. m. sägas att det kan kosta att *inte* tillsätta tjänster. Det finns exempel på detta, men i det här fallet tror jag inte att detta resonemang gäller. I det här statliga verket med över 900 tjänster måste det finnas möjligheter att utveckla och utbilda redan anställda personer.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 3 Om regeringens syn på viss amerikansk militärmanöver i Karibiska havet

Nr 147

Tisdagen den
20 maj 1980

Utrikesministern OLA ULLSTEN erhöll ordet för att besvara *Lars Werners* (vpk) den 7 maj anmälda fråga, 1979/80:450, och anförde:

Herr talman! Lars Werner har frågat mig hur regeringen bedömer den "allvarliga kränkning av Cubas suveränitet" som den amerikanska militärmanöver som nyligen genomförts utanför sydöstra USA har medfört.

Den militärmanöver som åsyftas i frågan är den årligen återkommande s. k. Solid Shield-manövern som de senaste åren ägt rum i sydöstra USA. Enligt pressmeddelande från det amerikanska försvarsdepartementet den 9 april skulle årets övning även omfatta landstigningsövningar på Guantanamo-basen. Sådana övningar har förekommit vid tidigare tillfällen.

Lars Werner ställde sin fråga den 6 maj. Redan den 1 maj hade emellertid det amerikanska försvarsdepartementet i ett nytt pressmeddelande tillkännagivit att landstigningsövningen i Guantanamo skulle inställas. Den manöver som nu har genomförts har ägt rum utanför Floridas kust och den amerikanska östkusten.

EVA HJELMSTRÖM (vpk):

Herr talman! Jag tackar utrikesministern för svaret på Lars Werners fråga.

Bakgrunden är känd. Även Ola Ullsten måste ha tagit del av det telegram som riksdagen nyligen erhöll från Cubas parlament. I telegrammet stod det: "Vi vänder oss till Er med anledning av den farliga situation som ånyo hotar framkalla en allvarlig kris i Karibien. Förenta staterna har meddelat att den 8 maj nya militära operationer av betydande omfattning skall inledas vid Guantanamo-basen, ett territorium som ockuperats olagligt och som USA tillvällat sig av det kubanska folket." I telegrammet stod det vidare: "Vi ber Er om förstäelse och solidaritet i syfte att säkra fred och internationell avspänning och det absoluta oberoende som besjälar det kubanska folket." Telegrammet var undertecknat av vice presidenten Raul Roa, och jag har ännu i dag inte kunnat märka någon som helst reaktion från regeringen på det här telegrammet eller på USA-manövern över huvud taget. Inte heller ger Ola Ullsten i sitt svar någon som helst bedömning, som vi från vpk efterlyser i den fråga som Lars Werner ställde. Tvärtom försöker Ola Ullsten förringa manövern och säga att det är den årligen återkommande s. k. Solid Shield-manövern. Men det är de facto den största militärmanövern i området på mycket lång tid. Och det är de facto en ren provokation riktad inte bara mot det socialistiska Cuba utan också mot all progressiv utveckling i området, bl. a. efter vad som hänt i Nicaragua. Avsikten är att skrämma folken i Karibien.

USA genomförde, såsom framgår av telegrammet och av Ola Ullstens svar, en stor militärmanöver i Karibiska havet. Det ingick tidigare i denna planer på landstigningsövningar på Guantanamo-basen på Cuba, som USA alltså illegalt ockuperar. Nu har landstigningsövningarna visserligen upp-

*Om regeringens
syn på viss ame-
rikansk militär-
manöver i
Karibiska havet*

Tisdagen den
20 maj 1980

*Om regeringens
syn på viss ame-
rikansk militär-
manöver i
Karibiska havet*

skjutits, men de kommer enligt amerikanska armén att genomföras vid en senare tidpunkt. Vi uppfattar detta som en mycket allvarlig kränkning av Cubas suveränitet. Ockupationen strider mot det kubanska folkets vilja, den strider mot internationell rätt, den har fördömts av det kubanska folket och den alliansfria rörelsen.

Eftersom Ola Ullsten inte svarade på frågan, dvs. inte gjorde någon som helst bedömning, vill jag upprepa den fråga som Lars Werner ställde samt dessutom till utrikesministern rikta frågan om han är beredd att medverka till att den illegala ockupationen av basen upphör.

Utrikesministern OLA ULLSTEN:

Herr talman! Lars Werner har ställt en fråga som gällde en amerikansk marinmanöver, som skulle innefatta en landstigningsövning på Guantanamo-basen. Han menade att detta skulle innebära en allvarlig kränkning av Cubas suveränitet. Redan innan han hade framställt frågan var det klart att manövern inte skulle få den tidigare avsedda utformningen. Däremot är det riktigt att manövern har ägt rum flera hundra miles från kubanskt farvatten, såvitt jag känner till. Därmed har saken kommit i ett helt annat läge.

Den svenska regeringen har inte den åsikten att vi bör opponera mot alla amerikanska militärmanövrar. Sedan må både Eva Hjelmström och jag tycka att det är trist att det skall behöva förekomma militärmanövrar över huvud taget, men det är en annan historia.

EVA HJELMSTRÖM (vpk):

Herr talman! Som jag framhöll tidigare företog USA visserligen inte några landstigningsövningar på Guantanamo-basen den här gången, men planerna på sådana övningar finns kvar, och ockupationen av Guantanamo-basen kvarstår likaså. Det anser vi vara en provokation.

Sedan säger Ola Ullsten att den svenska regeringen inte vill opponera mot militärmanövrar över huvud taget. Men man måste se till bakgrunden till att manövern kommit till stånd, och den bakgrunden är väl känd. Såsom den kubanska regeringen gav uttryck för i sitt telegram till den svenska regeringen är manövern en provokation riktad mot Cuba men också mot den progressiva utveckling som Nicaragua har inlett i området. Vi tycker att det vore på sin plats att den svenska regeringen visade litet solidaritet med befolkningen i Karibien.

Sedan noterar jag att Ola Ullsten över huvud taget inte tog upp min följdfråga, om den svenska regeringen är beredd att medverka till att USA:s illegala occupation av Guantanamo-basen upphör, i likhet med vad den alliansfria rörelsen bl. a. har gett uttryck för.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 4 Om rätten till medlemskap i sameby

Nr 147

Tisdagen den
20 maj 1980

Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN erhöll ordet för att besvara *Karl-Erik Hälls* (s) den 8 maj anmälda fråga, 1979/80:458, och anförde:

Herr talman! Karl-Erik Häll har frågat mig om jag avser att vidta någon åtgärd med anledning av ett aktuellt fall om rätten till medlemskap i sameby samt om jag vill redogöra för de erfarenheter man hittills fått av tillämpningen av rennärlingslagen, speciellt vad avser rätten till medlemskap i sameby.

Låt mig först ange bakgrunden till det aktuella fallet. En same som önskar vara medlem i en sameby har överklagat byns beslut att uppskjuta behandlingen av hans ansökan om medlemskap. Han intog därvid ståndpunkten att han redan var medlem på grund av bestämmelserna i rennärlingslagen om automatiskt medlemskap.

Regeringsrätten konstaterade att hans besvär inte kunde prövas. Som skäl för sitt beslut anförde regeringsrätten att mannen genom att ta anställning vid SJ åren 1958–1970 lämnat samebyn samt att medlemskap inte uppstår automatiskt genom att man på eget initiativ återupptar arbete med renskötsel. Eftersom han således inte var medlem av samebyn var han heller inte behörig att föra talan mot bystämmans beslut att inte ta upp honom i byns röstlängd.

Det återstår dock andra möjligheter för honom att bli medlem. Vid sidan av automatiskt medlemskap kan medlemskap förvärfvas genom särskilt beslut. Enligt 12 § rennärlingslagen kan sameby anta en renskötselberättigad same som medlem om han avser att med egna renar driva renskötsel inom byns betesområde. Vägras sökanden inträde som medlem kan länsstyrelsen ändå medge honom inträde, om särskilda skäl föreligger.

Samebyn har ännu inte fattat något slutligt beslut i frågan om medlemskapet. Enligt vad jag erfarit kommer ansökan att tas upp på bystämman vid månadsskiftet maj-juni.

Något ärende i frågan finns inte i jordbruksdepartementet. Frågan om medlemskap kan över huvud inte prövas av regeringen. Jag har heller inte för avsikt att vidta någon åtgärd i det aktuella fallet. Reglerna om medlemskap följer principen att samerna själva skall få bestämma om sina egna angelägenheter. Sedan 1971 har endast ett fåtal fall om medlemskap prövats rättsligt, och detta ger inte underlag för en bedömning av de erfarenheter man fått vad avser rätten till medlemskap i sameby.

KARL-ERIK HÄLL (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka jordbruksministern för svaret. Jag konstaterar att det innehåller en ganska ingående redogörelse för det aktuella fallet, och jag är tacksam för det. Det är klart att det har blivit en ganska stor fråga, inte minst i massmedia i Norrbotten, eftersom läget hela tiden varit tolkat på det sättet att det handlar om någon som rätteligen borde vara med i samebyn men som har förvägrats medlemskap. Jag tänker inte uppehålla mig vid det. Jag delar uppfattningen i svaret att det är en fråga som

*Om rätten till
medlemskap i
sameby*

Tisdagen den
20 maj 1980

*Om rätten till
medlemskap i
sameby*

i första hand samebyn får ta ställning till. Det verkar som om ett sådant ställningstagande är nära förestående.

Jag tror i alla fall att det finns anledning att säga ett par ord om den andra delen, nämligen den fråga som jag följde upp med och som jag ville ha litet mer uppgifter om, nämligen erfarenheten av rennäringslagen. Nu framgår det av svaret att det knappast finns någon erfarenhet av den, åtminstone inte särskilt mycket i det här speciella avseendet. Det råder emellertid stor förbistring i fråga om vilka kriterier som skall vara uppfyllda för rätt till medlemskap i sameby.

Jag har under det här ärendets gång fått uppgifter som gett mig besked om att kriterierna tolkas på olika sätt i de skilda samebyarna. Om den här personen har man, med hänvisning till regeringsrättens utslag, sagt att han lämnat renskötseln och börjat arbeta på SJ och att han fortsatt med det i tolv år och följaktligen inte längre kan vara medlem i samebyn.

Nu finns det emellertid enligt uppgift många medlemmar i samebyar som inte ägnar sig helt åt renskötseln, utan som är helårsanställda med andra arbetsuppgifter. Det gör mig oroad för att det kanske inte finns någon enhetlig bedömning i de skilda samebyarna om vilka bestämmelser som egentligen skall gälla för medlemskap. Det bör vara intressant att undersöka det. Därför skulle jag vilja fråga statsrådet, om det inte vore av intresse att se över hur kraven på medlemskapet verkligen ser ut i de olika samebyarna, så att man kunde få klarhet i om det finns några enhetliga bedömningsgrunder.

Nu är det också så att definitionen på renskötare är oklar. Jag blev av två skäl överraskad av Tomas Cramérs uttalanden i SSR. Först säger han i ett uttalande att samebyn inte är någon ekonomisk förening. Följaktligen är en berättigad fråga: Varför skall vi då ha ett röstförfarande där som stämmer överens med den ekonomiska föreningens? – Från början var ju bestämmelserna för samebyn grundade på de principerna. – Det andra uttalandet är att man kan anses vara renskötare även om man bara ägnar sig åt renskötseln på semester. Jag skulle också vilja fråga statsrådet: Stämmer de synpunkterna överens med statsrådets uppfattning i de här frågorna?

Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Jag vill erinra om att rennäringslagen är till för de renskötande. Det är omsorgen om dem som är anledningen till rennäringslagen.

Det är också riktigt att vissa samebyar i sina renlängder som renskötande medlemmar har tagit upp även personer som har övergått till annat yrke. En sådan klassificering saknar dock stöd i rennäringslagens bestämmelser om renlängd och har därför inte vitsord om renägares eventuella medlemskap i sameby. För medlemskapet – och detta är ett direkt svar till Karl-Erik Häll – gäller bestämmelserna i 11 och 13 §§ i rennäringslagen.

Tisdagen den
20 maj 1980

*Om rätten till
medlemskap i
sameby*

KARL-ERIK HÄLL (s):

Herr talman! Av det senast sagda drar jag den slutsatsen att statsrådet är medveten om att det kan sättas i fråga på vilka grunder man har fått sitt medlemskap i samebyarna. Då vill jag vara litet envis och en gång till fråga, om inte det är ett skäl nog för att göra en översyn av frågan och verkligen granska hur det ser ut i de skilda samebyarna.

Dessutom skulle jag vilja upprepa min tidigare fråga: Hur mycket behöver man ägna sig åt renskötelse för att över huvud taget anses vara berättigad att vara medlem i samebyn? Är det riktigt – såsom det tolkas av SSR:s jurist Tomas Cramér – att det räcker med att en same ägnar sig åt renskötelse exempelvis under semester? I ett brev har nämligen detta påståtts, och det sägs där att man kan räknas som aktiv renskötare även om man under hela året arbetar, exempelvis i Kirunagruvan som gruvarbetare, men ägnar sig åt renskötelse på sommaren. Är det så lösliga förutsättningar som gäller, då förstår jag att vi kommer att få stora bekymmer med att behålla en rennäringslag med de syften som rennäringslagen från början hade. Det är ett allvarligt hot mot rösträttsordningen i samebyn att man menar att den inte skall betraktas som en ekonomisk förening, och det är också ett direkt hot mot rennäringen, om en person på så lösa grunder kan anses ha rätt att vara medlem i den ekonomiska förening som jag anser att samebyn utgör.

Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Jag vill inte ge mig in i någon analys av det som har sagts i den här frågan, utan jag vill bara ännu en gång erinra om att rennäringslagen är till för de renskötande. Om jag har fattat det här rätt finns det i dag inget som helst önskemål från Svenska samers riksförbund om att ändra bestämmelserna, exempelvis om röstning efter renantal. Man skall inte göra större sak av denna fråga än vad den för tillfället är värd.

Jag erinrar om att samebyn kommer att behandla frågan om medlemskap nu i månadsskiftet maj-juni. Och jag upprepar att länsstyrelsen, om inträde skulle vägras, kan bevilja inträde, om särskilda skäl föreligger. Om det från samerna skulle finnas entydiga önskningsklarare preciseringar eller förändringar av rennäringslagen, är jag naturligtvis villig att ta ställning till dessa. Men jag har inte uppfattat att några sådana önskemål föreligger i dag.

KARL-ERIK HÄLL (s):

Herr talman! Jag vill bara göra ett par korta kommentarer till det sista som jordbruksministern sade. Statsrådet och jag är helt ense om att rennäringslagen är till för de renskötande människorna. Men vi tycks inte vara på det klara med på vilket sätt vi skall kunna definiera vem som är renskötare. Det borde vara ganska värdefullt att ha den grunden att stå på, då vi är överens om att lagen är till för denna speciella grupp människor.

Statsrådet sade att det f. n. inte finns något önskemål från samernas riksorganisation om en översyn av rennäringslagen. Nej, det är riktigt, men nog hade jag den uppfattningen att det för regering och ansvarigt statsråd är

en angelägenhet att efter hand bilda sig en uppfattning om lagars efterlevnad. Även av det skälet kunde det från statsrådets sida vara intressant att villfara den begäran som jag har, nämligen att låta se över hur det ute i de skilda samebyarna förhåller sig med medlemskapet och dess relation till rennäringslagens här åberopade paragraf.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 5 Om NCB:s såganläggning i Hissmofors

Industriministern NILS ÅSLING erhöll ordet för att besvara *Thage Petersons* (s) den 7 maj anmälda fråga, 1979/80:455, och anförde:

Herr talman! Thage Peterson har frågat mig om NCB:s hantering av sågfrågan och bostäderna (i Hissmofors) kommer att föranleda någon åtgärd från min sida.

Regeringen beviljade i februari i år lokaliseringssöd till NCB för investering i en om- och tillbyggnad av företagets sågverk i Hissmofors, Jämtland. Vid samma tidpunkt beslöt regeringen att ge tillstånd till NCB enligt 136 a § byggnadslagen att utvidga detta sågverk. Investeringen, som sammanlagt uppgår till ca 25 milj. kr., avses trygga fortsatt sysselsättning i sågverket samt möjliggöra att företagets hyvleriverksamhet på orten kan utökas.

Enligt vad jag erfarit innebär företagets nuvarande investeringsplan att fyra äldre bostadshus, ägda av NCB och f. n. utnyttjade av sammanlagt tio hyresgäster, måste rivras för att medge en rationell utbyggnad av sågen. Kommunen har enligt uppgift förklarat sig beredd att medverka till anskaffandet av ersättningsbostäder åt de drabbade hyresgästerna. NCB undersöker dock f. n. vilka merkostnader som en utbyggnad av sågverket på alternativ plats medför.

I sammanhanget bör påpekas att i regeringens prövning av ärenden om lokaliseringssöd ingår inte någon prövning av plan- och byggnadsfrågor. Sådan prövning sker i annan ordning.

THAGE PETERSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka industriministern för svaret.

Jag är tacksam för beskedet att NCB undersöker om en utbyggnad av sågverket kan ske på annan plats. Kanske har min fråga i riksdagen fått bolaget att vidta denna åtgärd.

Jag tycker likväl att industriministern kunde ha kostat på sig att ta initiativ till överläggningar mellan företaget, de anställda och de boende i Hissmofors för att i bästa samförstånd lösa detta problem. Människorna i Hissmofors upplever säkerligen inte denna fråga som en struntsak. Vi kan vara helt övertygade om att de anställda och de boende i Hissmofors inte ser lätt på frågan. Det gäller ju deras bostäder, och i förlängningen också deras arbete.

Jag har debatterat Hissmofors med herr Åsling tidigare, dels här i riksdagen, dels i valrörelsen. Nu vill jag tillägga några ord om själva Hissmoforsärendet, eftersom det är viktigt att inte Hissmoforsproblemen glöms bort. Dessa synpunkter kan också bilda en bakgrund till min fråga.

Det blir lätt så att ett fall är aktuellt en kort tid, när det har publicitetsintresse för massmedia. Men de arbetslösa går ju fortfarande kvar i Hissmofors, även om man inte längre skriver om dem. Regeringen har ett stort ansvar för utvecklingen vid NCB:s anläggningar i Hissmofors. Människorna i en drabbad bygd måste befrias från att behöva uppleva hur regeringen kryper undan, svär sig fri från givna löften.

Denna gång gäller det vad man kan tycka vara en detalj i frågan: lokaliseringen av de industrilokaler till vilka företaget fått ett omfattande stöd av staten. Skall arbetarnas bostäder rivas för att ge plats åt industribyggnaden, eller finns det andra möjligheter, som de anställda menar? Industriministern har nu lovat att detta skall undersökas.

Självfallet skall inte en detaljstyrning i sådana här frågor ske från statsmakternas sida. Men det får inte innebära att man fränsäger sig allt ansvar. Företaget har fått statligt stöd till den satsning som skall genomföras. Det är ändå viktigt att bolaget inte använder detta som ett svepskäl för att stoppa vad som är det sista hoppet för de anställda i Hissmofors. Det vore skönt att få höra industriministern slå fast att han fortfarande har ett ansvar för frågan. Och det vore värdefullt mot bakgrunden av den kedja av händelser, löften och uttalanden som har gjort Hissmoforsärendet till ett första rangens exempel på en industripolitik som inte varit lyckosam. Det är många löften och utfästelser som har givits, och det är därför förklarligt om människorna i Hissmofors känner inte bara otålighet utan kanske också bristande tro på nya utfästelser.

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Jag är tacksam för att Thage Peterson tar upp den mera principiella delen av den här frågan. Som framgår av den grundlag som reglerar riksdagens arbete bör en fråga normalt innefatta åtgärder inom ramen för ett statsråds ämbetsutövning. Min enda formella kontakt med NCB:s såguthyggnad gäller lokaliseringsstödsärendet. Som jag sade ingår i regeringens prövning av lokaliseringsstöd inte en prövning av plan- och byggnadsfrågor. Om jag här skulle ge mig in på en diskussion som skulle innebära direktiv till företag eller kommun, så skulle det strida mot de formella möjligheter som jag som ansvarigt statsråd för industripolitiken har att beakta.

Eftersom ärendena av den här karaktären är så många tror jag att man måste ha i minnet vilka formella begränsningar som finns för riksdagens agerande. Riksdagen kan inte träda i ansvariga företagsstyrelsers ställe. Här måste alltså, om debatten skall vara meningsfull, finnas en klar ansvarsfördelning.

Sedan kan jag bekräfta att jag självfallet har noterat att överläggningar i denna fråga har förekommit – och att jag också den vägen har kunnat notera, rent allmänt, att frågan är under lösning.

Tisdagen den
20 maj 1980

*Om NCB:s såg-
anläggning i
Hissmofors*

THAGE PETERSON (s):

Herr talman! Vi får inte glömma fallet Hissmofors. Regeringen har ett ansvar. Regeringen får inte svära sig fri från detta ansvar. Industriministern handlägger dessa frågor. Jag kommer att fortsätta att bevaka Hissmofors-ärendet, för det är ett tyfäll för hur det inte får gå till.

Våren 1978 varslades om nedläggning av sulfittfabriken. Då gjordes ett lugnande uttalande: företaget skulle ta sitt ansvar. Men ingenting hände, inga nya jobb skapades. Efter någon månad låg bollen hos herr Åslings industridepartement. Etableringsdelegationen kopplades in. Men ingenting hände, inga nya jobb skapades. När departementet misslyckats lades ansvaret på länsstyrelsen. Det talades om ett trämekaniskt centrum, men ingenting hände: För de 200 arbetslösa kom inga nya jobb. Så skulle uppräknigen kunna fortsätta.

De anställda i Hissmofors har av den borgerliga regeringen fått löften, lugnande uttalanden, överslättande formuleringar, men inga nya jobb, inga nya industrier, inga nya ersättningsarbeten. Det är därför jag än en gång vill slå fast att Hissmofors blev en studie i en borgerlig industripolitikens passivitet och otillräcklighet.

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Thage Peterson vidgar raskt frågan till att gälla de allmänna principerna för industripolitiken, och det är något helt annat än den avgränsade fråga han ställt. I dag är det helt felaktigt att säga att 200 människor går arbetslösa på den här platsen. En närmare analys av arbetsmarknaden på orten visar att många av de tidigare inom Hissmofors sulfittfabrik verksamma har annan sysselsättning. Betydande insatser har gjorts från både statens och kommunens sida för att lösa problemen. Länsarbetsnämnden har också gjort en betydande insats i det sammanhanget.

Den första byggstenen i det trämekaniska centrum vi talade om är det utbyggda sågverket, som medger en utökad verksamhet också vid hyvleriet, vilket visat sig intressera andra förädlingsindustrier för etablering på orten. Här pågår alltså ett betydande arbete för att klara sysselsättningsproblemen på orten. Den aktuella arbetsmarknadssituationen är inte så oroande som Thage Peterson ger sken av.

THAGE PETERSON (s):

Herr talman! Jag ställde den här frågan för att få industriministern att erkänna den borgerliga regeringens ansvar för Hissmofors, och för att få fram en förståelse för att människorna i Hissmofors, som blivit lovade så mycket, känner tveksamhet inför nya löften och utfästelser.

Sågverksärendet och bostäderna får inte bli ett svepskäl från bolagets sida att stoppa även det sista hoppet om ett säkert arbete och om en framtid i hembygden för de anställda vid Hissmofors. Det vore skönt att få höra industriministern slå fast detta, och jag hoppas att han än en gång vill uttala regeringens ansvar för Hissmofors.

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Jag kan bekräfta att min uppfattning självfallet är att den här frågan måste lösas. Som jag också noterade i mitt svar har jag blivit informerad om att överläggningar upptagits för att bringa de här frågorna närmare en lösning.

Regeringens ansvar för den allmänna näringspolitiken är oomtvistat. Det är också inom ramen för den allmänna näringspolitiken och regionalpolitiken som åtgärder vidtagits för att klara de problem som uppstått vid sulfittfabrikens nedläggning. Jag noterar att under hela denna process, med de många debatter vi haft om Hissmofors, har ännu inte den socialdemokratiska oppositionen, vare sig här i kammaren eller lokalt, kunnat prestera ett enda alternativ till hur sysselsättningsproblemen skall lösas. Det är ett långsiktigt och målmedvetet arbete som måste bedrivas, och där har tydligen den socialdemokratiska oppositionen inget alternativ.

THIAGE PETERSON (s):

Herr talman! Det senaste industriministern säger är icke korrekt. Vi har i tidigare diskussioner i Hissmofors sagt att det måste vara en regerings uppgift att ta itu med de problem som uppstår vid industrinedläggelser och lägga fram förslag till åtgärder. Det är de åtgärderna vi har efterlyst. Vi har hela tiden liksom de anställda vid Hissmofors, liksom människorna i bygden, fått oss till livs löften, utfästelser och lugnande besked. Men det har inte kommit fram några nya arbetsplatser och ingen ersättningsindustri. Vi i den socialdemokratiska oppositionen kommer att fortsätta att bevaka ärendet Hissmofors, för det är ett typiskt exempel på hur det inte får gå till i näringslivet.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 6 Föredrogs och hänvisades

Proposition

1979/80:181 lagförslagen till skatteutskottet
i övrigt till finansutskottet

Beträffande detta ärende hade regeringen föreslagit att riksdagen skulle besluta att motionstiden förkortades.

Kammaren beslöt förkorta motionstiden till fyra dagar att utgå fredagen den 23 maj kl. 17.00.

§ 7 Föredrogs men bordlades åter

Lagutskottets betänkande 1979/80:33

Kulturutskottets betänkande 1979/80:29

Utbildningsutskottets betänkanden 1979/80:30–32

Arbetsmarknadsutskottets betänkanden 1979/80:30 och 31

Tisdagen den
20 maj 1980

*Skogsindustrin,
m. m.*

Föredrogs
näringsutskottets betänkanden
1979/80:46 med anledning av motioner om domänverket.
1979/80:47 med anledning av motioner om skogsindustrin och
1979/80:48 med anledning av propositionen 1979/80:110 om en träteknisk
utvecklingsenhet i Skellefteå jämte motioner.

TREDJE VICE TALMANNEN:

Näringsutskottets betänkanden 46, 47 och 48 debatteras i ett sammanhang,
och yrkanden beträffande samtliga dessa betänkanden får framställas under
den gemensamma överläggningen.

I det följande redovisas endast de betänkanden, beträffande vilka under
överläggningen framställts särskilda yrkanden.

Näringsutskottets betänkande 46

I detta betänkande behandlades

dels de under allmänna motionstiden vid 1978/79 års riksmöte väckta
motionerna

1978/79:385 av Ove Karlsson m. fl. (s) såvitt nu var i fråga (yrkandena
1-4),

1978/79:1023 av Bertil Måbrink och Eivor Marklund (båda vpk), vari
hemställdes att riksdagen skulle

1. anhålla hos regeringen om ändrade riktlinjer för domänverkets
verksamhet, så att samhällsekonomiska bedömningar i första hand skulle
vara gällande,

2. anhålla hos regeringen om att erforderliga medel till domänverket för
att förhindra planerade personalminskningar upptogs på tilläggsbudget I för
budgetåret 1979/80.

dels de under allmänna motionstiden vid 1979/80 års riksmöte väckta
motionerna

1979/80:252 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställdes att riksdagen
skulle anhålla hos regeringen om ändrade riktlinjer för domänverkets
verksamhet, så att samhällsekonomiska bedömningar i första hand skulle
vara gällande,

1979/80:718 av Margaretha af Ugglas m. fl. (m),

1979/80:1452 av Rune Ångström (fp),

1979/80:1781 av Per Petersson m. fl. (m) och

1979/80:1898 av Åke Wictorsson m. fl. (s).

Utskottet hemställde

1. beträffande ändrade riktlinjer för domänverkets verksamhet att

riksdagen skulle avslå motionerna 1978/79:1023 och 1979/80:252,

2. beträffande granskning av formerna för kapitaltillskott m. m. inom domänverket och domänkoncernen att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:718 yrkandet 1 i ifrågavarande del,

3. beträffande begränsning av domänkoncernens verksamhet att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:718 yrkandet 1 i ifrågavarande del,

4. beträffande inleverans av vinstmedel att riksdagen skulle avslå

a) motionen 1979/80:718 yrkandet 1 i ifrågavarande del och yrkandet 2,

b) motionen 1978/79:385 yrkandet 1,

5. beträffande bidrag till skogsvårdande åtgärder att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:385 yrkandet 3,

6. beträffande avverkningen i statens skogar inom det inre stödområdet att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:385 yrkandet 4,

7. beträffande ökat skogsuttag m. m. i Norrlands inland att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:1781,

8. beträffande domänverkets inleverans av medel till samefonden att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:385 yrkandet 2.

9. beträffande principer för domänverkets markförvärv att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:718 yrkandet 1 i ifrågavarande del,

10. beträffande kompletteringsköp av skog från domänverket att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:1452,

11. beträffande upplåtelse av fiskerätt att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:1898.

Följande två reservationer hade avgivits av Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Lilly Hansson, Wivi-Anne Radesjö, Sivert Andersson, Birgitta Johansson och Sylvia Pettersson (alla s):

1. *beträffande begränsning av domänkoncernens verksamhet*, vari reservanterna ansett att utskottets yttrande i viss del skulle ha av dem angiven lydelse,

2. *beträffande principer för domänverkets markförvärv*, vari reservanterna ansett att utskottets yttrande i viss del skulle ha av dem angiven lydelse.

Näringsutskottets betänkande 47

I detta betänkande behandlades motionerna

1979/80:172 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställdes att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om skyndsamma åtgärder för att förhindra att beslutade och planerade nedläggningar och inskränkningar inom skogsindustrin verkställdes innan riksdagen tagit ställning till regeringsförslag om en helhetsplan för skogsindustrins framtid,

1979/80:312 av Nils-Olof Grönhagen m. fl. (s).

1979/80:319 av Olle Östrand (s) såvitt nu var i fråga,

Tisdagen den
20 maj 1980

*Skogsindustrin,
m. m.*

1979/80:703 av Sven Henricsson (vpk), vari hemställts att riksdagen skulle anhålla hos regeringen att utreda frågan om en samhällsägad träförädlingsindustri till i motionen nämnda område av Sollefteå kommun,

1979/80:710 av Bertil Måbrink m. fl. (vpk), vari hemställts att riksdagen skulle

1. uttala sig för bildandet av ett bolag, bestående av staten och skogsbolagen som medintressenter, med uppgift att omhänderta och i största möjliga utsträckning i produktion utnyttja fiberbankarna i sjöar och vattendrag,

2. hos regeringen anhålla om omedelbara åtgärder för bildandet av detta bolag och att förslag förelades riksdagen, vari även innefattades fördelning av kostnadsansvaret.

3. uttala att det i motionen berörda sjunktimret i sjöar och vattendrag utan ekonomisk ersättning borde övergå i statlig ägo och anhålla hos regeringen om att förslag till lag därom snarast förelades riksdagen,

4. anhålla hos regeringen om att förslag till åtgärder för upptagning av sjunktimret i landets älvar och sjöområden snarast förelades riksdagen.

1979/80:717 av Ivan Svanström och Ulla Ekelund (båda c),

1979/80:963 av Rune Jonsson och Stig Olsson (båda s), vari hemställts att riksdagen bemyndigade regeringen att ta initiativ som syftade till att ingen nedläggning av skogsindustriell verksamhet fick ske i Västernorrlands län förrän beslut om ersättningssystem fattats,

1979/80:968 av Kjell Nilsson m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen som sin mening uttalade sig för att inga nedläggningar fick ske vid Södra Skogsägarna AB förrän en strukturplan för hela landets skogsnäring hade utarbetats.

1979/80:1027 av Olof Palme m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen skulle

1. hos regeringen begära att utredningen om skogsindustrins virkesförsörjning prövade de former för styrning och finansiering för att uppnå en bättre skogsvård, jämnare avverkning och tryggare sysselsättning som förordats i motionen.

2. begära att regeringen snarast framlade förslag för riksdagen till ett handlingsprogram för massa- och pappersindustrin samt sågverksindustrin,

3. besluta att ett program som avsågs i yrkande 2 baserades på de riktlinjer som angetts i motionen,

4. som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts angående ett strukturbolag för skogsindustrin.

5. begära att regeringen under varen 1980 för riksdagen redovisade riktlinjer för statlig medverkan i branschutvecklingen i enlighet med vad som anförts i motionen.

6. begära att regeringen under våren 1980 för riksdagen framlade förslag till handlingsprogram för skivindustrin i enlighet med vad som anförts i motionen,

7. som sin mening uttala att inga nedläggningar inom skogsindustrin borde beslutas innan det i motionen begärda planeringsarbetet genomförts och redovisats för riksdagen,

8. begära att regeringen snarast förelade riksdagen ett förslag till beredskapslagstiftning på skogsområdet i enlighet med vad som anförts i motionen,

1979/80:1034 av Nils Erik Wååg m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om snara åtgärder för att trygga sysselsättningen vid Östanå pappersbruk,

1979/80:1400 av Sven Aspling m. fl. (s) såvitt gällde hemställan att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad i motionen anförts om utveckling av Värmlands basnäringar som förutsättning för långsiktigt tryggad sysselsättning (yrkande 1 delvis),

1979/80:1415 av Rune Gustavsson m. fl. (c. s. fp), vari hemställts att riksdagen skulle anhålla att regeringen omedelbart och med beaktande av vad som anförts i denna motion tog upp förhandlingar med Södra Skogsägarna AB för att trygga fortsatt drift vid Fridafors bruk,

1979/80:1441 av Birger Rosqvist m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen skulle anhålla att regeringen tog initiativ som möjliggjorde fortsatt verksamhet vid Emsfors Bruk,

1979/80:1443 av Ingvar Svanberg m. fl. (s) såvitt gällde hemställan att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad i motionen anförts om utveckling av Norrbottens basnäringar som förutsättning för tryggad sysselsättning (yrkande 1 delvis),

1979/80:1542 av Bertil Måbrink (vpk), vari hemställts att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om att den tog initiativ till en sammanslagning av Ljusdals trä och Östernäs såg, och

1979/80:1903 av Hans Lindblad (fp) såvitt nu var i fråga.

Utskottet hemställde

1. beträffande strukturförändringar inom Södra Skogsägarna att riksdagen med anledning av motionen 1979/80:968, motionen 1979/80:1034 (Östanå), motionen 1979/80:1415 (Fridafors) och motionen 1979/80:1441 (Emsfors) som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anförde.

2. beträffande handlingsprogram för massa- och pappersindustrin samt sågverksindustrin att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:172 i ifråga-

Tisdagen den
20 maj 1980

*Skogsindustrin,
m. m.*

varande del, motionen 1979/80:963, motionen 1979/80:1027 yrkandena 2, 3, 5 och 7, det sistnämnda i ifrågavarande del, motionen 1979/80:1400 yrkandet 1 i ifrågavarande del och motionen 1979/80:1443 yrkandet 1 i ifrågavarande del,

3. beträffande utbyggnad inom skogsindustrin att riksdagen skulle avslå

a) motionen 1979/80:312 (Väja),

b) motionen 1979/80:319 och motionen 1979/80:1903 i ifrågavarande del (Söderhamn),

4. beträffande utveckling av skivindustrin att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:172 i ifrågavarande del, motionen 1979/80:1027 yrkandet 6 och yrkandet 7 i ifrågavarande del, motionen 1979/80:1400 yrkandet 1 i ifrågavarande del och motionen 1979/80:1443 yrkandet 1 i ifrågavarande del,

5. beträffande samgående mellan företag att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:1542,

6. beträffande träförädlingsindustri i Sollefteå att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:703,

7. beträffande strukturbolag för skogsindustrin att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:1027 yrkandet 4,

8. beträffande skogsindustrins virkesförsörjning att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:1027 yrkandet 1, motionen 1979/80:1400 yrkandet 1 i ifrågavarande del och motionen 1979/80:1443 yrkandet 1 i ifrågavarande del,

9. beträffande beredskapsåtgärder för att säkerställa virkesförsörjningen att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:1027 yrkandet 8,

10. beträffande tillvaratagande av fiberavfall och sjunktimmer att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:710,

11. beträffande tillvaratagande av träråvara i kraftledningsgator att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:717.

Reservationer hade avgivits

1. *beträffande strukturförändringar inom Södra Skogsägarna* av Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Nils Erik Wååg, Lilly Hansson, Thage Peterson, Lennart Pettersson och Rune Jonsson (alla s) som ansett att utskottets yttrande i viss del skulle ha av reservanternas angiven lydelse.

2. *beträffande handlingsprogram för massa- och pappersindustrin samt sågverksindustrin* av Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Lilly Hansson, Thage Peterson, Lennart Pettersson, Rune Jonsson och Wivi-Anne Radesjö (alla s) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1979/80:172 i ifrågavarande del, motionen 1979/80:963, motionen 1979/80:1027 yrkandena 2, 3, 5 och 7, det sistnämnda i ifrågavarande del, motionen 1979/80:1400 yrkandet 1 i ifrågavarande del och motionen 1979/80:1443 yrkandet 1 i ifrågavarande del som sin mening gav regeringen till känna vad reservanternas anfört.

3. *beträffande utveckling av skivindustrin* av Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Lilly Hansson, Thage Peterson, Lennart Pettersson, Rune Jonsson och Wivi-Anne Radesjö (alla s) som ansett att utskottet under 4 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1979/80:172 i ifrågavarande del, motionen 1979/80:1027 yrkandet 6 och yrkandet 7 i ifrågavarande del, motionen 1979/80:1400 yrkandet 1 i ifrågavarande del och motionen 1979/80:1443 yrkandet 1 i ifrågavarande del som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anför.

4. *beträffande strukturbolag för skogsindustrin* av Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Lilly Hansson, Thage Peterson, Lennart Pettersson, Rune Jonsson och Wivi-Anne Radesjö (alla s) som ansett att utskottet under 7 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1979/80:1027 yrkandet 4 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anför.

5. *beträffande skogsindustrins virkesförsörjning* av Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Lilly Hansson, Thage Peterson, Lennart Pettersson, Rune Jonsson och Wivi-Anne Radesjö (alla s) som ansett att utskottet under 8 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1979/80:1027 yrkandet 1, motionen 1979/80:1400 yrkandet 1 i ifrågavarande del och motionen 1979/80:1443 yrkandet 1 i ifrågavarande del som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anför.

6. *beträffande beredskapsåtgärder för att säkerställa virkesförsörjningen* av Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Lilly Hansson, Thage Peterson, Lennart Pettersson, Rune Jonsson och Wivi-Anne Radesjö (alla s) som ansett att utskottet under 9 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1979/80:1027 yrkandet 8 som sin mening gav regeringen till känna vad resevanterna anför.

Till betänkandet hade fogats ett särskilt yttrande *beträffande strukturförändringar inom Södra Skogsägarna* av Erik Hovhammar, Tage Adolffson och Sven Munke (alla m).

THAGE PETERSON (s):

Herr talman! Vi skall nu diskutera framtiden för en av Sveriges viktigaste industribranscher. Men det är viktigt att komma i håg att vi därmed också diskuterar framtiden för tiotusentals människor i vårt land, för de anställda och deras familjer, för samhällen och orter, ja, för hela regioner i norr och söder.

Ty skogsindustrins betydelse är stor. Den sysselsätter direkt nära 100 000 människor och ger indirekt jobb till ytterligare över 100 000. Närmare 1 000 orter i vårt land är mer eller mindre beroende av skogsindustrins utveckling.

Skogsindustrin,
m. m.

Branschen svarar för en sjättedel av vår totala varuexport – ungefär 20 miljarder kronor. Med dessa fakta och siffror kan man fånga skogsnäringens stora betydelse.

Branschen har expanderat snabbt under den senaste 15-årsperioden. Även i framtiden väntas efterfrågan på skogsprodukter öka. Den svenska skogsnäringen har goda förutsättningar att ytterligare öka sin avsättning på världsmarknaden.

Framtiden kan te sig ljus.

Men ändå – på ort efter ort som är beroende av skogsindustrin känner människorna oro och otrygghet inför framtiden.

Det är en välgrundad oro, ty utvecklingen inom branschen har inte styrts av någon framsynt planering. Investeringarna i vidareförädling har varit för små. Den nödvändiga råvaran har inte kommit fram. Strukturen inom branschen är på många håll otidsenlig.

På detta sätt kan problemen inom branschen radas upp. De är svåra. De kommer att kräva en period av genomgripande omställningar, en struktur-omvandling som blir ansträngande för de anställda, för företagen och för de berörda orterna. Men låt mig inledningsvis slå fast att för oss socialdemokrater är det grundläggande att en sådan strukturomvandling aldrig kan få betyda bara inskränkningar och nedläggningar. Den måste också – och i första hand – betyda utveckling och satsningar på framtiden.

Ty skall svensk skogsindustri kunna möta framtidens krav, kunna behålla sin betydelse som en av våra grundläggande basnäringar, kunna ge trygghet åt sina anställda – då fordras en handlingskraftig industripolitik. Då fordras omedelbara insatser för att möta de akuta problemen, och då fordras åtgärder på lång sikt.

Den borgerliga riksdagsmajoriteten har gång på gång avvisat förslag som – om de hade genomförts – hade betytt utveckling och satsningar på framtiden. Följden har i stället blivit en fortsatt oplanerad utveckling, nedläggningar som baserats på enbart kortsiktiga företagsekonomiska bedömningar. Följden har blivit att angelägna satsningar uteblivit, eller försenats. I vissa fall har en ren nedrustning skett. Följden har också blivit stora svårigheter, oro och osäkerhet för de anställda och deras familjer och för berörda kommuner.

Vi har i den socialdemokratiska motionen om åtgärder för skogsnäringen dragit upp riktlinjerna för en utveckling av skogsindustrin.

Vi föreslår en politik som tar itu med de djupa och allvarliga problem vi står inför i dag, såväl på kort som på lång sikt.

Det är i första hand två områden som kräver omedelbara insatser: råvaruförsörjningen och framtidssatsningarna. Råvaruförsörjningen kommer att behandlas senare i dag i en interpellationsdebatt, där min partikamrat Rune Jonsson kommer att utveckla den frågan. Låt mig ändå få inleda den debatten.

Råvarusituationen är alarmerande. Bristen på råvara gör att företagen inte kan köra för fullt i ett läge där efterfrågan är god. Man missar de goda åren och står dåligt rustad när priser och efterfrågan åter sjunker.

Denna situation är inte acceptabel. Den låga avverkningen, som pressar upp virkespriserna, utgör ett hot mot den svenska skogsindustrins konkurrensförmåga och utvecklingsmöjligheter. Den utgör därmed ett hot mot sysselsättningen och tryggheten för tusentals människor i vårt land. Dessutom utgör den på lång sikt ett hot mot de svenska skogsägarna själva, ty dessa gagnas inte av den försvagning av skogsindustrin som den alltför låga avverkningen innebär. De skogsägare som vägrar att avverka gräver därför sin egen grav. På många håll, t. ex. i Mellannorrland, spelar skogsägarna i dag ut bolagen mot varandra för att få upp priserna på virket.

Vi kan inte stillatigande och stillasittande åse denna bakvända situation. Regeringen måste vidta kraftfulla åtgärder och se till att tillgången på virke säkras. Därför måste vi få en särskild beredskapslag, som ger regeringen möjligheter att driva på avverkningen i fall där sysselsättningen eller industrins virkesförsörjning allvarligt hotas. Vi måste trygga den långsiktiga virkesförsörjningen och bättre ta till vara skogens produktion genom långsiktiga virkesavtal och genom skogsbruksplaner för alla marker.

Skogen är vår gemensamma tillgång. Vi kan inte tillåta att privata vinstintressen raserar en av de viktigaste förutsättningarna för vår industri, för Sveriges framtid som industriland. I vår reservation nr 5, som är fogad vid näringsutskottets betänkande nr 47, kräver vi att den sittande utredningen om skogsindustrins virkesförsörjning skall få i uppdrag att med förtur lägga fram förslag syftande till att komma till rätta med den akuta virkesbristen. Vi stöds på denna punkt, som industriministern känner till, av löntagarorganisationerna, som i skrivelse till regeringen nyligen har krävt samma sak.

Det andra huvudproblemet handlar om den framtida utvecklingen inom branschen. I dag krävs en strukturomvandling inom samtliga delbranscher. Förädlingsgraden i vår skogsindustri är alltför låg. Den måste höjas om vi inte ohjälpligt skall komma på efterkälken. För allt detta krävs offensiva satsningar på de framtidsinriktade delarna. Det kräver forskning och utveckling av teknik och nya produkter. Det kräver en långsiktig balans mellan råvarutillgång och industrikapacitet samt ett bättre råvaruutnyttjande. Det kräver kapital och samordning. Dessa åtgärder måste vidtas i södra Sverige, i mellersta Norrland, i södra Norrland och i norra Norrland.

Regeringens åtgärder – den saken har industriministern och jag diskuterat tidigare – till förmån för skogsindustrin har varit av alltför kortsiktig natur. Vi tycker att dessa åtgärder i alltför stor utsträckning liknat rena brandkärsutryckningar. De har ibland varit nödvändiga – det har vi också sagt – men de har väl ofta kännetecknats av en bristande planmässighet och en avsaknad av uttalade mål och fasta handlingslinjer.

Därför menar man från socialdemokratiskt håll att vi måste komma bort från denna dag-för-dag-politik. Vi måste få ett samordnat program för skogsindustrin – ett program som är utarbetat i samråd mellan företagen, de anställda och samhället. Detta får inte längre förhalas med hänvisning till några utredningar. Riktlinjer måste fastställas för utvecklingen. Härvidlag har vi krävt att ett strukturbolag bildas för skogsindustrin, som kan engagera sig i de expansiva och framtidsinriktade delarna av branschen. Vi vet att

Tisdagen den
20 maj 1980

*Skogsindustrin,
m. m.*

industriministern i ett tidigare skede, nämligen under den mellanperiod då han befann sig i oppositionsställning, var inne på tanken att låta ett övergripande bolag ta initiativ till de ordentliga framtidssatsningar inom svensk skogsindustri som behövs.

En huvudlinje i vår politik när det gäller skogsindustrin är att samhället och de anställda måste få vara med vid planeringen av skogsindustrins utveckling. Det vill vi inte överlåta till enbart företagen. Vi behöver därför en övergripande politik – inte spridda åtgärder som enskilda företag svarar för. Sverige behöver en samlad skogsindustriell politik, som innehåller förslag till utbyggnader och satsningar på framtiden. Det är hög tid att vårt land flyttar fram sina positioner när det gäller skogsindustrin. Jag vet från tidigare debatter att industriministern och jag har samma uppfattning i den frågan, nämligen att vi i jämförelse med flera av våra konkurrentländer har hamnat på efterkälken. Gör vi det noterandet tillsammans, så bör vi också sätta in åtgärder för att komma bort från den situationen.

Vi begär därför att regeringen utarbetar ett handlingsprogram för massa- och pappersindustrin och för sågverksindustrin. Den borgerliga majoriteten i näringsutskottet har emellertid sagt nej till vårt förslag. Vi beklagar de borgerligas inställning i utskottet.

Från socialdemokratisk sida kräver vi att de anställda skall få delta i arbetet med att omstrukturera skogsindustribranschen. Det går inte i längden att, som de borgerliga vill, utestänga de anställda från inflytande, från att vara med och påverka beslut som gäller deras egen framtid.

Men här gäller det också synen på strukturförändringarna, och jag vill upprepa detta: Det får inte vara så, att en strukturförändring och en strukturplan i första hand skall betyda nedläggningar och avveckling. Enligt vår mycket bestämda uppfattning måste de också – och kanske framför allt – innebära utveckling och satsning på framtiden.

Mot denna bakgrund har vi föreslagit att medan det samlande program- och planeringsarbetet genomförs för skogsindustrin, och innan det redovisats för riksdagen och riksdagen tagit ställning, bör inga nedläggningar av företag få göras inom skogsindustrin. Den borgerliga majoriteten i näringsutskottet har sagt nej. Från socialdemokratisk sida beklagar vi den borgerliga ståndpunkten i näringsutskottet. Den betyder i realiteten ingenting annat än ett nej till samhällets och de anställdas deltagande i omstruktureringsarbetet för skogsindustrin. Men det borgerliga nejett innebär också ett nej till omställningar i socialt acceptabla och i planerade former.

Herr talman! Under de senaste två å tre åren har förhållandena i NCB och Södra Skogsägarna tilldragit sig ett alldeles speciellt intresse. Den bondekooperativa skogsindustrin hamnade i kris. Krisen var så djup att ägarna, dvs. de skogsägande bönderna och deras organisationer, inte på egen hand förmådde klara upp den svåra situationen. Konkursen stod för dörren för såväl NCB som Södra Skogsägarna.

Från socialdemokratisk sida ställde vi upp för en räddningsaktion för de bondeägda företagen. Från principiella utgångspunkter såg vi fördelar med ett kooperativt ägande i skogsindustrin. Men vi såg också de reella fördelarna

Tisdagen den
20 maj 1980-----
Skogsindustrin,
m. m.

med ett fortsatt bondeäggande i industrierna: skogsägarna skulle ha ett fortsatt ansvar för att råvaran kom fram till industrin. Detta var också en viktig grund för de samtal som fördes mellan socialdemokraterna och centerpartiet – samtal som f. ö. jag och industriminister Åsling deltog i.

Vi gick från vår sida in i dessa diskussioner, liksom i näringsutskottets behandling av NCB och Södra Skogsägarna, med just detta som utgångspunkt. Vi gick in för att rädda tusentals jobb men också för att ge kommunerna och de anställda möjligheter att delta i omstruktureringen och i arbetet med de viktiga framtidsfrågorna för de båda skogsindustrierna. Vi var med om att satsa statens och skattebetalarnas många miljoner för att sysselsättningen skulle räddas, för att de anställda och kommunerna skulle få tid och möjlighet att delta i utvecklingsarbetet. Låt mig tillägga: Genom statens insatser räddades många skogsägare från stora förluster, som de skulle ha fått om företagen i stället gått i konkurs.

Men på vilket sätt tackar dessa skogsägare staten och skattebetalarna? Jo, genom att vägra leverera virke och strunta i de leveransavtal som upprättades 1979. Och nu, sedan statens pengar har betalats, då passar kritiken. Enligt Veckans Affärer säger ordföranden i Örnköldsviks skogsägareförening: Medlemmarna känner knappast något ansvar för NCB:s framtid, så som bolaget har skötts.

Och jag undrar, herr talman: Varför sade man inte detta före riksdagens beslut för ett år sedan?

Detta var utgångspunkten för oss. Men jag känner till att den främsta utgångspunkten från centerpartiets sida för en statlig lösning var också att sambandet mellan skogsäggande och ett fortsatt ägaransvar i NCB och Södra Skogsägarna skulle just garantera virkesleveranserna. Vi uppfattade det så att de skogsäggande bönderna och skogsägareföreningarna, men också centerpartiet som politiskt parti, skulle på allt sätt se till att det levererades virke till industrin och att man för den stora statliga räddningsinsatsen var beredd att ta ett ansvar för att råvaran kom fram.

Nu tvingas vi i dag, herr talman, säga att det inte blev så som vi hoppades och som vi hade anledning att vänta. Det är klart att vi på socialdemokratiskt håll är mycket besvikna över att inte utfästelserna från skogsägarna har infriats. Vi är också mycket besvikna över att inte industriministern personligen har velat engagera sig för att skogsägarna och deras organisationer skulle leva upp till de förväntningar som alla rimligen hade rätt att ha efter den stora statliga räddningsinsatsen när den gällde NCB och Södra Skogsägarna.

Utvecklingen blev att Södra Skogsägarna bara några veckor efter riksdagens beslut om räddningsaktionen lade ner bl. a. Böksholmsfabriken och motiverade detta med råvarubristen. Sedan dess har Södra Skogsägarna beslutat om eller aviserat flera nedläggningar av fabriker till följd av råvarubrist. I norr, i NCB, skakas flera anläggningar av bristen på råvara. Arbetslöshet hotar nu att slå ut tusentals människor från deras jobb, och hela orter hotas till följd av att skogsindustrin inte får fram råvara för fortsatt verksamhet. Det är arbetslöshet på orter i regioner och i bygder, inte minst i

Tisdagen den
20 maj 1980

*Skogsindustrin,
m. m.*

Norrland, som redan är väldigt hårt drabbade. Och låt mig fullt klart slå fast: Socialdemokratin kommer inte att acceptera detta! Vi beklagar att den borgerliga majoriteten i näringsutskottet inte vill medverka till att ge regeringen extra befogenheter för att ta fram erforderligt virke i syfte att förhindra arbetslöshet och utslagning av hela orter. Det vi har krävt är en lagstiftning som inte ett enda dugg vänder sig mot de skogsägare som sköter sig och tar sitt samhällsansvar, utan mot dem som inte gör detta.

När riksdagen för ett år sedan beslutade om det stora engagemanget i NCB och Södra Skogsägarna förutsatte näringsutskottet att bolagen då det gällde aktuella strukturfrågor nog skulle beakta de samhällsekonomiska problemen och att strukturåtgärderna skulle genomföras på ett för berörda människor och orter acceptabelt sätt.

Jag tror att jag i dag kan säga att de anställda men också berörda kommuner har anledning att uttrycka besvikelse över det sätt på vilket främst Södra Skogsägarna har hanterat sina strukturfrågor. Bolaget har inte levt upp till de förväntningar som man på såväl löntagarkåll som kommunhåll hade anledning att ställa. Företagsledningen har med hänvisning till virkesbrist och bristande lönsamhet beslutat om eller aviserat omfattande nedläggningar av driftenheter. Jag vill i detta sammanhang gärna för kammarens ledamöter nämna att verkställande direktören i Södra Skogsägarnas industrier inför näringsutskottet uppgav att fördyringen för bolaget av utländskt virkesköp under 1979 uppgick till hela 50 milj. kr.

Jag vill inte förneka att också den borgerliga majoriteten i näringsutskottet framställt kritik och krav gentemot Södra Skogsägarna i sin majoritetsskrivning. Men på ett par viktiga punkter skiljer vi oss åt. Det gäller först och främst hur man nu bör förfara med de fabriker där bolaget redan beslutat eller aviserat om nedläggning. Det gäller Emsfors bruk, Göta bruk, Strömsnäsbruk, Delary, Fridafors bruk samt Lessebo bruks sulfittfabrik.

Vi hävdar från socialdemokratiskt håll i vår reservation att besluten om nedläggning inte bör verkställas. Vår motivering för detta är följande. De borgerliga och vi socialdemokrater är överens om att en översyn nu bör göras av gällande planer för att få fram en helhetssyn på utvecklingen framöver i Södra Skogsägarna. Denna översyn bör utgå från nuvarande verksamhet med alla enheter. Alla enheter – så har vi resonerat – bör ha sin chans, och detta gäller så mycket mer som de anställda vid flera av dem presenterat förslag till åtgärder som man nu bör pröva. Vi menar att företaget måste pröva alla möjligheter till fortsatt drift vid hotade enheter. Det är viktigt att all den erfarenhet och sakkunskap som finns hos de anställda tas till vara för framtida lösningar.

Vi vill alltså inte vara med om att de nämnda fabrikererna läggs ner och att några ytterligare beslut om nedläggningar fattas innan översynsarbetet är klart och utvecklingsplanen presenterats.

Det skall bli intressant att se hur de borgerliga riksdagsledamöterna från Kronobergs och Blekinge län kommer att rösta här i kammaren. Jag utgår ifrån att de besked de har lämnat i sina hembygder också skall gälla här i riksdagen.

Tisdagen den
20 maj 1980

*Skogsindustrin,
m. m.*

Till slut några ord om NCB: Vad händer egentligen inom NCB? Det pågår tydligen inom NCB:s ledning diskussioner som siktar till en styckning av företaget. Jag har läst och hört om sådana diskussioner. Jag skall vid detta tillfälle inte gå in djupare på NCB:s affärer. Men jag vill ändå, apropå den påstådda huggsexan om NCB:s bästa bitar, från det socialdemokratiska partiets sida säga till industriministern och den borgerliga majoriteten i näringsutskottet: Socialdemokratin medverkade inte till de stora insatserna i NCB för att företaget ett år senare skulle delas upp mellan stora privata bolag. Vi vill inte höra talas om någon styckning av NCB. Det är inte NCB:s eller regeringens uppgift att medverka till ett nytt rofferi av baggböleriformat i skogen i Mellannorrland. Sådana planer måste industriministern stoppa. Industriministern bör dessutom göra en kraftansträngning för att se till att de skogsägande bönderna och deras skogsägarföreningar förser NCB:s anläggningar med virke så att NCB:s fabriker kan hålla verksamheten i gång. En sådan kraftansträngning har riksdagen verkligen anledning att vänta av regeringen och dess industriminister.

Herr talman! På nytt står vi inför ett viktigt beslut om skogsindustrin. Och på nytt avstyrker den borgerliga majoriteten i näringsutskottet socialdemokraternas krav på att trygga råvarutillgången och på ett strukturbolag för framtidsatsningar i skogsindustrin. Men händelseutvecklingen under det senaste året visar på nödvändigheten av just dessa åtgärder. Den nödvändigheten känner de människor inom skogsindustrin som lever med oro och otrygghet. Den nödvändigheten känner de vilkas jobb och framtid hotas av planlöshet, virkesbrist och kapitalbrist.

Jag yrkar härmed bifall till de socialdemokratiska reservationerna vid näringsutskottets betänkande nr 47.

I detta anförande instämde Nils-Olof Grönhagen (s).

JOHN ANDERSSON (vpk):

Herr talman! De här betänkningarna behandlar både skogsbruk och skogsindustri. Det borde också vara så att de bägge delarna i en för Sverige så viktig näring samordnades, att industrins kapacitet anpassades efter den råvara som finns osv. Men så är det inte. Nej, här som på så många andra områden i vårt samhälle vet inte den högra handen vad den vänstra gör. Fabriker byggs upp och fabriker läggs ner utan någon som helst planering – i varje fall inte någon övergripande planering. Det är i många fall några personer i slutna direktionsrum som har beslutanderätten över fabriker och många tusen människors öden. Vi måste bort från denna anarki, det är ett slöseri med resurser. Det måste till en planerad utveckling av skogsindustrin, där självfallet ett riktigt skött skogsbruk utgör grunden.

Men en sådan politik synes fjärran; inte ens en begränsad planering är regeringen mäktig. I dag hotas jobben för tusentals människor. Ett flertal orter som är beroende av skogsindustrin kommer att få enorma problem, om skogskapitalet får genomföra sina planer.

Tisdagen den
20 maj 1980

*Skogsindustrin,
m. m.*

Innan jag berör ett par av våra motioner vill jag göra några allmänna reflexioner.

En tung bit i betänkandet är självfallet frågan om åtgärder för att förhindra nedläggningar av skogsindustrier innan ställning har tagits till en helhetsplan för skogsindustrin. Bertil Måbrink kommer senare att beröra denna fråga, men jag vill redan nu säga att den rätta vägen rimligen bör vara att först upprätta planen eller planerna och sedan vidta åtgärderna.

Som grund för en plan för skogsindustrin bör ligga en väl fungerande och planerad virkesförsörjning. Tyvärr är det inte så väl ställt på detta område i dag. På en del håll sker en överavverkning och på andra håll en underavverkning. I en del fall kan man tala om vanvård av skogsmark – ypperlig skogsråvara får ligga och ruttna.

Utskottet säger att en säker och jämn tillförsel av råvara är av vital betydelse för skogsindustrin. Men vad har då den regering som utskottsmajoriteten företräder gjort för att åstadkomma denna jämna och säkra tillförsel? Ja, bidrag och skattelättnader har den använt sig av. De vidtagna åtgärdernas effekter torde vara svåra att bedöma, men jag har en känsla av att någon nämnvärd förändring inte har skett. Socialdemokraterna har i en reservation krävt att regeringen lägger fram förslag till beredskapslagstiftning om skyldighet för skogsägare att avverka. Nu är detta enbart ett krav på förslag från regeringen, och därför har vi inte någon anledning att ställa oss avvisande till denna reservation. Men jag vill ändå anmäla vissa tvivel i fråga om hur en sådan lag skulle fungera. Det kan ju inte vara möjligt att rent allmänt säga: Nu skall ni avverka. Naturligtvis skulle obligatoriska skogsbruksplaner vara den största hjälpen för att få en så jämn avverkning som möjligt, men detta förslag avvisades av riksdagen för bara en kort tid sedan.

I viss mån skulle man kunna tänka sig att stödja sig på 7 § skogsvårdslagen, enligt vilken skogsvårdsstyrelsen kan föreskriva att bestånd som är överårigt skall slutavverkas och ny skog anläggas. Det bör i viss mån och i vissa fall vara möjligt att vidta åtgärder mot försumliga skogsägare. Men man måste vara på det klara med att risk för konflikt med 12 § skogsvårdslagen kan uppstå om man vidtar mera generella åtgärder för att öka råvaruförsörjningen. I denna paragraf står sålunda att skogsbestånd ej får slutavverkas förrän beståndet nått sådan ålder att endast en mindre ökning av dess medelproduktion, beräknad som tillväxten i medeltal per år från beståndets anläggning, kan erhållas genom att man låter det stå kvar. Man kanske gör det litet för enkelt om man tror sig kunna lösa problemen genom lagstiftning i den riktning som här antyds – man måste nog koppla det hela till skogsvårdslagstiftningen och skogsbruksplaner. Men jag är överens med reservanterna om hur viktigt det är att virkesförsörjningen fungerar och om att skogen, denna vår stora naturtillgång, måste skötas och vårdas på det bästa sättet. I detta ingår självfallet att gammal skog skall ersättas med ny skog.

Utskottsmajoriteten fastslår att för skogsindustrin är den situation som nu föreligger på virkesmarknaden mycket besvärande. Av detta borde man ju dra den slutsatsen att olika alternativa åtgärder skall prövas för att få till stånd

en ändring. En åtgärd kunde vara att se över lagstiftningen, men detta vill utskottsmajoriteten inte vara med om.

Så några ord om motion 718, väckt av tre moderater. Där går man till storms mot domänverket. Man är orolig över den utveckling som har skett inom detta företag: att domänverket har ökat sitt nettoinnehav av skogsmark, att verket har etablerat sig inom andra områden samt att verket har gått in och räddat sysselsättningen på många håll när de privata företagsledarna har övergivit både arbetskraften och de orter där företagen har verkat. Bl. a. i Norrland har domänverket gått in och köpt små sågverk – något som har hälsats med tillfredsställelse av både arbetskraft och övrig befolkning. Motionen är illa maskerad när det gäller dess huvudsyfte, nämligen att beskära domänverket dess möjligheter att utvecklas. Man är oerhört oroad över att verket etablerar sig inom branscher som med fördel även fortsättningsvis kunde lämnas åt enskild företagsamhet. Det är tydligen motionärernas högsta önskan att bit för bit plocka sönder verket.

Vår uppfattning är att om något skall ändras i riktlinjerna för domänverket, så skall det ske åt det andra hållet.

Vårt parti har i motion 1979/80:252 föreslagit ändrade riktlinjer för domänverkets verksamhet. I dag drivs detta statliga företag nästan helt efter strikt företagsekonomiska principer. Detta medför att sociala, regionala och sysselsättningsmässiga hänsyn kommer i andra hand.

Enligt vår mening är detta oacceptabelt. Vi har f. ö. en motsvarande syn beträffande hela vårt näringsliv. I synnerhet vill vi dock understryka vår uppfattning då det gäller de statliga företagen, eftersom riksdagen här har möjlighet att direkt besluta om en ändring.

Vi vill att helt andra principer skall tillämpas, nämligen samhällsekonomiska värderingar. Någon kanske invänder att detta inte skulle innebära någon förändring, men faktum är att så är fallet. Det gäller framför allt i Norrland, och då i dess inland, i en region som brottas med stora problem när det gäller sysselsättningen. Det finns många argument för en sådan ändring, men för dagen skall jag uppehålla mig vid ett enda, och det gäller en utredning i samband med en doktorandkurs i nationalekonomi vid skogshögskolan. Denna gjordes 1973, varför de siffror jag kommer att nämna är i 1973 års penningvärde.

Man har i utredningen tänkt sig en modellförvaltning där skogsmarksarealen antas vara 100 000 ha, varav 60% produktiv skogsmark. För den modellen har man gjort en företagsekonomisk kalkyl för tre olika alternativ. Alternativ 1 innebär en ganska extensiv driftform med låg personalstyrka och en minimiinsats i fråga om skötselåtgärder, i stort motsvarande gallringsfritt skogsbruk. Alternativ 2 representerar en driftform med en gallring under omloppstiden. Alternativ 3 innebär en intensivare skötselform med större personalstyrka, högre virkesuttag och mer omfattande insatser i fråga om skogsvårdsåtgärder. Under omloppstiden antas varje bestånd bli gallrat i genomsnitt två gånger.

De tre skötselprogrammen kvantifieras från rent företagsekonomiska förutsättningar, och resultaten värderas med utgångspunkt i företagseko-

Tisdagen den
20 maj 1980 *

*Skogsindustrin,
m. m.*

nomiska kriterier. Sedan har dessa tre företagsekonomiska kalkyler kompletterats med ett antal samhällsekonomiska kostnads- och intäktsposter. Samma metodik har tillämpats bl. a. i Stekenjokkutredningen.

Det som gäller i dag är att skogsskötseln sker i stort sett enligt alternativ 1, varför jag kommer att jämföra alternativ 1 med alternativ 3. Effekten av de två alternativen är beräknad på ett tänkt 60-procentigt nyttjande av skogsmarksarealen i inre stödområdet. Som jag nämnde är kostnaderna baserade på 1973 års nivå. Alternativ 2 utgör nollpunkten.

Vid denna jämförelse visar det sig att företagsvinsten ökar i alternativ 1 i förhållande till alternativ 2 med 8,1 milj. kr. I alternativ 3 sjunker vinsten med 7,3 milj. kr. Det blir alltså en skillnad på 15 milj. kr. mellan alternativ 1 och alternativ 3. När emellertid de samhällsekonomiska kostnaderna inräknas ger jämförelsen ett minus på 67,1 milj. kr. i alternativ 1, medan den i alternativ 3 ger en vinst för samhället på 55,9 milj. kr., alltså en skillnad på 123 milj. kr.

Då det gäller virkesproduktionen är en produktion på 8,52 miljoner kubikmeter möjlig enligt alternativ 1, och den skulle i alternativ 3 stiga till 11,10 miljoner kubikmeter, dvs. en skillnad på 2,58 miljoner kubikmeter.

Ser man på sysselsättningen visar det sig att skillnaden när det gäller skogsarbetare blir 3 300 personer mellan de bägge alternativen – ungefär samma förändring som kommer att ske inom olika servicenäringar.

Man har även räknat på exportvärdet mellan de olika alternativen och kommit fram till en skillnad på 450 milj. kr.

Avslutningsvis säger man i utredningen att beräkningarna i detta arbete bygger på många förenklingar och antaganden samt storheter som är svåra att kvantifiera. På grund av de betydande samhällsekonomiska effekterna av att höja intensiteten i det norrländska skogsbruket är dock marginalerna mycket stora. Detta betyder att även om vissa effekter har överskattats, kommer det intensivare skogsskötselprogrammet att framstå som gynnsamt. Kalkylerna har dessutom på vissa punkter gjorts medvetet försiktiga.

En analys av förutsättningarna för en ökad virkesproduktion och en högre sysselsättning i Norrlands inland visar också att en intensifiering av driften inte bara är praktiskt genomförbar utan även önskvärd. Man slår i utredningen fast att en sådan skogsskötsel skulle ge ett högre samhällsekonomiskt täckningsbidrag, en omedelbart ökad virkestillgång för skogsindustrin, en högre virkesproduktion på sikt, en högre sysselsättning samt en rad övriga positiva effekter såväl för den enskilde som för stat och kommun.

Nu är domänverket ett statligt företag. Riksdagen har möjlighet att besluta vilka principer som bör tillämpas i domänverkets verksamhet. Kammarens ledamöter känner väl till de problem som en vikande sysselsättning i skogsbygderna förorsakar. Framför allt gäller problemen Norrland och företrädesvis dess inland. Domänverket har den största skogsmarksarealen i Norrland. Det skulle vara ett steg i rätt riktning, om principerna för detta statliga företag baserades på samhällsekonomiska värderingar. Självfallet borde all verksamhet grundas på sådana principer. Här har kammarens ledamöter möjlighet att ta det första steget.

Sammanfattningsvis: En skogsskötsel enligt alternativ 3 skulle för det inre stödområdet innebära en minskning av det företagsekonomiska täckningsbidraget med 15 milj. kr. Det samhällsekonomiska täckningsbidraget skulle däremot öka med 123 milj. kr. Vidare skulle virkesproduktionen öka med 2,58 miljoner kubikmeter och exportvärdet med 450 milj. kr., detta i 1973 års penningvärde. En omräkning till dagens penningvärde skulle självfallet ge större summor men skulle inte nämnvärt förändra det väsentligaste, nämligen en samhällelig vinst på basis av samhällsekonomiska värderingar.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till motion 252 samt till yrkande 1 i motion 1023.

Dagens debatt handlar ju till stor del om att säkra virkesförsörjningen. Vad som har framkommit av min senaste redogörelse är att tillgången på råvara skulle öka. Det bör tilläggas att ökningen inte kan ske omedelbart utan på längre sikt. Men man måste också fråga vilka möjligheter det finns att omedelbart öka råvarutillgången. Det finns vissa möjligheter, men då måste utskottet och riksdagen tänka om.

Vårt parti har änyo en motion som behandlar tillvaratagandet av sjunktimmer i sjöar och vattendrag, liksom också de stora mängderna av cellulosafibrer vid våra massafabriker. Vi återkommer med denna motion inte därför att det skulle vara något större nöje eller för upprepadets skull. Nej, vi återkommer därför att det rör sig om åtgärder som omedelbart bör vidtas, och detta av flera skäl.

Vår skogsindustri har, som nämnts, brist på råvara. Våra skogstillgångar räcker inte till för att tillgodose industrins behov. Det är ingen hemlighet att det i våra vattendrag finns betydande mängder sjunktimmer. Det är inte heller någon hemlighet att det i de åldriga massafabrikernas grannskap finns enorma mängder fiberrester på botten av sjöar och åar. Förr släpptes ju 10 % av alla fibrer ut i vattendragen, med andra ord vart tionde års produktion. Förr var det stora problemet att man samtidigt måste oskadliggöra de väldiga mängder kvicksilver som bundits i slammet. Enligt uppgift har man nu löst detta problem med en ny teknik.

Två andra starka skäl för ett tillvaratagande är att det skulle skapa många nya arbeten. Det skulle också innebära en bättre vatten- och miljövård. Nu hänvisar utskottet till ett betänkande av år 1978/79, där det framhålls att det pågår en viss verksamhet med att omhänderta fiberhaltigt material och återanvända det i produktionen. I fråga om tillvaratagandet av sjunktimmer skulle de rättsliga förutsättningarna vara föremål för utredning. Detta skrevs alltså i betänkandet år 1978/79. Nu har man inget därutöver att anföra. Av den anledningen måste jag då fråga utskottet: Hur har hela den verksamhet som utskottet omtalar i sitt förra betänkande avlöpt? Och vilken slutsats har utredningen kommit fram till då det gäller tillvaratagandet av sjunktimmer? Är det utskottets mening att dessa frågor skall dras i den så omtalade långbänken? Inser inte utskottet att de här frågorna måste få en snabb lösning, detta av de skäl jag har anfört?

Tisdagen den
20 maj 1980

Skogsindustrin,
m. m.

I det här betänkandet tas i andra motioner upp problemet med råvarubristen, men i det här fallet finns redan råvaran, det är bara att hämta upp den. Jag finner inga som helst skäl för att avslå vår motion 1979/80:710. Det är väl också anledningen till att utskottet inte har något alls att anföra. Jag vill därför yrka bifall också till motion 710.

Till sist, herr talman! Det är någon som har sagt att framtiden blir vad vi gör den till. När det gäller skogsbruk, skogsindustri och därtill hörande problem, så kommer naturligtvis resultatet att bli efter hur vi handlar. Skall de fria marknadskrafterna fortsättningsvis härja hur de vill, ja, då kommer problemen att växa. Beslutar vi i stället för en planmässig utveckling, då öppnar sig möjligheten att den stabilitet som är nödvändig för skogsbruk och skogsindustri också kan bli verklighet.

MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Den gemensamma grundsyn som oppositionen och vi har är att det är nödvändigt med en positiv utveckling av Sveriges skogsindustri såväl för samhällsekonomin som för de i näringen verksamma. Sedan skiljer sig våra synsätt. Socialdemokraterna vill ha samordnad planering, ökad samordning och samverkan för övergripande beslut, särskilda handlingsprogram och strukturplaner. Följer vi denna av socialdemokraterna utstakade väg blir branschen genomreglerad och omisskännligt planeekonomisk. Hitintills finns inga kända belägg för att ett planeekonomiskt system löser den typ av problem som skogsindustrin f. n. har. Planekonomin löser över huvud taget inga problem, den föder snarare nya och leder med visshet till en byråkrati med långsam beslutsprocess. Det är inte fler regleringar som behövs nu - det är färre! Det är inte begränsningar av ekonomiska incitament, utan det är stimulans som behövs.

För att ta ett konkret exempel: riksdagsgrupperna har i dag på morgonen fått mottaga ett telegram från arbetarna på Fridafors bruk med lydelsen "Tänker ni på Frida? Vi gör det!"

Som framgår av vårt särskilda yttrande till näringsutskottets betänkande vill vi försöka tänka på alla anställda i den aktuella skogskoncernen. Och vi är inte beredda att genom riksdagsbeslut påverka företagsledningen att kortsiktigt behålla en anläggning och därmed äventyra anställningen för alla koncernens anställda. Motiverade omstruktureringar måste fullföljas, om företagen skall kunna gå stärkta ur nu aktuella svårigheter. Att arbetarna vid Fridafors kämpar för sina arbetsplatser är naturligt, men det är också naturligt att beakta konsekvenserna av att nu tillmötesgå sådana önskemål. Våra ställningstaganden för de nu nedläggningsaktuella anläggningarna måste vägledas av ansvar och inte av opportunistik.

Thage Peterson talade nyss om värdet av att inrätta ett strukturbolag. I s-reservationen sägs att ett strukturbolag skulle kunna spela en viktig roll genom att kanalisera tillgängliga resurser till de delar av branschen som är framtidsinriktade och expansiva. På sätt och vis är det just detta som sker inom varje företag som nu försöker omstrukturera sin verksamhet och som socialdemokraterna i varje fall försöker fördröja.

Tanken på strukturbolag är ju inget annat än ett ytterligare försök att lägga samhällets tunga och byråkratiska planeringshand över näringen, ett försök att flytta beslut från företagsledningarna och de anställda i berörda företag till något slags överstyrelse, som tros besitta bättre överblick och bättre insikter än andra.

Skogsnäringen och skogsindustrin har förvisso problem, men näringen har också en inneboende styrka och goda framtidsutsikter. Det är viktigt att de nu aktuella problemen inte löses på sådant sätt att näringen i framtiden blir bunden till händer och fötter. Risken för att så skall ske blir överhängande, om man följer de socialistiska recepten till lösningar. Vi tror inte att skogsbolagen och därmed den viktiga export som sker av trävaror, pappersmassa och papper främjas av att näringen blir reglerad och styrd av staten.

När det gäller virkesfrågorna är det bara att notera att Thage Peterson vill tillgripa tvångslagstiftning. Jag trodde annars att denna riksdag inte var särskilt förtjust i tvångslagar. Vilka sanktioner har reservanterna egentligen tänkt sig? Räcker det med vite eller bör straffarbete åläggas de försumliga?

Skogsindustrin måste anpassas till vad skogen, skött efter principen om ett uthålligt skogsbruk, kan producera. Allt annat är endast ett försök att trollo eller att medvetet under viss tid överavverka, till men för framtiden.

Herr talman! Jag tänker nu övergå till det betänkande som behandlar domänverket. Från många synpunkter är domänverket ett välskött verk, och det fullgör en viktig uppgift som förvaltningsföretag för den statsägda marken. I vårt blandekonomiska system bör mångfalden av företags- och ägarkategorier värderas högt. Detta är en viktig grundinställning då det gäller att värna om en framtida sund utveckling av vår samhällsekonomi.

Samtidigt finns det drag i domänverkets utveckling under 1970-talet som det finns anledning att diskutera. 1968 fick domänverket en ny instruktion av statsmakterna. Uppenbarligen ville den socialdemokratiska regeringen att domänverket skulle ingå som ett led i den då nyligen lanserade s. k. aktiva näringspolitiken. Ett uttryck härför var bl. a. att domänverket och ASSI knöts närmare samman. Exempelvis tilläts kapitaltransfereringar mellan domänverket och ASSI. Vidare tilläts domänverket att bilda och driva aktiebolag, vilket numera har resulterat i det koncernliknande företaget Domämföretagen AB med dotterbolag.

Tillkomsten av nya verksamheter vid sidan av skogsförvaltningen har skett i stor omfattning under 1970-talet. Sälunda har andra verksamheters del av domänverkets omslutning ökat från 4 till 34 % under åren 1974–1979. Genom uppköp eller nybildningar ingår nu i Domämföretagen ett femtiotal bolag.

Enligt min och mina medmotionärers mening bör denna utveckling ifrågasättas. Det är tveksamt om det är önskvärt att staten i rask takt ökar sitt innehav av skogsmark och förvärvar små och medelstora företag för att driva Domängrus AB, Säginvest AB m. m. Det är inte färre enskilda mindre och medelstora företag verksamma ute i våra bygder som vi behöver utan fler. De

*Skogsindustrin,
m. m.*

Tisdagen den
20 maj 1980

Skogsindustrin,
m. m.

många små och medelstora företagen i enskild ägo är en omistlig del av vårt näringsliv, och i många bygder är de själva ryggraden för sysselsättningen och bosättningen.

I vissa fall kan naturligtvis domänverket göra en behjärtansvärd insats om det räddar ett nedläggningshotat företag, som därmed får en chans att leva vidare, men domänverkets expansion innebär också att domänverket etablerar sig som konkurrent till mindre och medelstora företag i en rad branscher. Än mer komplicerad blir bilden då man beaktar att moderbolaget – domänverket – disponerar en betydande del råvaror, vilka som en naturlig följd av företagsköpen kommer att förädlas i verkets egen regi. Detta gäller särskilt Säginvest.

Likartade synpunkter kan anföras på dotterbolaget Domängrus AB, som inte bara exploaterar befintliga materialintäkter på statens mark utan också aktivt expanderar genom att köpa grustäkter, betongindustrier m. fl. närliggande verksamheter.

Staten etablerar sig sälunda inom branscher som med fördel även fortsättningsvis kunde lämnas åt enskild företagsamhet att sköta.

Företagets expansion under 1970-talet har varit kapitalkrävande; det vidgår domänverket självt i sin årsredovisning. Lönsamheten i dotterbolagsdelen är svagare än i verket. Är det kanske t. o. m. så att skogarna under 1970-talet fått betala domänverkets expansion på andra fält? Det finns de som hävdar att domänverket ägnar sig åt en kraftig överavverkning, att domänverket redan hamnat i virkessvackan och att nedgången i avverkningarna skulle ha kommit till synes på ett mycket mer uppenbart sätt om inte domänverket kunnat ägna sig åt omfattande inköp av skogsmark.

Om förhållandena är sådana som jag beskrivit dem – och skogsstyrelsens remissvar på domänverkets flerårsplan antyder att så är fallet – är det tid att återigen påminna om domänverkets huvuduppgift: att väl förvalta statens skogar, till fromma för nuvarande och kommande generationer.

Domänverkets omfattande förvärv av skogsmark under 1970-talet är en annan huvudpunkt i vår motion. Enligt vår uppfattning hade betydande fördelar vunnits ur regionalpolitisk synpunkt, om den under senare tid utbudna bolagsmarken i större utsträckning hade kunnat förvärfvas av enskilda lantbrukare. Skälen härtill är att dessa då hade kunnat förstärka sina egna fastigheter med ytterligare skogsmark i syfte att vidmakthålla dessa som rationella och inom överskådlig tid bärkraftiga enheter.

Från såväl moderata samlingspartiets som centerpartiets sida framfördes kritiska synpunkter vid riksdagsbehandlingen våren 1979, då frågan om domänverkets köp av bolagsmark behandlades. Härvid krävdes att enskilda lantbrukares förvärv i första hand borde tillgodoses och att, i de fall då domänverket ändå tilläts förvärva mark, verket i motsvarande mån skulle avstå mark. Det är inte tillfredsställande att domänverkets markköp leder till ett kraftigt ökat statligt ägande. Enskilda lantbrukares möjligheter att förvärva skogsmark måste i stället förbättras. Ett domänrevir blir lika välskött om det omfattar 42 000 hektar som om det omfattar 50 000 hektar, men skillnaden, 8 000 hektar, fördelad på olika ägarkategorier, kan ha en

avgörande betydelse på en enskild orsts struktur och utvecklingsmöjligheter.

En annan anmärkningsvärd utveckling, som visserligen skett med stöd av riksdagsbeslut, är de former samarbetet mellan domänverket och ASSI fått under senare år. Företrädare för statlig verksamhet har klart sagt att en strävan är att bilda en statlig skogsägar- och skogsindustrikoncern genom sammanslagning av domänverket och ASSI. Långt gående praktiska samsarbetsformer har också utvecklats i syfte att underlätta bildandet av en sådan koncern. Här kan nämnas personsamband i domänverkets och ASSI:s styrelser samt verksinspektionens bestämmelser att det är gemensamt med ASSI som domänverket har att söka det bästa ekonomiska utbytet.

F. n. är 40 % av domänverkets virkesproduktion genom långsiktigt avtal uppbunden till *en* kund, nämligen ASSI. Genom detta förhållande kan med fog hävdas att den viktiga virkesförsörjningens roll, som domänverket borde kunna fullfölja på en fri virkesmarknad, kraftigt begränsas. Detta är långsiktigt ett hot mot de enskilda företagen som ytterst är beroende av tillgång på leveransvirke för sin verksamhet. Detta innebär att utvecklingen inom domänverket och i viss mån ASSI tvärtom vad som sägs är till men för de regionalpolitiska strävanden som bygger på en mångfasetterad mindre och medelstor industri som en viktig del i en sund regionalpolitik.

Herr talman! Jag och mina medmotionärer nöjer oss denna gång med utskottets skrivning, som bl. a. innebär att utskottet förutsätter att domänverkets utveckling utvärderas utifrån allmänna närings- och industripolitiska målsättningar. Utskottet förutsätter också att ytterligare överenskommelser kan träffas mellan domänverket och lantbruksstyrelsen för förstärkning av enskilda fastigheters markinnehav.

Jag ber med detta att få yrka bifall till vad näringsutskottet hemställt i betänkandena 46, 47 och 48.

JOHN ANDERSSON (vpk) replik:

Herr talman! Först till frågan om Fridaforsarbetarna. Det handlar ju i dag om att stoppa nedläggningar till dess att den aviserade helhetsplanen för skogsindustrin förelagts riksdagen. Det kan inte missgynna några andra arbetare, något som Margaretha af Ugglas här antydde.

I sin motion om domänverket börjar moderaterna mycket fint med att säga att domänverket från många synpunkter är ett välskött företag. Men sedan man sagt det lilla vackra övergår man direkt till att angripa verket.

När det gäller skogsförvärven tror jag inte att någon skulle motsätta sig att en person som vill satsa på jordbruk kombinerat med skogsbruk skulle få tillstånd att förvärva skog. Men jag kan inte begripa den aversion som förekommer på moderat och annat borgerligt håll mot att domänverket skulle få köpa upp den skog som är till salu. Det finns mycket privat skog i dag, t. ex. inom storbhus, som inte sköts på rätt sätt. Det är ju där bristerna finns i dag. Det är inte domänverket som avverkar för litet, utan det är snarast tvärtom, som Margaretha af Ugglas sade. För arbetarna i domänverket betyder det en säkrare garanti för sysselsättningen och för industrin

Nr 147

Tisdagen den
20 maj 1980

Skogsindustrin,
m. m.

Tisdagen den
20 maj 1980

Skogsindustrin,
m. m.

betyder det en säkrare garanti för virkesförsörjningen, om domänverket får köpa skogen.

Margaretha af Ugglas tycker att det är försvarligt om domänverket går in och räddar företag som hotas av nedläggning. Det är den gamla vanliga visan att staten skall gå in och ta över då de privata företagen inte bryr sig om vare sig de anställda eller de orter där företagen finns men att man skall hålla fingrarna borta från de områden där det finns möjligheter att göra större vinster. Det är den gamla vanliga visan.

Det är inte bara därför att jag är anställd i domänverket som jag tycker att det är ett friskhetstecken om domänverket är offensivt i sin politik. Om vi sedan kan ändra riktlinjerna för domänverket, så att det kan föra en ännu mer förnuftig politik, är det desto bättre.

MARGARETHA AF UGGLAS (m) replik:

Herr talman! John Andersson och jag tycks vara överens om en intressant faktor, nämligen att det kan vara så att domänverket har överavverkat sin skog under 1970-talet. Det kanske inte är så lyckat när vi nu står inför ett 1980-tal med virkesbrist. Jag vill också att domänverket skall vara offensivt, framför allt när det gäller dess huvuduppgift att förvalta statens skogar till fromma för nuvarande och kommande generationer. Det jag ifrågasätter är utvecklingen under 1970-talet, då man kanske har överavverkat och använt intäkterna av skogen till att expandera i alla möjliga verksamheter i form av mindre och medelstora företag. Där skiljer sig naturligtvis våra synsätt. Jag tycker att det är bra ju fler mindre och medelstora företag i enskild ägo vi får runt om ute i våra skogsbygder. Det tror jag är till fromma för Sverige.

JOHN ANDERSSON (vpk) replik:

Herr talman! Om nu denna överavverkning förekommer inom domänverkets områden – och jag vill inte bestrida att den förekommer – så skall vi komma ihåg att skogsindustrin mer eller mindre har utnyttjat domänverket i tider då andra skogsägare icke har ställt upp och avverkat. Då bönderna inte har avverkat sin skog och då de privata skogsbolagen har dragit ned på sin avverkning, då har domänverket fått gå in för att i möjligaste mån säkra råvara till industrierna. Det är vad som har hänt.

När det gäller företagsverksamheten kan jag inte fatta varför domänverket inte skall få handla med t. ex. Domängrus. Man har sina grustäkter på egen mark. Skall man då sälja ut den egna marken till privata företagare, som skall bedriva handel med grus? Är det inte förnuftigt att även denna verksamhet sköts av domänverket? Möjligheterna för domänverket att behålla sin arbetskraft och eventuellt anställa ny arbetskraft, i synnerhet i Norrland, ökar ju om man får handha alla dessa verksamheter och även komma in på andra områden. Det sker en ständig rationalisering, t. ex. inom skogsbruket. Då kan man överföra både resurser och arbetskraft till nya områden. Jag kan inte se något negativt i att domänverket i det fallet är offensivt. Atminstone för oss i Norrland har det haft mycket stor betydelse.

MARGARETHA AF UGGLAS (m) replik:

Herr talman! Visst, låt domänverket ta hand om sitt eget grus! Vad jag talar om är emellertid den stora verksamhet man har ägnat sig åt när man har köpt upp en mängd mindre och medelstora företag - naturligtvis även i den situationen, som jag sade i mitt anförande, när företag har varit nedläggningshotade. Men den expansiva bolagsverksamhet som man ägnat sig åt när det gäller uppköpen av mindre och medelstora företag finns det, menar jag, stor anledning att ifrågasätta. Och det finns anledning att påminna domänverket om dess huvuduppgift inför 1980-talet: att väl förvalta statens skogar.

Tredje vice talmannen anmälde att John Andersson anhallit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

JOHAN OLSSON (c):

Herr talman! Först några ord om domänverket, eftersom detta har berörts här i debatten. Senare kommer kanske också talesmän för den socialdemokratiska reservationen att yttra sig härom.

Det är riktigt, som här har sagts, att domänverket har uppvisat en mycket kraftig expansion under de senaste åren. Den verksamhet som ligger utanför förvaltning av skogsmark har ökat från 4 % år 1974 till 34 % år 1979. I många fall har denna expansion varit välmotiverad. Som här har sagts har ibland verksamhet tagits över av sysselsättningskäl, och ibland har skälet varit samordning med verksamhet i t. ex. sågverk och den verksamhet som domänverket bedriver som skogsägare. Verket har också visat ett visst intresse för att satsa på nya områden, t. ex. energiområdet, och det är givetvis av värde att många intressenter ägnar energifrågan sin uppmärksamhet just nu.

Å andra sidan finns det ingen anledning för verket att öka sin dominans på bekostnad av småföretag och mindre skogsägare. Vi menar - och därvidlag har väl John Andersson och vi andra olika synsätt - att man i regel får både mer sysselsättning och bättre skatteunderlag om det är många små företag som äger mark och driver verksamhet.

Vi har inte velat gå så långt i kritik mot domänverket som Margaretha af Ugglas har gjort i sin motion. Vi säger helt enkelt att vi anser att det är regeringens uppgift att med uppmärksamhet följa den här frågan, ta de initiativ som den finner lämpliga och gärna göra en utvärdering av den utveckling som här har skett.

Vpk har yrkat på en samhällsekonomisk grund för domänverkets policy i stället för en företagsekonomisk. I utskottet är vi eniga om att detta skulle kunna äventyra ekonomin och effektiviteten i domänverket. Det skulle kanske kunna riskera domänverkets huvudsakliga uppgift, nämligen att producera virke till industrin. Om man skulle ta alltför stora hänsyn till olika ideologiska krav som ställs och bortse från de ekonomiska skulle det kunna vara till nackdel och till ingens fördel. Självklart skall domänverket när man gör bedömningar av sin verksamhet ta hänsyn till både sysselsättningskäl

Nr 147

Tisdagen den
20 maj 1980

Skogsindustrin,
m. m.

Tisdagen den
20 maj 1980

*Skogsindustrin,
m. m.*

och regionalpolitiska skäl.

Skogsnäringen är en stor fråga, och många motioner har väckts i det ämnet. Det föreligger alltså ingen proposition, utan 16 motioner har väckts, alla mer eller mindre syftande till åtgärder som tryggar sysselsättning och utveckling inom skogsnäringen. Jag kan vara ganska kortfattad här, eftersom flera företrädare för utskottsmajoriteten kommer att behandla dessa frågor.

Utskottet har lämnat en fyllig och utförlig redogörelse som bakgrund till behandlingen av de här motionerna. Det föreligger också en redogörelse över hur liknande motioner har behandlats tidigare i riksdagssammanhang. I långa stycken råder enighet om detta utskottsbetänkande. Någon sade tidigare, vilket är värt att notera, att vi är eniga om att vi, med de medel vi tror är riktiga, måste satsa på skogsnäringen. Den har mycket stor betydelse för vår ekonomi, vår handelsbalans och vår sysselsättning. Ungefär 20 % av vår totala export är produkter från skogsindustrin. Denna export svarar för ett nettoinflöde till landet på ca 20 miljarder. Över 300 000 människor har sin utkomst från skogsnäringen och skogsindustrin. Inom skogsindustrin enbart är närmare 90 000 människor sysselsatta. Så långt är vi givetvis eniga om att försöka olika vägar för att underlätta för skogsnäringen och skogsindustrin att utvecklas, expandera och sysselsätta fler människor.

I utskottsbetänkandet redovisas också en rad problem som skogsnäringen står inför, t. ex. lönsamheten, kravet på omstrukturering, nedläggning av vissa enheter, utbyggnad av andra, och inte minst råvarubristen. Det genomgående temat i de socialdemokratiska reservationerna och i vpk:s motioner på den här punkten är en önskan att riksdagen beslutar om strukturplaner, handlingsprogram, riktlinjer och helhetslösningar. Innan alla dessa planer blir färdiga och kan presenteras skall inga nedläggningar eller inskränkningar i skogsindustrins verksamhet få ske. Vi i utskottsmajoriteten anser att detta är fel väg. Det kan bli försenande och fördyrande åtgärder, som försämrar vår konkurrenskraft. Thage Peterson sade själv nyss: Vi vill inte vänta på några utredningar, nu kräver vi handling. Vilken handling innebär kravet på helhetslösningar som skall innefatta inte bara ett företag utan hela branscher och industrier? Vi riksdagsmän vet av god erfarenhet hur lång tid det tar att göra dessa utredningar. Skulle vi vänta på dem hinner verkligheten åstadkomma stor skada på många företag.

Vi anser i stället att företagen måste ges ramar att arbeta inom där företagsledningen får känna ansvar, ta vara på möjligheterna och göra sitt yttersta för att driva en lönsam verksamhet. Den vägen är effektivare – det visar all erfarenhet. Skulle vi genomföra socialdemokraternas alla planer och helhetslösningar skulle vi få en död hand över industrin i stället för effektiviserande åtgärder.

Vi har en framgångsrik skogsindustri. Thage Peterson kritiserade skogsindustrin för handlingsförlamning, bristande åtgärder m. m. Det kan man göra efteråt, när man sett i facit. Men om man jämför vår skogsindustri med skogsindustrin i andra länder finner man att vi har haft och har en framgångsrik skogsindustri med duktiga företagsledare och duktiga anställ-

da. Att vår skogsindustri har problem beror på andra faktorer än kunnandet. Det beror på ökade kostnader i olika avseenden – inte minst på kostnader som vi här hemma inte råder över, t. ex. kostnadsökningar på importvaror som industrin är beroende av. Det är alltså en hårdare konkurrens med utlandet som har lett till att industrin inte fått den lönsamhet som är erforderlig för att den skall kunna expandera och utvecklas.

Utskottsmajoriteten anser att regeringens och statens uppgift är att stimulera och understödja skogsindustrin. Det skall man göra på många olika sätt, och ett genomgående drag hos utskottsmajoriteten är att vi förutsätter att regeringen följer dessa frågor med uppmärksamhet. Att så också är fallet bevisas av det citat ur ett interpellationssvar som redovisas i betänkandet och av åtgärder som är på gång inom skogsindustrin. Utskottsmajoriteten menar att det är regeringens skyldighet att följa utvecklingen och när så erfordras sätta in åtgärder som stimulerar utvecklingen men även att ge företagen handlingsmöjligheter och ett eget ansvar att vidta de bästa åtgärderna. Vi kan inte som politiker säga att vi vet bättre än företagen själva. Företagen vet bäst vilka åtgärder de skall ta till.

När det gäller Södra Skogsägarna var det mycket nära att vi nådde enighet i utskottet. Vi försökte faktiskt få till stånd en samskrivning. I det föreliggande majoritetsutlåtandet har vi sagt att Södra Skogsägarna, som ju till en del ägs av staten, har ett ansvar som alla andra företag och kanske ett speciellt stort ansvar i det här fallet. Man måste vid den hårda omstrukturering som man står inför ta hänsyn till de anställda, till kommunerna och till alla de parter som är beroende av följderna av en omstrukturering. Utskottsmajoriteten vill emellertid inte gå så långt som till att säga att regeringen skall styra och ställa i alla detaljer, utan vi vill, som jag nyss antydde, ge även Södra Skogsägarna de ramar och den handlingsfrihet som medger att man till det yttersta kan utnyttja sina möjligheter att arbeta och nå ett gott resultat. Utskottsmajoriteten har inte velat uttala att innan det och det har skett och innan den nämnda översynen gjorts får ingenting hända. Vi tror att resultatet därigenom skulle bli sämre. Det är ytterst litet som skiljer utskottsmajoriteten och reservanterna åt på den här punkten. Moderaternas särskilda yttrande skiljer sig ännu mindre från majoritetsskrivningen än vad reservationen gör, och jag frågar mig varför det är nödvändigt att avge ett särskilt yttrande, när man är så gott som överens med utskottsmajoriteten.

I en av reservationerna tar man upp skivindustrin och begär en översyn och ett handlingsprogram inför framtiden. Skivindustrin har ju haft stora svårigheter. Det råder där som på många andra håll en viss överkapacitet. Marknaden har varit vikande. Man har helt enkelt känt ett ökat konkurrenstryck från utlandet. Nu tycks vissa förbättringar vara på väg, dels genom bättre konjunkturen, dels genom vissa nedläggningar.

I min hemtrakt finns en fabrik, Ljusne, som ägs av Stora Kopparberg. Där har man beslutat om nedläggning av sin träfiberproduktion. Beslutet har fattats enligt Äslingdoktrinen, dvs. man har beslutat om en nedläggning och samtidigt presenterat en annan träteknisk produktion som i princip tar över de anställda som blir övertaliga vid nedläggningen av träfiberproduktionen.

Tisdagen den
20 maj 1980

*Skogsindustrin,
m. m.*

Jag vill gärna markera att det är så vi vill att en omstrukturering skall gå till – med minsta möjliga olägenheter för de anställda och för orten.

Vi vet att regeringen följer dessa frågor med uppmärksamhet. Därför anser vi inte att det erfordras någon särskild skrivning till regeringen från riksdagen.

Vi kan också notera, som socialdemokraterna gör i sin reservation, att den trätekniska forskningsenheten i Skellefteå är ett steg i rätt riktning. Kraven i reservationen är i princip uppfyllda.

Så några ord om virkesförsörjningen. Jag vet att industriministern strax kommer upp i talarstolen och att han kommer att beröra den frågan. Jag skall därför bara invända mot det som Thage Peterson mycket frankt sade, nämligen att regeringen har svikit, att den har gatt ifrån etc. det avtal som träffades i uppgårelsen mellan de bondeägda skogsföretagen, alltså skogsägarföreningarna, och staten om leveranser av virke. Det vill jag emellertid bestämt bestrida.

För inte så länge sedan besökte vi från utskottet Vallvik i Söderhamn. Företagsledningen där förklarade att det avtal som träffats med skogsägarföreningen fungerar perfekt och vidare att man hade tillgång till virke. Omständigheterna kan väl variera för olika områden, men man skall också minnas att Folke Rydbo vid sitt besök hos utskottet heller inte hade någon kritik att framföra mot det avtal som NCB och skogsägarrörelsen träffat. Men här dyker en rad problem upp, kanske främst beträffande priserna. Man kan ju ändå inte hävda att skogsägare, som har anslutit sig till den kooperativa skogsägarrörelsen, skall tvingas att leverera virke till ett avsevärt lägre pris än andra företag på marknaden kan bjuda. Det är klart att den prisdiskussion som pågår måste tas med i bilden. Dessutom måste man när det gäller virkestillförseln också komma ihåg att det finns en rad andra problem. Förmodligen har man tidigare haft en överavverkning, skogen har utsatts för snytbaggeangrepp och uppläggningsenheten har inte varit sådan att leveranserna av de virkeskvantiteter som industrin behöver i varje läge kunnat garanteras.

Som utskottet helt riktigt uttalar är det angeläget att man eftersträvar en ökad avverkning. Det är möjligt att man vid planeringen av skogsavverkningarna tagit till i överkant. Om inte ytterligare åtgärder för att öka skogsavverkningen vidtas kanske man måste trappa ned planeringen en aning på sikt. Men vi är från utskottets sida angelägna om – och det framgår av utskottsberättandet – att på olika sätt stimulera till åtgärder, så att skogsägarna tar fram det virke som skogsindustrin behöver – något som är av stort intresse.

Med dessa ord, fru talman, yrkar jag bifall till vad näringsutskottet hemställt i betänkandena 46, 47 och 48.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

JOHN ANDERSSON (vpk) replik:

Fru talman! Johan Olsson säger att domänverket uppvisat en expansion och bl. a. börjat uppträda inom andra sektorer – exempelvis på energiområdet – och att det är bra. Men sedan han hämtat andan säger han att domänverket ökat sin dominans och hotar den fria företagsamheten osv. Jag vet inte vilken av dessa två ståndpunkter, som han uttrycker med bara ett andetag emellan, som är den tillämpliga – men den frågeställningen kanske Johan Olsson kan vidareutveckla. Johan Olsson säger vidare att om man anlägger samhällsekonomiska aspekter på domänverkets verksamhet skulle det innebära att man äventyrar dess existens. Han säger också att utskottet är enigt på den punkten. Ja, att man från borgerligt håll har den uppfattningen kan jag förstå, men vad jag har svårare att förstå är att även socialdemokraterna har anslutit sig till den uppfattningen.

Jag ställde ett par frågor till utskottets talesman beträffande sjunktimmer och fiberrester. I dessa råvarubristens dagar vore det lämpligt att tillvarata de enorma mängder som ändå finns. Redan 1978–1979 talade man i utskottet om att viss verksamhet pågick när det gällde fiberresterna. Därför frågar jag: Hur har denna verksamhet avlöpt? I fråga om sjunktimmer hade man visst tillsatt någon utredning som skulle klara ut några juridiska aspekter. Det skulle vara bra att få höra vilken slutsats denna utredning har kommit fram till. Det var de två frågor som jag ställde.

Johan Olsson slutade med att tala om råvaruförsörjningen och sade att skogsindustrin kanske måste trappa ned sin kapacitet. Det är mycket möjligt att det är och blir på det sättet, men då måste det i alla fall ske i ordnade former. Man får inte låta skogsindustrierna själva avgöra vad som skall läggas ned och samtidigt bygga nytt. Därför är det så viktigt att vi i dag beslutar om att inga nedläggningar får ske förrän en helhetssyn har lagts på hela skogsindustrins framtid.

THAGE PETERSON (s) replik:

Fru talman! Det är en gammal borgerlig metod att så snart socialdemokratin kräver samhällsinsatser på olika områden tala om reglering och byråkrati. Men vem har krävt detaljreglering och ökad byråkrati? Inte vi i varje fall. Vad vi har krävt är samlade åtgärder för att utveckla svensk skogsindustri och förhindra arbetslöshet och utslagning, åtgärder som företagen, samhället och de anställda gemensamt bör arbeta fram.

Kan ni inte se vad som händer omkring er i skogsindustribygderna i dag, vad som hänt uppe i Norrland, vad som är på väg att hända i Värmland, vad som händer i södra Sverige – nedläggning och arbetslöshet?

När vi kräver åtgärder mot detta reser sig de borgerliga företrädarna och säger: Vi vill i stället ha ett maximalt fritt näringsliv, som kan styra och ställa precis som det vill, efter eget gottfinnande. Samhället och de anställda skall icke lägga sig i. Om samhället kommer in i bilden blir det byråkrati och detaljreglering.

Att det i stället blir arbetslöshet och utslagning tycks inte bekymra de borgerliga talarna ett enda dugg.

Nr 147

Tisdagen den
20 maj 1980

Skogsindustrin,
m. m.

Tisdagen den
20 maj 1980

*Skogsindustrin,
m. m.*

Vi är överens i utskottet om att det behöver göras en översyn av den framtida verksamheten vid Södra Skogsägarna, där ju staten har en betydande andel. Men den borgerliga majoriteten har gett klartecken för en omfattande nedläggning av industrierheter innan denna översyn påbörjats, och det tycker vi socialdemokrater är att börja bakvänt. Vi frågar varför de här industrierheterna inte skall få vara med om denna översyn från början. De borgerliga har ju inga som helst garantier för att det inte blir en nedläggning i Fridafors, i Emsfors och på de andra platserna. Vi menar att detta skall prövas i översynsarbetet, där de anställda och samhället skall vara med. Det är precis som om de borgerliga vore rädda för att det skulle komma in i bilden att dessa enheter skulle få vara kvar. Därför vill de icke gå till slutet i den här frågan och säga att översynsarbetet skall ske på den nuvarande verksamhetens grund och att alla enheter för den skall bör finnas med i bilden.

Statens insatser var betydande för Södra Skogsägarna och NCB. Vi menar att nu skall företaget beakta de samhällsekonomiska konsekvenserna och leva upp till sitt sociala ansvar, som riksdagen skrev för ett år sedan. Därför ställde jag en fråga till Johan Olsson, utskottets talesman: Varför inte nu kräva att Södra Skogsägarna skall leva upp till allt detta som riksdagen sade för ett år sedan, när såväl de anställda som berörda kommuner är missbelättna med hur man har skött strukturfrågorna?

JOHAN OLSSON (c) replik:

Fru talman! Först till John Andersson: Vad gäller fiberbankarna och sjunktimret vill jag gärna hålla med om att det är angeläget att man kan ta till vara denna resurs som finns under vattenytan, på botten av sjöarna och vattendragen. Men här är man ännu inte klar med metoderna och inte ens med de juridiska aspekterna. Jag förutsätter emellertid att de som jobbar på detta område – det finns också flera enskilda företag som prövar möjligheterna att ta upp och använda dessa resurser – undersöker frågorna i så snabb takt som möjligt. Och jag vill gärna säga att vi har intresse för att man kan nyttiggöra den här råvaran.

Vad gäller Thage Petersons inlägg vill jag först säga, att jag protesterar givetvis när Thage Peterson säger att vi inom utskottsmajoriteten inte vill att de anställda skall vara med och genomföra strukturomläggningar. När sade vi någonting sådant? Nej, i stället står det i utskottsbetänkandet – detta var vi ganska överens om, men ni ville ändå ha några rader för er själva i reservation 1, trots att vi alltså menar ungefär samma sak – om Södra Skogsägarna: "Utskottet vill understryka att företaget i samråd med de anställda bör göra en översyn av nu gällande planer -- --."

Och vad innebär det, Thage Peterson, om man inte också måste ta hänsyn till Fridafors bruk och andra företag som är under diskussion? Men vi vill inte säga till företagen att ni skall göra så och så, för vi anser att har man gett ett företag ett ansvar, skall företaget leva upp till det. Det kan ju hända att den översyn som vi vädjar om leder till att det blir en annan inriktning än man från början tänkte sig.

Det kan också hända att översynen leder till strukturomvandlingar som är oundvikliga. Men då förutsätter vi att det sker under både företagsekonomiskt och samhällsekonomiskt ansvar och att man tar hänsyn till de anställda och till kommunerna – att man verkligen sätter in, som i det exempel jag nämnde, åtgärder för att möta strukturomvandlingen med ny verksamhet som ger de anställda nytt arbete.

Dessutom är det alldeles självklart – och det står vi för – att de anställda i varje enskilt företag, som vi varit överens om att dra upp riktlinjer för, har möjlighet att påverka företagsledningens handlande på olika sätt.

Detta ställer vi alltså upp på, och jag vill givetvis tillbakavisa påståendet att vi skulle vilja att företagen går förbi de anställda och gar förbi kommunerna. Men å andra sidan kan vi inte klavbinda företagen, för det är då stor risk för att resultatet blir sämre, och det tjänar ingen på – varken staten, kommunerna eller de anställda. Det kan bli sämre effektivitet. Vi måste tillämpa marknadsekonomi så långt, inom vissa ramar, att vi utnyttjar alla tillgängliga möjligheter att vara effektiva, så att vi kan konkurrera med utlandet och därmed också kan uppehålla vår leveranskraft när det gäller utlandet och ha en bra handelsbalans.

JOHN ANDERSSON (vpk) replik:

Fru talman! Det är ju utmärkt att Johan Olsson håller med mig om det nödvändiga i att man tillvaratar sjunktimret och fiberresterna.

Men sedan säger Johan Olsson att man inte är klar då det gäller att utreda de juridiska aspekterna. Nu sade ju utskottet redan i betänkandet från 1978/79 att dessa juridiska aspekter höll på att utredas. Det är tydligen så att man har placerat de här frågorna i Fälldins bekanta långbänk – på något annat sätt kan det inte vara. Det måste vara orimligt att här sitta och utreda juridiska aspekter, då det finns råvara till en industri som nu icke får tillräckligt med råvara.

Jag är inte överens med Johan Olsson om att man inte skulle ha den erforderliga tekniken. Enligt uppgifter som föreligger i dag finns tekniken då det gäller att tillvarata fiberresterna. Man har också den teknik som behövs för att rena dessa fiberrester från kvicksilver, så det är bara initiativet som fattas här.

Jag måste fråga Johan Olsson: Hur många är till skall man sitta och utreda juridiska aspekter medan denna råvara ligger på botten av våra älvar och sjöar och förstör vattendragen, medan samtidigt industrin är utan råvara? Hur många är till skall man hålla på med detta?

THAGE PETERSON (s) replik:

Fru talman! Ni ger inte de anställda något verkligt mandat att delta i arbetet med att omstrukturera skogsindustrin. Ni vill ju inte lämna några garantier för att de hotade enheterna skall få vara kvar, inte ens för den period då översynsarbetet skall göras. Även om de anställda vid flera av de hotade enheterna har presenterat förslag till åtgärder som vi tycker att man borde pröva så har de kanske ingen chans att föra fram dem, eftersom Södra

Tisdagen den
20 maj 1980

*Skogsindustrin,
m. m.*

Skogsägarna kanske dessförinnan lagt ner en eller flera av de enheterna.

I utskottsmajoritetens skrivning har man alltså på denna punkt inte tagit steget fullt ut. Jag har sagt att jag tycker det är en i många stycken långtgående kritik man framställer mot Södra Skogsägarna, men man fullföljer inte resonemanget med att säga att enheterna skall ha sin chans under översynsarbetet. Och det betyder att den erfarenhet och sakkunskap som finns hos de anställda inte tas till vara för framtida lösningar.

Jag vill också beröra frågan om skogsavverkningarna, som Johan Olsson tog upp i sitt inlägg. Avverkningarna inom flera områden har under senare år uppgått till endast ungefär hälften av tillväxten. Detta påpekande gjorde fyra fackförbund på LO- och TCO-sidan i en skrivelse till industriministern nyligen. Många har betecknat råvarusituationen som "den onödiga virkesbristen" och sagt att det finns betydande möjligheter att avverka och få virke för industrierna.

Faktum är att många skogsägare inte på långa vägar utnyttjar den produktionskraft och de avverkningsmöjligheter som skogen ger. Och trots de som vi hävdar goda priserna på virket väntas avverkningen denna säsong bli flera miljoner kubikmeter lägre än vad som kan motiveras med hänsyn till skogens tillväxt. Därför går det inte bara att säga: Vi avverkar så mycket som skogen tillåter. Det är inte så. Tvärtom är avverkningen långt ifrån den gräns som skogen tillåter.

Sedan frågar man sig när det gäller södra NCB varför inte virket kommer fram. Johan Olsson, som satt med i näringsutskottet, är medveten om att föreningarna har förbundit sig att leverera virke till de föreningsägda cellulosaindustrierna. De skall ha sitt behov av virkesråvara tillgodosett. Hur kan Johan Olsson påstå att fabrikenas behov av råvara tillgodoses när han samtidigt vet att fabriker kommer att få läggas ner just på grund av virkesbrist?

JOHAN OLSSON (c) replik:

Fru talman! Thage Peterson säger att utskottsmajoritetens förslag inte ger några garantier för de anställda att vara med och bestämma om strukturomvandlingen och att man inte ger enheterna någon chans. Det är fel. Thage Peterson. Jag vill helt kort säga – diskussionen kommer ju att gå vidare – att om vi ger Södra Skogsägarna det rådet att göra en översyn så är det självklart att om enheterna har någon chans så har de det.

Vi menar att företaget skall göra en helhetsöversyn av verksamheten, och då måste man ju bedöma, under eget, företagsekonomiskt ansvar, vilka enheter som kan överleva och vad man kan göra för att den och den enheten skall överleva. Vi ger enheterna en chans. Men vi menar att ert förslag är förödande. Det innebär att företaget tvingas till handlingsförlamning, och man kommer att skylla på staten om det inte går att lösa sysselsättningsproblemen. Det skapar svårigheter för företaget att få i gång en verksamhet som ersätter en redan föråldrad verksamhet. Där har de anställda och kommunerna en chans att få till stånd en effektiv verksamhet, som kanske till viss del leder till nedläggning men som också skapar ny sysselsättning.

Det finns. Thage Peterson, delade meningar om vilken råvarukvantitet som kan avverkas. Skogsägareföreningarnas förbund har nyligen bestritt just de uppgifter som Thage Peterson nu lämnade och sagt att våra tillgångar inte är så stora som det påstås. Det är angeläget att vi får en bättre uppskattning av vilka råvarutillgångar som vi har att röra oss med. Det finns ingen anledning att avverka för framtida behov – vi måste ha en jämn och långsiktig avverkning. Och det ställer vi upp på.

Vi har i betänkandet framhållit att regeringen har föreslagit och riksdagen bifallit en hel rad åtgärder för att stimulera fram virket. Skulle vi besluta om en beredskapslag befarar jag att tillförseln av virkesråvara i stället kommer att minska. Vill verkligen Thage Peterson och socialdemokraterna säga till skogsägarna: Vi vill lagstifta så att ni tvingas leverera mer virke. Hurudan tror ni att reaktionen skulle bli i det fria samhälle som vi ändå lever i? Jag vill bestämt avråda från något sådant, och vi gör det också i betänkandet. Vi vill i stället använda stimulansmetoden för att få fram det virke som behövs.

Förste vice talmannen anmälde att Thage Peterson anhallit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Industriministern NILS ÅSLING, som meddelat att han i samband med behandlingen av näringsutskottets betänkanden 46–48 ämnade besvara *Rune Jonssons* (s) den 11 april anmälda interpellation, 1979/80:178, om åtgärder för att trygga tillgången på råvara till skogsindustrin, erhöll ordet och anförde:

Fru talman! Svensk skogsindustri upplever f. n. en högkonjunktur som både till sin styrka och till sin karaktär kan förefalla överraskande. 1979 blev visserligen för den samlade svenska skogsindustrin ett år av återhämtning, men inte minst internationellt var osäkerheten beträffande konjunkturutvecklingen påtaglig, och utvecklingen hittills under innevarande år har alltså överraskat med sin positiva inriktning. Orderingången till sagverken har under innevarande år fortsatt att stiga på såväl hemmamarknaden som exportmarknaderna. En väntad försvagning av trävarumarknaden har hittills uteblivit. Även massaindustrins försäljning har utvecklats bättre än väntat. Prisutvecklingen har också varit klart positivare än vad som kunde förutses. Färdigvarulagren som tidigare har minskat kraftigt beräknas under resten av detta år ytterligare minska. Även för pappersbruken har utvecklingen varit bättre än väntat, även om – inom den delen av branschen – bilden är mera splittrad.

Sammanfattningsvis kan man alltså säga att skogsindustrin just nu upplever en högkonjunktur som äntligen kompenserar branschen för de svåra åren 1976, 1977 och 1978. Det finns dock anledning, inte minst i samband med den här debatten, att varna för förhastade slutsatser. Även om lagren nu är små är situationen internationellt sett labil och en omsvängning kan komma, också den tidigare än väntat.

Produktionen vid en del av de svenska skogsföretagen begränsas nu närmast av råvarutillgången – det har påpekats av flera talare under den här

debatten. Trots att produktionsenheter har lagts ned och avverkningarna befinner sig på nära nog normal nivå, finns regionalt en påtaglig råvarubrist. Den beror naturligtvis på att många skogsindustrier under de svåra åren har tårt på råvarulagren som denna vår alltså är exceptionellt låga. Samtidigt har produktionen ökat till följd av högkonjunkturen, och en del skogsindustrier har tack vare en hög likviditet kunnat gå ut och göra betydande rotpostköp, dvs. skaffa sig råvarulager som minskar den tillgängliga råvaruvolymen för den övriga skogsindustrin.

Thage Peterson har talat en hel del om just råvaruförsörjningen. Jag tycker nog att han förenklar bilden. Den regionala virkesbrist som förekommer och som är knuten till vissa företag beror också i viss utsträckning på att vi har haft en växande nollzon. I en stor del av det norrländska inlandet kan salunda virkesavverkningar inte förekomma helt enkelt därför att kostnadsnivån inte står i överensstämmelse med de gällande virkespriserna. Men jag vill också klart deklarera att i den mån det förekommer ett passivt skogsägande, dvs. när skogsägandet inte förknippas med ett långsiktigt utnyttjande av skogens avkastningsförmåga, så är det oacceptabelt ur samhällets synpunkt. Man måste vidta åtgärder från statens sida för att komma till rätta med detta. Jag är dock övertygad om att det är en marginell företeelse i denna situation.

Jag skall senare återkomma till frågan om skogsindustrins virkesförsörjning i samband med ett svar på en interpellation av Rune Jonsson.

Även om högkonjunkturen för skogsindustrin och problem med råvaruförsörjningen sätter sin prägel på den aktuella debatten är det självfallet så att det på lång sikt finns en rad strukturfrågor som måste bemästras. Från *industridepartementets sida har på senare år bedrivits ett omfattande arbete* för att genom redovisning av fakta, skilda förhandlingsinsatser och industripolitiska åtgärder underlätta den nödvändiga strukturförändringen av branschen. Utvecklingen inom skogsindustrin har analyserats i en särskild rapport som har remissbehandlats. Det arbetet bedrivs nu med sikte på en redovisning av slutsatserna i propositionsform. Parallellt därmed har överläggningar om strukturfrågor bedrivits med enskilda företag. I ett tidigt skede under skogsindustrins kris tillsattes en särskild förhandlingsgrupp för akuta problem inom skogsägarnas industriföretag. Detta ledde till att staten gick in som delägare i såväl Södra Skogsägarna som NCB med huvudsakligen två mål, som jag här vill erinra om. Det var dels målet att säkra en sund strukturutveckling i branschen, dels målet att behålla skogsindustriföretag på kooperativ ägarbas. Båda dessa mål, som närmare preciserats i statsmakternas avtal med såväl NCB som Södra Skogsägarna, har självfallet alltfjämt oförminskad aktualitet.

De hittills vidtagna strukturåtgärderna har väl fyllt kravet på att medverka till en förbättrad struktur i branschen. Jag noterar också att näringsutskottet i sin bedömning av vad som skett inom skogsindustriföretagen inte haft några principiella invändningar att göra. Det andra målet för dessa speciella insatser, dvs. att säkra en skogsindustri på kooperativ ägarbas, gör det nödvändigt för staten att ta hänsyn till företagens speciella karaktär. I det fortsatta handlandet där det kan bli fråga om samverkan med andra

skogsindustriföretag kring speciella utvecklingsprojekt måste alltså lösningar eftersträvas som innebär att de kooperativa företagen behåller sin särart och integritet. Jag vill notera att Thage Peterson och jag är överens om nödvändigheten av att riksdagens insatser fullföljs även i detta avseende. Även om det blir fråga om betydande strukturinsatser måste riksdagens principbeslut i frågan tolkas så att det inte heller i norr, där staten är majoritetsägare, kan bli fråga om en utskiftning av NCB:s tillgångar så att företaget mister sin identitet. Jag hoppas att jag härmed i tillfredsställande utsträckning har svarat på Thage Petersons fråga till mig.

Under senare år har krav framförts på olika former av strukturplaner för skogsindustrin. Den frågan har också varit uppe till debatt här tidigare i dag. Enligt min uppfattning måste statsmakterna spela en aktiv roll i skogsindustrins långsiktiga utveckling och strukturomvandling. Det är därför vi under vintern och våren från industridepartementets sida har varit aktiva i våra fortlöpande överläggningar med skilda skogsindustriföretag och -organisationer. Där har målet varit att staten skulle fungera som koordinator och inspiratör till nödvändiga strukturåtgärder. Jag har också noterat att tunga remissinstanser, t. ex. Kooperativa förbundet, i anslutning till industridepartementets promemoria om skogsindustrins nuläge och utvecklingsmöjligheter har noterat att det finns starka skäl mot att upprätta övergripande strukturplaner, som innebär att statsmakterna övertar företagens ansvar för t. ex. produktionsinriktning och marknadsbedömningar. KF, som har lång erfarenhet av skogsindustriell verksamhet, har för sin del gett sin anslutning till denna slutsats.

Mot dessa uppfattningar står då den som framförts av de socialdemokratiska reservanterna i näringsutskottet. Beträffande frågan om ett handlingsprogram för skogsindustrin säger de socialdemokratiska reservanterna att "inga ytterligare beslut om nedläggningar av enskilda anläggningar skall fattas innan en samlad strukturplan har lagts fram". I fråga om utvecklingen av skivindustrin talar man om att regeringen för denna bransch bör "snarast låta utarbeta förslag till planmässiga åtgärder", och i fråga om ett strukturbolag för skogsindustrin säger man att ett sådant strukturbolag skulle kunna "spela en viktig roll genom att kanalisera tillgängliga resurser till de delar av branschen som är framtidsinriktade och expansiva". När det gäller skogsindustrins virkesförsörjning säger man att det behövs "övergripande ekonomiska styrmedel" för att komma till rätta med virkesförsörjningen, och beträffande beredskapsåtgärder för att säkerställa virkesförsörjningen säger man att regeringen "bör utarbeta förslag till beredskapslagstiftning om skyldighet för skogsägare att avverka".

Alla de krav som jag här har citerat är välbekanta inslag i senare års socialdemokratiska näringspolitik. Men man letar förgäves bakom de stereotypa kraven på planmässighet, övergripande planering, central styrning etc. efter konkreta förslag och efter redovisning av vad oppositionen egentligen är ute efter. Genomgående är att man vill läsa en befintlig struktur i avvaktan på dessa centralt utarbetade, övergripande planer. Jag undrar om de socialdemokratiska reservanterna egentligen tänkt igenom sina förslag.

Skogsindustrin,
m. m.

eller i varje fall gjort en långsiktig bedömning av konsekvenserna. Här vill jag instämma med Johan Olsson när han karakteriserar förslagen som ett sätt att läsa hela utvecklingen. Kortsiktigt är naturligtvis reservationerna ett sätt för socialdemokraterna att skaffa sig ett alibi för att inför lokala opinioner framstå som motståndare till företagsnedläggelser. Men långsiktigt innebär de ju att man från det socialdemokratiska partiet motsätter sig den successiva anpassning av skogsindustrin till marknadsförutsättningarna som är en absolut förutsättning för bibehållen konkurrenskraft, lönebetalningsförmåga och överlevnadsmöjligheter. Om skogsindustrins framtida struktur skulle göras beroende av centralt utarbetade strukturplaner, skulle mycken värdefull tid gå förlorad i denna kontinuerliga anpassningsprocess. Dessutom kan detta med fog sägas stå i direkt strid med andan och meningen i medbestämmandelagen, enligt vilken företagen tillsammans med de anställda i överläggningar skall lösa sådana problem. Vidare skulle företagens ansvar för utvecklingen urholkas på ett ödesdigert sätt. Jag tar mig friheten att notera att socialdemokratin här har hamnat i en återvändsgränd och i en kortsiktig och ofruktbar näringspolitik. Jag beklagar detta, för den nödvändiga dialogen om det framtida näringslivet får på det sättet en snedbelastning.

Vad gäller nedläggningar inom skogsindustrin som har eller kommer att aktualiseras är det min principiella uppfattning att produktionsenheter som inte kan bedömas som långsiktigt livskraftiga måste tas ur drift. Företagens resurser måste i stället inriktas på enheter som är lönsamma och utvecklingsbara. Detta innebär också att stor restriktivitet måste iaktas från samhällets sida vad gäller direkta stödinsatser till sådana anläggningar.

I samband med beslut om driftinskränkningar är det viktigt att betona det stora ansvar som åvilar företagen när det gäller att se till att nedskärningar sker i socialt acceptabla former. Detta synsätt präglar f. ö. också utskottets betänkande. I den utsträckning som företagen inte fullt ut klarar detta föreligger ett samhällsansvar att ta med de instrument som skapats – regionalpolitiska och arbetsmarknadspolitiska – för att söka lösa återstående problem. Även särskilda insatser därutöver kan vara befogade, t. ex. genom de regionala investmentbolag som nu prövas på vissa håll.

Staten bör alltså, enligt min uppfattning, agera som koordinator i strukturfrågor. Jag har diskuterat formerna för denna statens roll med företrädare för skogsindustrin och de fackliga organisationerna. Staten har genom lagstiftning om utbyggnadsprövning, 136 a §, och bl. a. regionalpolitiska stöd instrument för en viss samordning av strukturutvecklingen.

Det finns skäl som talar för denna successiva, reella samordning av skogsindustrins framtida expansion, främst dock naturligtvis på papperssidan:

1. Utbyggnaden måste ske i en sådan takt och omfattning att relationerna med gemensamma marknaden inte störs.
2. Utbyggnader av pappersproduktionen kräver normalt förändringar även på massasidan, vilket kan innebära att råvarubehovet ökar – en viss omfördelning alltså av utnyttjandet av de tillgängliga råvaruresurserna.

3. Regionalpolitiska hänsyn kan behöva tas i vissa fall.

När det gäller Norrlands inland – där exporten av virke från inlandet till kusten har väckt oro beträffande de framtida utvecklingsmöjligheterna, sett från sysselsättningssynpunkt – kan jag nämna att förre landshövdingen Bengt Lyberg har fått i uppdrag att utreda utvecklingen i Västerbotten. Jag har för avsikt att nu vidga det uppdraget till att omfatta det sydligaste inlandslänet, Jämtlands län, för att han, med utgångspunkt i de erfarenheter som har vunnits med anledning av de strukturella förändringarna i kustindustrin, skall studera vilka råvaruresurser man rimligen behöver reservera i inlandet för dess industri och dess framtida sysselsättningsutveckling.

Olika former för en samordning inom industrin är naturligtvis tänkbara. Jag har i de nyss nämnda överläggningarna fått synpunkter på tidigare framförda förslag om en särskild strukturdelegation för branschen, i likhet med vad som med betydande framgång har prövats inom specialstålssektorn. Flertalet bedömare förefaller att föredra en ordning där departementet mera direkt fullgör den koordinerande rollen. Det är viktigt – och det är det avgörande – att sådana former väljs att ansvaret för den grundläggande marknadsbedömningen och de strikt företagsekonomiska bedömningarna inte förs bort från företaget. I så fall skulle mycket av den vitalitet som är nödvändig för branschens utveckling gå förlorad.

Över huvud taget kommer statens roll i industrins strukturomvandling att bli ett centralt debattämne även fortsättningsvis under 1980-talet. Ännu är inte de definitiva formerna funna. Detta beror till viss del på att vi ännu saknar, ifrån det samlade näringslivet, en genomarbetad syn på företaget som en integrerad del av samhället, vilket har att i sin dagliga verksamhet ständigt ta hänsyn till samhällsintressena.

Jag menar för min del att företaget självfallet måste ha det företagsekonomiskt lönsamma som riktmarke. Det är företagets uppgift enligt den arbetsfördelning som måste rada i samhället. Emellertid, när företagets bedömningar och beslut utifrån den här utgångspunkten kommer att påverka det omgivande samhället, måste samhällshänsyn tas, och då måste företaget på ett tidigt stadium ta kontakt med samhällets skilda institutioner.

Det finns redan i dag ett sådant samspel, men det är inte på långt när tillräckligt utvecklat för att vara tillfredsställande.

Det är ju påfallande att samhället i dag främst kontaktas av företag i kris eller med en vikande konjunktur, detta trots att de för samhället egentligen viktigaste besluten nu fattas i de mest expansiva och lönsamma företagen.

Jag efterlyser således från hela fronten, inte bara den sviktande, en dialog med näringslivet om hur vi skall finna bättre och effektivare former för samverkan mellan företag, fackliga organisationer och samhälle.

Förhoppningen är att vi vid de fortlöpande överläggningar som bedrivs mot bakgrund av strukturförändringarna i skogsindustrin skall kunna göra nyttiga erfarenheter, som kan bli av avgörande betydelse för den framtida näringspolitikens utveckling.

Vid debatten här i dag har också domänverkets roll i svensk skogsnäring

*Skogsindustrin,
m. m.*

*Om åtgärder för
att trygga tillgång-
en på råvara till
skogsindustrin*

kommit att bli föremål för kommentarer. Jag vill i anslutning till vad Margaretha af Ugglas anförde här tidigare säga, att domänverkets markförvärv, som har varit av betydande omfattning under senare år, enligt min uppfattning är ett positivt inslag i skogsbrukets omarrondering, strävan mot bättre arrondering och en bättre arbetsfördelning mellan olika ägarkategorier. Domänverkets köp av bolagsskog har medgett komplettering av många enskilda fastigheter. Det är enligt min uppfattning en utveckling som bara har börjat, och dessa kompletteringar får ses som ett mycket positivt inslag också ur regionalpolitisk synpunkt, eftersom de förstärker enskilda lantbruksföretag i bygder där det ur sysselsättningssynpunkt är en strategisk uppgift att åstadkomma sådana förstärkningar.

Om inte domänverket spelat denna aktiva roll under senare år hade den här processen inte varit möjlig att genomföra enligt min uppfattning. Och som jag nyss sade: det som hittills har skett är enligt min mening bara början. De fortlöpande markbyten och markförvärv som sker skall också innebära att ett stort antal enskilda lantbruksföretag på sikt kan få ett förstärkt försörjningsunderlag.

Fru talman! Jag vill nu övergå till att svara på den interpellation som väckts av Rune Jonsson om åtgärder för att trygga tillgången på råvara till skogsindustrin.

Rune Jonsson har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att få skogsägarna att avverka och därigenom trygga råvaran till fabriker inom skogsindustrin.

Skogsindustrins virkesförsörjningsläge är f. n. utomordentligt besvärligt. Avverkningarna är inte tillräckliga för att skogsindustrin skall kunna utnyttja det starka internationella marknadsläge som råder. Följden av detta har bl. a. blivit bortfall av exportinkomster och driftinskränkningar inom skogsindustrin.

Skogsindustrins virkesförsörjning har diskuterats i kammaren vid flera tillfällen under senare tid. Jag har därvid redogjort för de åtgärder som redan har vidtagits för att virkesutbudet skall stimuleras. Jag vill påminna om att regeringen dessutom nyligen har förelagt riksdagen förslag om en tillfällig höjning av de belopp som får sättas in på skogskonto. Vidare har berörda organisationer inom det skogliga området lovat att öka informationen om innebörden av de nya reglerna för skogsbeskattning, vilka allmänt anses stimulera till ett ökat utbud av virke. Det är emellertid ännu för tidigt att uttala sig om effekterna av dessa åtgärder.

Gemensamt för de åtgärder som hittills har vidtagits är att de syftar till att genom ekonomiska incitament uppmuntra till ökade avverkningar. Frågan om tänkbara åtgärder för att öka virkesutbudet inom ramen för vad som är förenligt med ett uthålligt skogsbruk utreds f. n. av virkesförsörjningskommittén. Kommittén kan väntas lägga fram förslag till åtgärder om ungefär ett år. Jag anser att vi nu bör avvakta kommitténs arbete. Regeringen följer under tiden noggrant utvecklingen på virkesmarknaden.

RUNE JONSSON (s):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka industriministern för svaret på den interpellation som jag lämnade redan den 11 april. Anledningen till att jag framställde denna interpellation var att 375 man vid NCB:s fabrik i Köpmanholmen på grund av virkesbrist hade varslats om permittering under en månad. Efter förhandlingar blev tiden något modifierad, och nu har på grund av arbetsmarknadskonflikten varslat dragits tillbaka för tillfället. Men kvar står att bristen på råvara gör att industrin i Köpmanholmen längre fram kan komma att få driftstopp om ingenting görs för att klara den akuta virkesbristen. Även andra NCB-fabriker har inskränkt sin produktion.

Som jag påpekade i min interpellation, händer detta mitt under en högkonjunktur när NCB borde kunna konsolidera sin ekonomi.

Oron är stor bland de anställda i Köpmanholmen och övriga som bor i området. Vad kommer att hända med industrin om virkesbristen åter blir akut?

Nu är det inte bara NCB som drabbas av att inte tillräckligt med råvara kommer fram. Virkesbristen är ett stort bekymmer för hela den svenska skogsindustrin. Det finns fog för att påstå att det är en ödesfråga att råvaran kommer fram.

När det gäller skogsägarnas NCB vill jag påminna om att bolaget för ungefär ett år sedan hotades av konkurs. Om en sådan kommit till stånd, hade skogsägarföreningarna drabbats mycket hårt ekonomiskt. I det läget ställde staten upp med 600 milj. kr. för att rädda företaget. Tidigare hade man fått 400 milj. kr.

Man vågar nog påstå att statens uppgörelse med NCB var mycket generös gentemot skogsägarna och deras egna organisationer. Statens insats skedde mot den bakgrunden att staten och de anställda hade skäl att vänta sig att skogsägarna och deras organisationer skulle göra sitt yttersta för att leverera erforderlig råvara till industrierna och att de skulle infria vad som överenskommit i virkesavtalen.

Nu blev det inte så. Virkeskvantiteterna från de privata skogsägarna har gått ned drastiskt. Flera skogsägare har ansvarsmedvetet och lojalt levererat, men alltför många har svikit. Resultatet har blivit den virkesbrist som vi har debatterat här i dag.

Industriministern säger i svaret att virkesförsörjningsläget f. n. är utomordentligt besvärligt, och det kan man verkligen hålla med om. Vad som kommer att hända till hösten med virkesförsörjningen till NCB-industrierna, till Södra Skogsägarna och till andra skogsindustrier i vart land som är beroende av de privata skogsägarna vet vi inte i dag, men man kan frukta det värsta. Det kan innebära att sysselsättningen äventyras för tusentals människor och för hela orter – orter som redan nu lider brist på arbetstillfällen.

Jag kan som exempel ta Köpmanholmen, en ort som helt domineras av sulfatfabriken. Orten står och faller med fabriken. De åtgärder som regeringen har vidtagit och som industriministern hänvisar till i svaret, har varit och är fortfarande otillräckliga. Det duger därför inte att vänta

Nr 147

Tisdagen den
20 maj 1980

*Skogsindustrin,
m. m.*

*Om åtgärder för
att trygga tillgången
på råvara till
skogsindustrin*

*Skogsindustrin,
m. m.*

*Om åtgärder för
att trygga tillgång-
en på råvara till
skogsindustrin*

ytterligare ett år på virkesförsörjningskommittén. Regeringen måste handla nu. Kommittén måste få direktiv att påskynda sitt arbete och lägga fram delförslag.

THAGE PETERSON (s) replik:

Fru talman! Industriministern och jag har vid många tidigare tillfällen här i riksdagen diskuterat råvarusituationen. Det tog lång tid innan herr Asling erkände att den över huvud taget var ett problem. När han äntligen gjorde det, lovade han att vidta åtgärder. Men det blev i stort sett bara ett löfte.

Utvecklingen har ju inte stannat under den tid industriministern suttit och funderat på åtgärder. Utslagningen har fortsatt. Nya beslut om nedläggningar har kommit, flera människor har blivit arbetslösa. Vilken oro har inte detta skapat i många svenska hem - allt medan herr Asling suttit i departementet och funderat på åtgärder.

Regeringen måste lösa hela frågan om råvaruförsörjningen i ett sammanhang för att komma åt de skogsägare som inte avverkar. Då riktar vi oss kanske inte i första hand till de skogsägande bönderna utan till andra skogsägare, andra kategorier som inte tar sitt samhällsansvar. Här finns de som inte bor på skogsfastigheten, här har vi dödsbon och flera andra kategorier. Min fråga till industriministern är: Hur kommer industriministern åt dessa?

Så till satsningarna i NCB och Södra Skogsägarna. Herr Asling var mycket sparsam med att kommentera riksdagens beslut och våra överläggningar som ledde fram till de stora satsningarna. Jag kan på sätt och vis förstå det, därför att utvecklingen på något sätt har blivit farlig för förtroendet för kooperationen. Det beklagar jag. Det beklagar också det socialdemokratiska partiet, som i denna fråga gjorde ett viktigt principiellt ställningstagande när vi satsade på producentkooperationen inom skogsindustrin. Tycker industriministern att utvecklingen har blivit den som riksdagen hade anledning att vänta sig efter dessa stora satsningar i Södra Skogsägarna och i NCB? Tycker verkligen industriministern att råvaran kommit fram till dessa två företags anläggningar så som vi hade anledning att förvänta oss? Och tycker industriministern att företagen har hanterat strukturfrågorna så som vi hade anledning att vänta oss?

Vårt ställningstagande innebar en samverkan mellan staten och kooperationen. Det var en *planering* i samverkan, men det var också ett *ägande* i samverkan. Däri låg också litet av Gunnar Hedlunds idé, när han byggde upp skogskooperationen, att föreningsmedlemmarna skulle ha en trygg avsättning för skogsråvaran och att de inte skulle vara utlämnade till de privata skogsbolagen på dessas villkor. Men resultatet har ju icke blivit sådana som det förutsattes när våra samtal fördes.

Det skulle vara intressant om industriministern något ville utveckla vad dessa diskussioner ledde fram till och säga om han verkligen är nöjd med utvecklingen.

JOHN ANDERSSON (vpk) replik:

Fru talman! Nu säger industriminister Åsling att man har MBL-förhandlingar vid de nedläggningshotade industrierna. Men det gör ju lika ont att bli överkörd oavsett om den som kör över en har tutat först eller inte.

Sedan tycker herr Åsling att man måste ha en anpassning till marknadsförutsättningarna, och i det sammanhanget kommer han in på råvarusituationen och säger att det är troligt att man måste trappa ner verksamheten på industrisidan.

Det finns vissa tecken som tyder på att man i dag inte har tillräcklig statistik för att bestämt kunna ange hur stora våra skogstillgångar är. Det är mycket möjligt att industrisidan måste trappas ner. Det är också önskvärt att överföra råvara från massaindustrin till sågverken – de flesta experter håller ju det för en bättre utveckling. Men det är egentligen inte detta som är den stora frågan i dag och som vi nu diskuterar. Den stora frågan gäller när, var och hur. Alltså: När skall industrin på den orten läggas ner? Var skall denna nedtrappning ske? Hur skall detta göras? Det bör ju komma någon ersättningsindustri, osv. Det är också rimligt att detta sker under acceptabla former.

Vad diskussionen handlar om i dag är att stoppa den nedläggning som företas helt planlöst. Allra helst bör man se problemet i ett nationellt sammanhang. Det måste vara en rimlig begäran att planen för skogsindustrin upprättas innan man börjar lägga ned verksamheten. Naturligtvis är det – det inser också jag – lättare att göra upp en plan sedan man redan i erforderlig omfattning har lagt ner stora delar av skogsindustrin, men så lätt tycker jag inte att en industriminister bör få komma undan.

MARGARETHA AF UGGLAS (m) replik:

Fru talman! Jag tycker det skulle vara värdefullt att få höra ett förtydligande från industriministern av vad han egentligen anser vara positivt. Är det att domänverket köper mark eller är det det faktum att domänverket enligt statsmakternas instruktioner säljer den marken vidare till enskilda brukare? Det är ju den senare processen som vi vill skynda på.

Jag noterar också att centern i våras hade en reservation gemensamt med oss om att de då föreslagna 500 miljonerna inte skulle gå till domänverket utan till jordfonden.

Industriministern NILS ÅSLING:

Fru talman! Rune Jonsson säger att statens uppgörelse beträffande NCB och Södra Skogsägarna var generös mot skogsägarna. Är det en korrekt beskrivning? kan man fråga sig. Vem var den generös mot? Det var naturligtvis, som jag ser det, ett brett samhällsintresse att den kris som skakade den svenska skogsindustrin – det gällde inte bara de kooperativt baserade företagen utan även en rad andra företag – inte skulle få ett okontrollerat förlopp, något som kunde rasera värdefull industriell struktur

och skapa en strukturutveckling som inte var önskvärd. Det var alltså ett samhällsintresse. Man kan kanske säga att statens generositet var störst mot de bygder och de kommuner där industrierna var belägna. Skogsägarna fick ikläda sig ganska långtgående förpliktelser, bl. a. genom sina virkesavtal.

Det är här angeläget att en gång för alla slå fast att den mytbildning som utvecklats i sammanhanget just är en mytbildning. När det gäller föreningarna i norr, som nu står i fokus för intresset, har samtliga skogsägarföreningar med undantag för den i Örnsköldsvik uppfyllt virkesförsörjningsavtalets krav. Örnsköldsviksföreningen har enligt uppgifter från NCB ej uppfyllt avtalet, eftersom man tecknat nya leveransavtal med Mo och Domsjö AB, trots att föreningen ej levererat 70% av sin virkesfångst till NCB, vilket är det föreskrivna åtagandet. Alla andra föreningar har gjort det, medan Örnsköldsviksföreningen, vilket jag naturligtvis beklagar utifrån mitt ansvar för statens engagemang i NCB har funnit det med sina intressen förenligt att leverera till det andra stora skogsindustriföretaget i Örnsköldsviksområdet.

När det gäller möjligheterna att öka virkesleveranserna tillät jag mig i mitt anförande förklara att problemet inte är så enkelt. Det finns naturligtvis ett antal passiva skogsägare. Det är alldeles uppenbart att samhället inte stillatigande kan åse att man inte utnyttjar den produktionsförmåga som skogen har. Men frågan är om man, när man vidtar administrativa åtgärder, kan trygga den rättssäkerhet som måste omfatta alla medborgare i det här samhället; även utboar och passiva skogsägare måste innefattas i den rättssäkerhet som vi inte får prisge. När man närmare studerar möjligheterna att genom administrativa åtgärder, dvs. tvångsåtgärder, få dessa skogsägare att avverka, märker man att dessa möjligheter är mycket begränsade om man tar hänsyn till vad rättssäkerheten kräver.

Men detta är alltså frågor som utredningen om virkesförsörjningen grubblar på. Innan den har synat dessa frågor finns det enligt min uppfattning inga möjligheter att föreslå några åtgärder. Den enda parallell vi har i det här sammanhanget är vad som skedde under andra världskriget när man föreskrev skogsägare en viss leveransskyldighet. Det var något som i normalläget måste anses strida mot vår uppfattning om rättssäkerheten. Men vi befann oss då i en akut krisituation till följd av världskriget -- därav de drastiska åtgärderna. Jag tror inte att Thage Peterson, och inte heller Rune Jonsson, vid närmare eftertanke vill föreskriva att man skall gå den vägen. Man får alltså genom upplysning och positiva samhällsåtgärder skapa de incitament som behövs för avverkningsarbetet.

Men en väsentlig del av den akuta ravarubristen är hänförlig till att, som jag sade, nollzonen på grund av den kostnadsutveckling som förekommit har inkluderat en växande del av det norrländska inlandet. Där kan man då inte avverka med täckning för kostnaderna.

Det vore angeläget om Thage Peterson här kunde klara ut begreppen en aning. Det förekommer nämligen missförstånd, förmodar jag, beträffande socialdemokratins inställning i dessa frågor. Menar Thage Peterson att en skogsägare skall avverka även om han inte får avkastning på skogskapitalet -

eller, för att använda ett mera vardagsnära språk, om han inte får ett rotnetto, dvs. ersättning för råvaran. Skall ändå skogsägaren avverka? Det är en fråga som kan besvaras med ja eller nej, och jag tror att det är angeläget att vi här får ett entydigt svar. Skall man alägga skogsägarna att avverka utan avkastning på skogskapitalet, så innebär det med andra ord att man föreskriver att en viss grupp av människor med avstående från andra inkomster – alltså med sänkt inkomst – skall tillgodose vad man bedömer vara ett angeläget samhällsintresse.

När det gäller utvecklingen av de skogsägarägda företagen säger Thage Peterson att denna utveckling är farlig för Kooperationen. Jag kan hålla med honom om att detta är en kris för Kooperationen som företagsform. Men det har ju också föranlett ett principiellt ställningstagande från riksdagen. Man har sagt att den här företagsformen är så värdefull i svenskt näringsliv att det är motiverat att gå in och stödja den i en besvärlig situation.

Jag tycker, uppriktigt sagt, att strukturfrågorna har hanterats av företagsledningarna på ett sätt som man har anledning att begära utifrån de beslut som riksdagen har fattat. Därvidlag finns det alltså, som jag ser det, ingen anledning att rikta någon anmärkning mot skogsföretagens ledningar. Dessutom måste man självfallet – det vill jag säga till John Andersson – förhandla med de anställda för att finna lösningar som så långt möjligt kan accepteras av alla inblandade parter. MBL-förhandlingarna är alltså en realitet som inte kan nonchaleras när det gäller ett företags strukturanpassning.

I fråga om NCB vill jag också säga att det är väl tidigt att begära, som Thage Peterson gör, ett omdöme om huruvida företagen har uppfyllt de krav i strukturhänseende som man har rätt att ställa. NCB har ju ännu inte gett offentlighet åt den strukturplan som man arbetar med. Detta får alltså bli en framtida uppgift – att värdera huruvida målsättningen med statens engagemang i de här företagen har uppfyllts.

RUNE JONSSON (s) replik:

Fru talman! Industriministern säger att jag påstod att man varit generös mot skogsägarna – och det vidhåller jag. De som skulle ha drabbats mest om det blivit konkurs hade naturligtvis varit de skogsägare som ägde NCB.

Industriministern säger också att man var rädd för att få en industristruktur som inte var lämplig. Men får vi inte fram råvaran, så innebär ju det att vi kommer att få en icke önskvärd struktur. Råvaran kommer alltså att vara avgörande för vilka fabriker som blir kvar.

Vidare säger industriministern att skogsägarna uppfyllt kravet i virkesavtalet. Örnköldsviks skogsägareförening skulle vara den som skött sig sämst. Nu kan jag inom parentes tillägga att Örnköldsviks skogsägare har en liten andel i virkesavtalet. Men virkesavtalet är konstruerat så att viss procent av de kvantiteter som kommer fram skall levereras. När den här överenskommelsen träffades hade man nog tänkt att det skulle ske på ett annat sätt eftersom kvantiteten minskat så katastrofalt. Det går med andra ord inte att köra fabriker på procentbasis utan man måste ha skogsråvara.

Tisdagen den
20 maj 1980

*Skogsindustrin,
m. m.*

De två skogsägarföreningarna inom Köpmanholmens område har haft de lägsta virkesleveranserna på 20 år. Leveranserna har gått ner med en tredjedel. Detta har också blivit ett problem även för föreningarna. Man har klarat sysselsättningen tack vare ökad avverkning på NCB:s skogar och genom att avverkningsuppdragen har varit oförändrade. Men bland de självverksamma skogsägarna har sysselsättningsnivån gått ner, och det är ett mycket stort problem. Därför måste kraftfulla tag till för att klara upp situationen.

THAGE PETERSON (s) replik:

Fru talman! Vi betraktar skogen som en nationell resurs, en tillgång för vårt samlade folkhushåll. Då kommer min fråga till industriministern: Skall vi verkligen acceptera att tusentals människor blir arbetslösa, att hela orter slås ut till följd av att inte tillräcklig mängd råvara kommer fram, trots att den finns i vår skog? Skall de som kan avverka lönsamt tillåtas avstå från att göra det även om det betyder utslagning och arbetslöshet?

Dessa frågor till Nils Äsling är lika berättigade som den fråga han ställer till oss om hur vi skall lösa problemet med lagen om rättssäkerhet. Vi har inte någon gång sagt att vi vill ha ett system med avverkningstvång som inte skulle klara rättssäkerhetsfrågorna. En sådan ordning måste vi väl ändå kunna arbeta fram.

Industriministern tog god tid på sig i sitt första inlägg när det gällde att uttrycka oro för den socialdemokratiska näringspolitiken. Han gör ofta det i sina näringspolitiska tal numera. Jag vill återigen säga till industriministern att han kan vara lugn – vi utformar en politik vi tror på och som vi ser behövs. Jag tycker att industriministern i stället borde oroa sig över att problemen och svårigheterna inte angrips i det svenska näringslivet i dag, därför att regeringen förhåller sig passiv. I stället för att bekämpa arbetslöshet och utslagning bekämpar industriministern de socialdemokratiska förslagen. Och i stället för att satsa på skogsindustrins och övrig industris framtidsfrågor genomför man i dag en medveten nedrustning av den statliga industripolitiken. Jag vill säga, fru talman, att den statliga industripolitiken i dag innehåller mer och mer av konservativa och liberala dogmer. De tar mer och mer överhand i regeringens industripolitiska tänkande. Industriministern verkar fly från de stora och svåra problemen. Jag är besviken över att hans tal i dag om skogsindustrin innehöll så litet om industrins framtidsfrågor som det kom att göra. Genom regeringens passivitet har stora problem skapats i många industribranscher. Det gäller den bransch vi diskuterar i dag, skogsindustrin, men det gäller också flera andra industribranscher. Jag skulle kunna fortsätta med en lång uppräknning. I ett läge där vi skulle behöva en offensiv industripolitik för att bygga en bättre framtid för människorna i vårt land hävdar regeringen att man inte skall vidta några åtgärder utan i stället överläta åt de privata företagen att styra och ställa ensamma. Det vill inte socialdemokratin vara med om.

JOHN ANDERSSON (vpk) replik:

Fru talman! Industriministern litar till MBL-förhandlingar. Jag tycker att all erfarenhet visar att man åtminstone från arbetarnas sida inte har mycket att vänta sig den vägen.

Så över till råvarusituationen. I mitt första anförande hade jag en fundering om tillämpningen av skogsvårdslagen och pekade på att det i 7 § skogsvårdslagen står föreskrivet att överårigt skogsbestånd skall slutavverkas och ny skog anläggas. Jag ställde frågan om det i vissa fall kunde vara möjligt att vidta åtgärder mot dem som försummar att ersätta gammal skog med plantering av ny. Samtidigt pekade jag på att det, om man skulle införa en ny lagstiftning, fanns klar risk för konflikt med 12 § skogsvårdslagen, där det står att man inte får avverka skog förrän skogsbeståndet nått ett visst stadium. Det är alltså först när tillväxten blivit liten som det är fritt fram att avverka. Men vi borde väl kunna undersöka vad som kan åstadkommas med en strängare lagstiftning.

För min del tror jag att man för att lösa de här problemen måste införa obligatoriska skogsbruksplaner. Därigenom skulle man också få det underlag som är nödvändigt för införandet av en hårdare lagstiftning. Man kan ju inte bara gå ut med en generell åtgärd av innebörden: Nu måste ni avverka mer, ni måste öka avverkningen med 10 miljoner skogskubikmeter osv. Man måste ha ett underlag som garanterar en långsiktig försörjning med skogsråvara.

Industriministern NILS ÅSLING:

Fru talman! Rune Jonsson vidhåller att uppgörelserna beträffande NCB och Södra Skogsägarna var generösa mot skogsägarna. Ja, liksom i fallet Uddeholm och i fråga om några andra industripolitiska insatser under de svarta åren 1976 och 1977 vågar jag ha den uppfattningen att statens insatser varit motiverade. De var framför allt motiverade och därmed också generösa sedda från de bygders synpunkt som hade industrier som råkat i nöd, som råkat ut för den förödande kris som då präglade en hel del av svensk industri. Om man närmare skulle analysera de här frågorna tror jag att man skulle finna att det hade fått förödande konsekvenser, om man den gången hade släppt taget och inte ingripit från samhällets sida.

Om vi nu skall ödsla mer tid på detta om skogsägarföreningarnas leveransåtaganden är det att notera att det inte fanns någon annan rimlig väg att teckna avtal än att föreskriva att skogsägarföreningarna skulle leverera en viss andel av virkesfångsten, eftersom den både före och efter det här avtalet fluktuerat rätt starkt från ett år till ett annat beroende på den allmänna utvecklingen. Det fanns alltså inga möjligheter att teckna avtal annat än beträffande en viss andel av virkesfångsten.

Jag får det intrycket att Rune Jonsson har viss förståelse för att Örnsköldsviks skogsägarförening inte har fyllt avtalen. Jag tycker att det är anmärkningsvärt att man inte har gjort det, och jag vet inte vad det kan bero på. Det har uppenbart försvärat situationen beträffande Köpmanholmen.

Till Thage Peterson vill jag säga att jag självfallet inte accepterar att

Tisdagen den
20 maj 1980

*Skogsindustrin,
m. m.*

människor blir arbetslösa till följd av att den råvarureserv som finns inte utnyttjas. Det är orimligt att inte utnyttja skogens tillväxt – det har jag sagt tidigare. Vi är överens om att fördöma ett passivt skogsägande. Men Thage Peterson slår omedelbart till reträtt, när jag vill diskutera innehållet i en tvångslagstiftning. Han säger att rättssäkerheten inte får ifrågasättas. Jag ber att få tacka Thage Peterson för det erkännandet. Därmed är det väl också alldeles klart att det socialdemokratiska kravet i det här avseendet är byggt på lösan sand. Man måste alltså låta dem som ser över frågan granska denna ur olika synpunkter och verkligen få bli färdiga med sin utredning, så att vi inte får en lagstiftning som strider mot grundläggande krav på rättssäkerhet.

Jag har inte på något sätt sett det som min uppgift att bekämpa de socialdemokratiska förslagen. Tvärtom har jag med iver letat efter konkreta förslag och alternativ, och jag ser mitt huvudanförande här i dag närmast som ett uttryck för en besvikelse över att snart fyra år i oppositionsställning ändå har gett socialdemokratin så litet när det gäller att mobilisera en alternativ näringspolitik. På rad efter rad i reservationerna talas det om behovet av övergripande planering, samordnade insatser etc. Men om man försöker att utröna vad socialdemokraterna egentligen är ute efter får man inget svar. Jag uttrycker här en gammal väns besvikelse över att socialdemokratin så dåligt har kunnat utnyttja sin tid i oppositionsställning. Lycka till i fortsättningen!

Den svenska industripolitiken har inte alls kommit in i någon fas av nedrustning – tvärtom, den är aktiv och verkligen mitt inne i ett betydelsefullt skede.

Jag har ägnat en ganska stor del av mitt huvudanförande åt att gå igenom de erfarenheter vi har av våra fortlöpande överläggningar med skogsindustrins företrädare, facket och andra intressenter, som syftar till att successivt främja en positiv strukturutveckling inom skogsindustrin. Jag har alltså all anledning att hänvisa till det arbete som här bedrivs och som syftar till att visa på utvecklingsmöjligheter för framtiden. Jag tycker att Thage Peterson borde göra en mer detaljerad analys av vad som f. n. sker inom skogsindustrin. Kanske skulle vi därefter kunna klara ut en del av missförstånden.

Margaretha af Ugglas frågade vad jag menade med mitt inlägg -- om det var domänverkets markköp eller domänverkets markförsäljningar som var positiva. Vad jag ville peka på var det förhållandet, att i ett skede där svensk skogsindustri befunnit sig i en kris och inte kunnat överleva utan att försälja en stor del av sina skogsinnehav har domänverket gjort en värdefull insats genom att uppträda som köpare för att stödja industrin. Samtidigt har domänverket medverkat i den fortgående arronderingen inom svensk skogsnäring genom att också över hela landet överlåta lämpliga skogsskiften till enskilda lantbruksföretag. Hela processen är ett viktigt inslag i strävandena att förbättra situationen för skogsbruket och för glesbygden. Självfallet – och det var också andan och meningen i mitt anförande – skall domänverket fortsättningsvis medverka till att förstärka enskilda lantbruksföretag med ytterligare skogsmark.

Jag finner det anmärkningsvärt att John Andersson med sin bakgrund i realiteten tar avstånd från andan och meningen i MBL-avtalet. Det är ju trots allt så, att MBL-processen i svenskt arbetsliv har till uppgift att säkra de anställdas medverkan inte bara i förändringar av företagets dagliga verksamhet utan också i företagets mera långsiktiga arbete. MBL-förhandlingarna och den beslutsprocess som dessa ger upphov till är självfallet ett mycket väsentligt inslag i industrins fortgående strukturanpassning. I stället för att ta avstånd från MBL-lagstiftningen borde man försöka förbättra denna, avbyråkratisera processen och göra den till ett positivt inslag i svenskt näringsliv.

Förste vice talmannen anmälde att John Andersson och Thage Peterson anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

RUNE JONSSON (s):

Fru talman! Mycket av det som jag tänkte ta upp har redan sagts i debatten, och jag skall därför göra en mycket kort sammanfattning av de frågor jag har velat beröra. Först går jag då in på virkesförsörjningsfrågan, som behandlas i näringsutskottets betänkande nr 47.

För att få fram skogsråvara har socialdemokraterna tidigare krävt övergripande ekonomiska styrmedel och långsiktiga virkesavtal. Beskattningens utformning och möjligheten att använda skogsvårdsavgifter som styrmedel för skogspolitiken anser vi också bör prövas. Vi menar att det åligger regeringen att fortlöpande övervaka utvecklingen på råvarumarknaden. Vi upprepar nu dessa krav i en reservation.

Vi föreslår dessutom att det uppdras åt utredningen om industrins virkesförsörjning att med förtur utarbeta förslag för att klara den akuta råvarusituationen.

I anledning av bl. a. den svåra situationen för NCB och Södra Skogsägarna föreslår vi på nytt en beredskapslagstiftning. Detta förslag följer ett yttrande från socialdemokraterna i jordbruksutskottet; industriministern tog upp det här i sitt sista inlägg där han frågade hur det skall gå till. Vi har utförligt redovisat hur den här beredskapslagstiftningen skall fungera. Den skall ge regeringen möjlighet att ingripa mot de försumliga skogsägare som har avverkningsmogen skog men inte avverkar den. Lagen skall naturligtvis inte riktas mot de många skogsägare som tar sitt ansvar för virkesförsörjningen och avverkar i rimlig omfattning.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 5 och 6 vid näringsutskottets betänkande nr 47.

Vi behandlar också näringsutskottets betänkande nr 46, som berör domänverkets verksamhet. Till detta betänkande är fogade två reservationer från socialdemokraterna i utskottet.

Vi reserverar oss, att det måste vara bra för domänverket och dess anställda att man har möjlighet att bredda sin verksamhet och inte vara så beroende av en enda verksamhetsgren – skogsbruket. Det ger trygghet för de

Tisdagen den
20 maj 1980

*Skogsindustrin,
m. m.*

anställda. Minskningen av antalet anställda genom rationaliseringar i skogsbruket har till viss del kunnat kompenseras med nyanställningar i andra verksamheter. Ur regionalpolitisk synpunkt har det också varit värdefullt att domänverket har den här möjligheten.

Den andra punkt där vi socialdemokrater har en annan uppfattning än majoriteten är målsättningen för domänverkets markförvärv.

Vi anser att domänverket ur rationella synpunkter och för att kunna klara arronderingsfrågorna måste ha möjligheter till markförvärv. Det blir ju då också fråga om försäljningar och byten. Ur trygghetssynpunkt för de anställda måste det finnas möjligheter till större köp. Jag tänker då på vad som hände i fjol vår, när riksdagen på förslag av folkpartiregeringen gav domänverket ett förlagslån på 500 milj. kr. för att det skulle kunna förvärva vissa bolagsskogar. Att folkpartiets representanter i utskottet nu ändrat sin uppfattning sedan i fjol vill jag djupt beklaga. Vem skulle ha kunnat garantera sysselsättning åt de skogsarbetare som var anställda i de bolag som ville sälja skogsmark, om inte domänverket varit köpare?

Utskottet skrev i sitt betänkande nr 54 i fjol:

”Av utskottets tillstyrkan till regeringens förslag om ökade resurser för skogsförvärv till domänverket framgår att utskottet tar avstånd från förslaget i motionen 1978/79:2617 att riksdagen skall slå fast som en princip att domänverkets markförvärv inte får leda till en nettoökning av statens markinnehav. Även bortsett från de aktuella förhållandena finner utskottet det uteslutet att riksdagen på detta sätt skulle begränsa möjligheterna till en rationell fördelning av landets skogstillgångar.”

Bakom den skrivningen stod, som jag nämnde, socialdemokraterna och folkpartisterna i utskottet, och den blev också riksdagens.

Johan Olsson sade att domänverket har ökat sitt markinnehav på de små markägarnas bekostnad. Det är ju inte riktigt sant. Domänverket har ökat sitt markinnehav under 1970-talet med 0,7 %, men det har skett på grund av bolagsköp. De privata har fortfarande ca 50 % av arealen.

Det är viktigt att känna till detta. Domänverkets roll som en trygg leverantör av råvara kan inte nog understrykas. Vi behöver en jämn ström av råvara till våra industrier – detta har vi ju diskuterat flera gånger. Som jag sagt tidigare har problem uppstått, eftersom vissa enskilda skogsägare inte avverkar sin skog. Detta är väl också skälet till att domänverket tvingats överavverka för att industrin skall få fram sin råvara. Inte minst för sågverken i Norrlands inland är det mycket viktigt att domänverket får behålla sina skogsmarker och att man också får tillskott av mark när det är möjligt.

Vi anser inte att det nu finns skäl att ändra på riktlinjerna för domänverkets målsättningar. Jag yrkar därför, fru talman, bifall till de två reservationerna vid näringsutskottets betänkande 46.

Till sist vill jag ta upp vad industriministern sade i sitt senaste inlägg, där han antydde att jag hade vissa känningar när det gällde Örnsköldsviks skogsägareförening. Jag tycker att det var ett litet fult påhopp. Sanningen är ju den att det är en liten andel som Örnsköldsviks skogsägareförening har i virkesavtalet så det påverkar inte det hela så mycket. Men jag håller med

industriministern om att de virkesavtal som upprättats skall hållas. Industriministern har själv varit med om att utforma dem. De har gjorts upp på ett sådant sätt att det är en viss procent av det man avverkar som skall gå till NCB. Men kvantiteten är ju avgörande. Och jag upprepar än en gång: Det går inte att köra industrierna på procent.

Industriministern NILS ÅSLING:

Fru talman! Får jag klara upp ett missförstånd.

Jag har inte på något sätt velat gör gällande att Rune Jonsson är part i målet. Jag bara noterade att det inledningsvis ganska starka fördömandet av att skogsägarföreningarna inte hade uppfyllt sina förpliktelser enligt avtalet förbyttes i en något mera förstående attityd, när jag kunde redogöra för att det är bara Örnköldsviks skogsägareförening som inte uppfyllt de gjorda åtagandena. Jag finner det kanske litet anmärkningsvärt med tanke på att det går ut över möjligheterna till en fortsatt drift vid Köpmanholmen, enligt mitt sätt att bedöma.

Sedan vill jag säga - för att det också skall stå fullt klart att jag för min del inte medverkat vid utformningen av virkesavtalen - att det är så att hela den uppgörelse som reglerar NCB:s och Södra Skogsägarnas mellanhavanden med staten tillkom under min företrädares tid.

ERIK HOVHAMMAR (m):

Fru talman! Debatten hittills i dag har ju tydligt och klart visat att skogen och skogshanteringen är en utomordentligt viktig näring. Och låt mig säga att alltsedan flera av våra traditionellt tunga exportriktade sektorer av näringslivet, exempelvis malm- och stålexporten, minskat i betydelse, så kvarstår alltså skogsindustrin som en av våra mest betydelsefulla näringsgrenar. Således svarar det totala svenska exportvärdet från massa- och pappersindustrin för ca 15 % av vår totala export. Härtill kommer värdet från de sågade trävarorna, som är mycket betydande. Importen av halvfabrikat och råvaror är begränsad, varför exporten i hög grad är en nettoexport.

Inriktningen på export gör såväl massa- och pappersindustrin som sågverksindustrin konjunktur känsliga. Variationerna i produktionsvolym och lönsamhet mellan hög- och lågkonjunkturlägen är betydande. Exportinriktningen medför också att branschen är starkt beroende av de handelspolitiska förhållandena och av läget på valutaområdet.

Helhetsbilden för den svenska ekonomin betecknas inför 1980 av flertalet bedömare som försämrad i jämförelse med 1979. Härtill kommer osäkerheten om effekterna av det avtal som nyss har slutits på arbetsmarknaden. Oron för en under andra halvåret väntad konjunkt nedgång har ej heller kunnat stillas av några stabiliseringstecken den senaste tiden. Sett på kort sikt tycks emellertid industrins order- och produktionsläge ännu inte ha undergått någon mera markant förändring. Den svenska skogsindustrins kvantitativa efterfrågeläge för de närmaste månaderna får alltså betecknas som tillfredsställande.

Tisdagen den
20 maj 1980

Skogsindustrin,
m. m.

Detta, fru talman, är i korthet en beskrivning av läget just nu.

För vissa företag, exempelvis Södra Skogsägarna, får man emellertid halla i minnet att företaget inte gått in i nuvarande läge särskilt väl rustat – man skulle kunna säga snarare tvärtom. Koncernen befinner sig under rekonstruktion efter den svåra situation som var för handen vid 1979 års ingång.

Vi får också halla i minnet de riksdagens åtgärder som vi i denna kammare fattade beslut om förra våren och som resulterade i att staten förvärvade 40 % av aktierna i bolaget och som också innebar att ett särskilt avtal mellan staten, bolaget och skogsägarna slöts. I detta avtal mellan Södra Skogsägarna ekonomisk förening och staten, som konfirmerades av riksdagen, framhålles särskilt – och det vill jag noga påpeka – att företaget skall drivas efter företagsekonomiska principer. Anledningen till samhällets insats var således inte att konservera Södras industriella struktur och inte heller att fördröja företagets rekonstruktion – tvärtom! Företagsledningen ålades att återigen – och skyndsamt – sätta koncernen på bättre ekonomisk grund. Och det är det man nu haller på att planera för.

Mot denna bakgrund tycker jag att den socialdemokratiska reservationen nr 1 minst sagt är märklig. Genom de åtgärder som där föreslås kommer ju den nödvändiga rekonstruktionen av Södra Skogsägarna att fördröjas ytterligare en tid. Det kan handla om både ett och två år. Detta i sin tur betyder att Södra Skogsägarna skulle tvingas att avveckla enheter under den väntade lågkonjunkturen 1981, som jag tidigare omnämnde. Risken är då, savitt jag kan förstå, uppenbar att än fler enheter måste bort då företagets ekonomiska ställning försämras ytterligare genom att de nu tyvärr nödvändiga rationaliseringarna av verksamheten inte kommer till stånd. Med en sådan politik kan man äventyra sysselsättningen inom än fler företag inom Södra Skogsägarna.

Fru talman! Naturligtvis måste särskild vikt läggas vid bedömningar av vilka negativa konsekvenser som uppkommer för hela koncernen och därmed för sysselsättningen i hela regionen inom vilken denna har sin verksamhet, om nu pågående strukturomvandling inte genomförs konsekvent och skyndsamt. Syftet med omstruktureringen är att på sikt säkerställa driften och utvecklingen av de företagsenheter som bedömts som livskraftiga. Det har flera talare i dag från denna talarstol kunnat konstatera, och det tror jag är riktigt.

Stora krav kommer givetvis att ställas på att berörda myndigheter aktivt verkar för att få till stånd sådan företagsetablering som ger nya sysselsättningstillfällen. Detta är mycket viktigt. Här vilar ett stort ansvar på såväl företaget som samhället. Arbetsmarknadspolitiska åtgärder för utbildning och arbetsförmedling hör effektivt utnyttjas.

Om man skall tala om något positivt i sammanhanget är det att nedläggningen av dessa företag trots allt sker i områden som inte är allra hardast drabbade av sysselsättningsproblem – med ett undantag, nämligen Fridafors, där det föreligger stora problem. På många håll inom ifrågasvarande regioner söker företag arbetskraft. Det borde med andra ord inte vara

omöjligt att locka nya industrier till de nedläggningsdrabbade orterna.

Södra Skogsägarnas svårigheter har tidigare redovisats vid riksdagens behandling av frågan om statligt delägarskap och finansiell rekonstruktion av koncernen våren 1979. Härefter har det inträffat betydande positiva förändringar av bl. a. avsättningsmöjligheterna för massa, papper och sågade trävaror.

Situationen är således inte alltigenom mörk och dyster. Utnyttjas emellertid inte nu rådande konjunkurläge till en rekonstruktion är risken påtaglig att koncernens framtid sätts på spel.

När det gäller frågan om den svaga råvarutillförseln, som dock har förbättrats under senare tid, vill jag understryka följande.

Under förutsättning av att företagets beslut om genomförande av strukturförändringar kan ske på sådant sätt att skogsägarna, som innehar ägarmajoriteten i bolaget - staten har ju 40 % av aktierna -, får en god framtidstro beträffande bolagets positiva utveckling bör det också ligga i deras intresse att göra ytterligare ansträngningar att medverka till erforderlig tillförsel av råvara.

Reservationerna 2 och 4 innebär att man vill flytta fram positionerna för en planekonomi. Reservanternas gör ett försök att släta över sina socialistiska planekonomiska syften genom att säga att det för all del inte är fråga om någon detaljplanering för de enskilda företagen.

Vi avvisar dessa tankegångar. Inte någonstans har det visat sig att staten bättre än företagen har kunnat bedöma utvecklingen. Jag skall gärna medge att vissa företag inte alltid lyckas speciellt väl, men på det stora hela taget är svensk industri långt framme i sina framtidsbedömningar. Att som reservanternas föreslår överlåta den övergripande planeringen åt stat och myndigheter vore minst sagt allvarligt. Den tröghet och beslutsvända som då skulle råda skulle enligt vår uppfattning skada hela samhället. Det vore att fjärrblockera hela utvecklingen inom skogsindustrin.

Detta illustreras på ett utmärkt sätt i förslaget om inrättandet av ett strukturbolag. Först vill socialdemokraterna avvakta eventuella nedläggningar inom skogsnäringen. Detta kostar stora pengar. Men därtill vill man genom ett strukturbolag kanalisera tillgängliga resurser till de delar av branschen som är framtidsinriktade och expansiva. Det är svårt att förstå logiken i detta.

I reservation 5 sägs problemens lösning vara övergripande ekonomiska styrmedel och skogsvårdsavgifter. Industriministern har nyss ingående kommenterat detta. Lika litet som vi tror på planekonomi i företagen, lika litet tror vi på planekonomi i skogsbruket. Grunden för all skogsskötsel måste vara en skogspolitik utformad så att ett uthålligt skogsbruk skall kunna bedrivas och att det för skogsägaren finns ett lönsamhetskriterium. Jag vill hänvisa till att regeringen har tillsatt en utredning om industrins råvaruförsörjning.

I reservation nr 6 föreslås en beredskapslagstiftning. Jag vill hänvisa till jordbruksutskottets inställning i denna fråga och därutöver tillägga att skyldighet för skogsägare att avverka, utöver vad som kan aläggas honom

Tisdagen den
20 maj 1980

Skogsindustrin,
m. m.

inom ramen för skogsvårdslagen, i praktiken innebär att vissa skogsägare, som är självverksamma, tvingas avverka till priser som f. n. råder, oavsett dessa priser är höga eller låga.

Jag tycker att förslaget om beredskapslagstiftning har mycket litet att göra med vad vi sysslar med i ett demokratiskt samhälle, speciellt som lagstiftningen är tänkt att användas inte i krig eller krigsfara utan i vardagen.

Vad som behövs är naturligtvis att alla som arbetar inom hanteringen, inte minst skogsägarna, får en tro på framtiden. Det behövs bättre virkespriser och en bättre lönsamhet i skogsbruket. Då får vi en ännu effektivare skogsskötsel och ännu bättre tillväxt. Det socialdemokratiska förslaget skulle innebära att skogsnäringen som helhet måhända sagnar av den gren den sitter på, och det vill vi inte vara med om.

Fru talman! Med det sagda yrkar jag avslag på reservationerna 1, 2, 3, 4, 5 och 6 och bifall till utskottets hemställan.

BIRGER ROSQVIST (s):

Fru talman! Ett av de bruk som Södra Skogsägarna beslutat lägga ned är Emsfors bruk i Kalmar län. Nedläggningsbeslutet är inte betingat av råvarubrist. Beslutet är inte betingat av en omodern anläggning. Det är inte betingat av brist på arbetskraft. Det är inte betingat av produktion av icke efterfrågade produkter. Nedläggningen är icke betingad av en föråldrad, omodern produkt.

Men nedläggningen beror på kostnader för utveckling av nya produkter, en kanske inte fullgod marknadsföring och därigenom förstärkta ekonomiska problem samt som en extra och slutlig anledning: nuvarande ägare, Södra Skogsägarna, ämnar inte längre syssla med vidareutveckling och förädling.

Finpappersbruken skall få stryka på foten för stora och tyngre enheter. Det är beklagligt. Det är sorgligt om så får ske, och det är det av flera skäl.

Ansvarskännande och skicklig personal blir utan jobb. Samhällen mister sin livskraft. Flyttlassen får rulla. Samhälleliga och sociala icke önskvärda konsekvenser uppstår.

Då frågar man sig: Vad beror allt detta på? Är det planer som slagit fel? Är utvecklingen förutbestämd och omöjlig att ändra på? Ja, finns det ingen långsiktig planering kan det gå på detta sätt. Och det finns ingen långsiktig planering, trots alla fina ord, löften och målsättningar.

Jag har redan nämnt att Emsfors bruk är ett pappersbruk som sysslat med vidareutveckling och experiment för att ta fram nya produkter. Sådant kostar naturligtvis pengar. I Emsfors har bl. a. installerats ny utrustning med mångsidighet och flexibilitet. Man har tagit fram nya olika papperssorter som kan användas i ett brett sortiment av behov. Och det är sådant som det annars sägs är svensk industris framtid.

I bilaga 17, som gäller industridepartementet, till årets budgetproposition sägs det om industriutvecklingen bl. a. att det krävs utveckling och industriell förnyelse för att vidmakthålla och öka svensk industris internationella

konkurrenskraft. Det sägs att det krävs lansering av nya produkter för svenskt näringslivs framtida utveckling. Det sägs att näringslivets konkurrenskraft i hög grad är beroende av fortgående produktutveckling i företagen. Det sägs att nya produkter är av vital betydelse för existerande företag. Det behövs projektidéer och ny teknik.

Vi lämnar ju dessutom bidrag till styrelsen för teknisk utveckling, till uppfinnare, till utvecklingsbolag och fonder för att främja innovationer och idéer och för att de skall omsättas i praktisk och konkret handling.

Just det som anförts av industridepartementet och regeringen har varit motivet för verksamheten vid Emsfors under senare år. De förlustar man haft medan experiment och utveckling pagått såg man slutet på, när man fick besked om nedläggning. Om staten – och därmed regeringen – som 40-procentig delägare i Södra Skogsägarna medverkar till och inte motverkar en nedläggning av Emsfors går man tvärt emot regeringens egna riktlinjer för industri- och näringslivsutvecklingen i landet. Man går också tvärt emot en vettig arbetsmarknadspolitik och emot löntagarintresset, som här primärt är att sysselsättningen skall upprätthållas. Man går tvärt emot en regionalpolitik som skall slå vakt om småorter och mindre företagsenheter.

Fru talman! Det är också min mening att industrin skall vidareförädla, utveckla och lansera nya produkter. Sådan verksamhet skall främjas. Men man kan understundom ställa sig frågande till svensk skogsindustri och till hur den arbetar. Låt mig exemplifiera detta.

Vi avverkar skog, och vi transporterar tunga saker till bruken. Vi har debatter om kalhyggen och besprutning i skogen och om miljöförstöring vid massa- och papperstillverkningen. Säg att vi säljer det papper vi producerat på export för 3 kr. per kilo. Det köps av en industri nere i Europa som med en *inte alltför komplicerad maskin stryker på ett lack på papperet. Det blir ett s. k. specialpapper som sedan säljs för 6 kr. per kilo. Alltså har också den industrin tjänar 3 kr. per kilo på det här pappret. Detta papper säljs sedan till ett annat företag, som belägger det med en annan kemikalie eller folie i en maskin, och så säljer man det för kanske 10 kr. per kilo. Det papper som kom från våra skogar och från våra fabriker och som vi har gjort sadana enorma insatser för att framställa får vi inte ut mera för än vad en utländsk vidareförädlare kan få.* – Mitt exempel kan tyckas vara litet provokativt, men det kanske ändå är tänkvärt.

Beträffande Södra Skogsägarnas planer för Emsfors tycks i varje fall inte de överläggningar om fortsatt drift som fackföreningen haft ha synbarligen påverkat företaget. Kommunen har heller inte fått några nya signaler. Företaget verkar stå fast vid sin mening, att bruket inte är lönsamt och inte har varit det under de senaste åren och att därför 240 anställda skall bort. Länsstyrelsen har mötts av samma besked.

Det som riksdagen sade förra året, när företaget tillfördes 500 miljoner från staten, har liksom inte nått fram till företagsledningen. Pengarna nådde fram och togs emot, men inte uttalandena om tryggad sysselsättning, beaktande av samhällsekonomiska aspekter osv. Och jag vill sätta ett frågetecken också för om industriminister Aslings uttalanden om företagets

sociala ansvar för sysselsättning och för orter som är beroende av företaget Södra Skogsägarna har nått fram eller om det var meningen att tolkningen skulle vara fri.

Nu är det emellertid så att det finns andra intressenter som vill överta drift och verksamhet vid Emsfors. En stor del av personalen skulle därmed kunna få vara kvar. Arbetet med högvärdig produktion skulle kunna fortsätta. Man anser att det finns så goda avsättningsmöjligheter att bruket skulle kunna bli affärsmässigt lönsamt under annan regi. De anställdas representanter har varit med och gjort upp kalkyler, och man har en med intressenten i stort sett samstämmig uppfattning. Då reser sig frågan: Skall man nu få en chans att fortsätta, om det blir ett annat ägarengagemang? Ja, en förutsättning är naturligtvis att man kan träffa en ekonomisk uppgörelse med nuvarande ägare, dvs. Södra Skogsägarna. Och man är beredd att betala, men inte hur mycket som helst. Den nuvarande ägaren begär mycket pengar för att lämna ifrån sig det mycket olönsamma Emsfors, som man själv kallat det. Man vill ha så mycket att köpet skulle bli omöjligt att genomföra. Det gäller kostnader för mark, lokaler, maskiner, osäkra fordringar m. m. Man vill sälja så dyrt som möjligt, bit för bit, maskin för maskin. Det är strängt företagsekonomiska och affärsmässiga principer som sätts främst. Den samhällsnytta som det skulle innebära om ett oslaktat bruk med personal och allt finge en ny chans tycks inte värderas särskilt högt. Det är sorgligt om och när det är så. Trots allt: man måste fortsätta budgivning och förhandling, dock med tanke på att det hastar. Utan konkreta beslut försvinner snart den personal i nyckelbefattning som skulle kunna möjliggöra en fortsatt produktion.

Fru talman! Kortsiktigt ekonomiskt tänkande får inte bestämma. Det gäller nu om någonsin ett ansvar för både företag och samhälle. Det gäller jobben för i det här konkreta fallet 160 personer i ett rekonstruerat bruk i ett samhälle med en enda industri. Det gäller i hög grad också ansvaret för den som företräder en aktiepost på 40 % i en industrikoncern.

Fru talman! I reservation nr 1 i näringsutskottets betänkande 47 understryks det stora ansvar som vilar på Södra Skogsägarna AB och samhället när det gäller ett antal bruk och bruksorter. Det understryks att de aviserade nedläggningarna inte bör ske utan att en översyn görs av gällande planer för att beslut skall kunna fattas på basis av en helhetssyn på skogsindustrins utveckling.

Fru talman! Ett beslut i en sådan riktning skulle bl. a. ge dem som arbetar med Emsfors bruks framtid möjligheter att verka för en ny och säkrare framtid. Jag vill därför, fru talman, yrka bifall till reservation nr 1.

RUNE GUSTAVSSON (c):

Fru talman! Jag skall börja med att citera ur näringsutskottets betänkande förra året. Citatet lyder: "Utskottet vill understryka att ett avgörande motiv för det stora statliga engagemanget i skogsägareföretagen är omsorgen om sysselsättningen och utvecklingen på de orter som är beroende av dessa företag."

Detta var alltså ett uttalande av näringsutskottet förra året, vilket

uttalande riksdagen också anslöt sig till vid behandlingen av propositionen om statens medverkan i skogsägarföretagen. Denna riksdagens viljeyttring gäller alltså. Vid läsningen av näringsutskottets betänkande för i år finner man att näringsutskottet har understrukt detta ytterligare.

Jag kan emellertid inte finna att de nedläggningsplaner som Södra Skogsägarna AB planerat helt överensstämmer med vad riksdagen uttalade förra året. Om de aviserade nedläggningsplanerna skulle bli en verklighet inom den planerade tidrymden, skulle det innebära förödande verkningar i en del av de berörda orterna. Flera av de nedläggningshotade företagen är nämligen belägna i orter som har vuxit upp kring företagen. Ofta rör det sig om orter i ren glesbygd, som inte ger några större möjligheter till alternativ sysselsättning. Många småbrukare i bygden arbetar också vid dessa företag.

Det är alltså fråga om människors möjligheter till arbete, om möjligheterna för bygder att överleva. Det är viktiga regionalpolitiska frågor, men tyvärr måste jag säga att det inte går att spara mycket av regionalpolitiskt tänkande bakom de förslag till nedläggningar av olika företag som har presenterats. Om det skulle vara så att vid en viss tidpunkt gjorda rent företagsekonomiska bedömningar får fälla avgöranden när det gäller en bygds vara eller inte vara kommer det att få samhällsekonomiska och sociala konsekvenser som är mångdubbelt större mått med ekonomiskt mått än vissa insatser som behövs för att rädda företagen eller i varje fall fördröja nedläggningar.

Därtill kommer naturligtvis alla de problem som inte går att mäta i ekonomiska mått. Enskilda orter och medborgare får inte utsättas för sadana här påfrestningar. Dessutom är staten i det speciella fall jag avser till 40 % delägare, och i en sådan situation, menar jag, måste staten vara med och medverka till goda lösningar. Vi vet att man måste acceptera vissa strukturella förändringar, men den diskussion som under senare år har förts om skogsindustrins problem och om vilka åtgärder som erfordras för att trygga sysselsättningen i berörda orter visar också att det – om man skall kunna bedriva en decentralistisk regionalpolitik – är grundläggande för samhällets insatser att man baserar besluten på kriterier som tar hänsyn just till de problem som finns i olika kommuner och inte bara går efter geografisk belägenhet. Jag menar också att vi måste få en problemanpassad regionalpolitik, där olika kriterier, såsom befolkningsunderlag, arbetslöshet, arbetslöshet sedd över en längre period, åldersstruktur och näringsstruktur, bestämmer kommunens placering i stödområde.

När det gäller Fridafors och de problem som vi har och skulle få i Kronobergs län om de här nedläggningsplanerna skulle sättas i verket – och särskilt om de skulle sättas i verket redan den 1 januari 1981 – har vi, ledamöter från Kronobergs och Blekinge län, väckt motion 1415. Vi sade där att det, även om utveckling av det här slaget är ofrankomlig och måste accepteras, ändå finns vissa gränser man inte kan överträda. Vi anförde, att exempelvis beslut om nedläggning av Fridafors Bruk skulle få sadana konsekvenser om det verkställdes att problemen skulle överskrida gränsen

Tisdagen den
20 maj 1980

*Skogsindustrin,
m. m.*

för det vi kan acceptera. Det är ett företag som är beläget i en liten ort. Orten är uppbyggd kring företaget, och kommunen har en besvärlig arbetsmarknad.

Även om vi gör stora insatser för att få ersättningsindustrier vet vi nämligen att det inte står företagare och knackar på dörren hos kommunalrådet och ber att få etablera nya industrier – särskilt inte med jobb för flera hundra anställda, som skulle ställas utan arbete vid en nedläggning av Fridafors.

Vi sade också i motionen att eftersom staten med förra årets beslut är till 40 % delägare måste statsmakterna ta initiativ för att rädda fortsatt drift. Vi sade också att det säkert finns olika vägar att beträda. Vi gav i motionen ett exempel: Man skulle kunna inrätta en fond, vars storlek kan diskuteras, och staten skulle tillskjuta vissa belopp. Eftersom det vid detta bruk pågår en produktutveckling, borde det finnas intresse för att satsa vidare på denna. Detta har senare också diskuterats inom länsstyrelsen i Kronobergs län. En enig länsstyrelse har beträffande de nedläggningshotade företagen i länet sagt att man måste se till att staten träder in, så att en nedläggning inte kommer att ske på det sätt som aviserats.

När det sedan gäller utskottets behandling av de olika motioner som väckts noterar jag med intresse utskottets skrivningar. Inledningsvis sade jag att utskottet understrukt sitt tidigare uttalande, som riksdagen anslöt sig till förra året. Utskottet framhåller att företagen i samråd med de anställda bör göra en översyn av gällande planer och undersöka möjligheterna till fortsatt drift vid hotade enheter. Resultatet av detta arbete skall ligga till grund för vidare beslut i frågan. Utöver detta tycker jag att det också finns anledning att titta litet grand på den framtida utvecklingen och se efter huruvida det exempelvis är riktigt att timmertransporterna går från Kronobergs län, från Blekinge län och ner till Hallandskusten för att där sagas upp. Jag frågar mig om detta är företagsekonomiskt, samhällsekonomiskt och regionalpolitiskt riktigt och försvarbart. Även en sådan fråga, menar jag, bör komma in i bilden vid en översyn.

Utskottet säger liksom förra året att beslut om oundgängliga omställningar och nedläggningar måste ske med hänsynstagande till verkningarna för de anställda och för berörda kommuner. Här vill jag ytterligare säga att det inte är så lätt att få ersättningsindustrier. Det har förut visat sig att dessa verksamheter ofta finns i kommuner som förut har problem.

Industriministern är inte inne i kammaren f. n., men han sade tidigare i interpellationsdebatten att han ansvarar för statens engagemang i Södra Skogsägarna och NCB, och det är riktigt. Därtill har industriministern i sitt departement också ansvaret för regionalpolitiken. Detta bör leda fram till att industriministern medverkar till att det blir ett sådan ekonomiskt stöd som behövs för att dessa företag skall kunna utveckla de verksamheter de bedriver. Det blir i så fall en period då man kan få fram ett resultat och bättre kan bedöma utvecklingen av verksamheten för framtiden.

Jag tycker att det är nödvändigt att framhålla dessa saker, och jag har naturligtvis gärna sett att industriministern varit närvarande, så att vi hade

kunnat få en diskussion om just detta. Jag kan inte komma ifrån att vi riksdagsledamöter som fattade detta beslut i fjol liksom departementet har ett ansvar härvidlag. Vi kan inte äse att man bara lägger ned olika verksamheter för att sedan låt mig säga ur en annan kassa ta erforderliga medel för att få nya verksamheter och därigenom försöka återställa stabiliteten och komma ifrån problemen. Det sättet att agera tror jag blir betydligt dyrare, och det medför att det blir svårare för berörda områden.

Jag vill avsluta mitt anförande med att föra fram ytterligare några synpunkter, men eftersom vi haft en omfattande interpellationsdebatt i de här frågorna går jag inte in på några detaljer – dem har vi ju redan tidigare diskuterat så mycket i kammaren.

Jag sade vid ett tidigare tillfälle att jag tycker det är värdefullt att man i de här diskussionerna också tar med något som inte tas med när de ekonomiska kalkylerna görs upp men som ändå bör väga tungt på ett företags plussida. Jag syftar på det positiva i att de anställda och hela bygden engagerar sig så som man har gjort kring företagen i Fridafors, Strömsnäs osv., för att de företag som ger bygden liv och arbete även i framtiden skall utvecklas och kunna ge människorna arbete. I en tid när personligt engagemang efterlyses tycker jag det bör vara värdefullt att ta vara på det som ligger i att människor kämpar vidare och inte ger upp. Det vore olyckligt om vi inte observerade detta och det ansvar för sin bygd som dessa människor visar genom att de själva vill aktivt medverka i arbetet med att skapa trygghet både för sig själva och för sin omgivning. Jag tycker som sagt det bör väga så tungt att det bör sättas upp på plussidan.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till näringsutskottets hemställan i betänkande nr 47.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

BERTIL MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Rune Gustavsson tog i så att högtalarna strejkade ett tag – och man kan ju förstå att han var tvungen att höja rösten med tanke på vad hans yrkande och slutsats blev.

Det är nu inte mycket kvar av de högtidliga löften som Rune Gustavsson spred omkring sig i november och december nere i Fridafors och på andra platser i Kronobergs och Kalmar län när han sade: Jag skall göra allt för att rädda de nedläggningshotade bruken! – Rune Gustavsson har inte gjort ett dugg!

Jag vill ställa en fråga till Rune Gustavsson, som han kan fundera på medan jag håller mitt anförande: Anser Rune Gustavsson att det är motiverat att lägga ned något av de nu aktuella bruken i Kalmar och i Kronoberg? Om svaret blir ja för nedläggning av något av dem, vill Rune Gustavsson då motivera varför han tycker att man skall lägga ner dem? – Jag förmodar att Rune Gustavsson har tagit del av bl. a. de anställdas utomordentliga

alternativa planer.

Herr talman! Jag skall uppehålla mig vid två motioner till näringsutskottets betänkande nr 47.

Det gäller först motion 172, som yrkar att riksdagen hos regeringen hemställer om skyndsamma åtgärder för att förhindra att beslutade och planerade nedläggningar och inskränkningar inom skogsindustrin verkställs innan riksdagen tagit ställning till regeringens förslag om en helhetsplan för skogsindustrins framtid.

Socialdemokraterna har haft vänligheten att yrka bifall till denna motion i reservationerna 2 och 3. Jag vill redan nu yrka bifall till nämnda reservationer samt till reservation nr 1, som tar upp de nedläggningshotade brukena inom Södra Skogsägarna. Den andra motion som jag tänker beröra är motion nr 1542, som tar upp frågan om en sammanslagning av statliga Ljusdals Trä och halvkommunala Östernäs Såg. Jag vill redan nu yrka bifall också till denna motion.

Herr talman! Jag skall inte ta upp en utförlig debatt om hur den framtida skogsindustrin skall organiseras. Motion nr 172 kräver som bekant ett stopp för planerade eller beslutade nedläggningar. Med tanke på att Nils Åsling har aviserat en proposition till hösten, borde också nedläggningsbeslut stoppas tills denna proposition fått behandlas i vederbörlig ordning. Det är helt oacceptabelt att skogsindustrin skall tillåtas föregripa denna ordning och föregripa fackliga, kommunala och andra berörda parterers synpunkter och förslag.

När man läser utskottsbetänkandet och lyssnar på industriministern finner man att utskottsledamöterna och industriministern tycker att skogsindustrin skall få rumstera om. Därefter skall Nils Åsling göra det lätt för sig genom att i stort sett bara framlägga en proposition som sanktionerar vad skogsindustrin nu håller på med.

Jag kan hålla med om att det är nödvändigt med vissa strukturella åtgärder inom svensk skogsindustri – detta av flera olika skäl. Ett viktigt skäl är att vi måste banta ned den del som producerar massa och i stället bygga ut eller bygga upp den del som tillverkar papper i olika förädlingsled. Det är också nödvändigt att betydligt bygga ut och höja förädlingsgraden när det gäller sågtimmer och träprodukter av olika slag. Men sådana strukturella förändringar kan inte få ske okontrollerat utan måste genomföras under samhällets kontroll och på så sätt att de eventuella nedläggningar som kan bli aktuella sker först när ersättningsproduktion finns på platsen.

Att man måste höja förädlingsgraden inom svensk skogsindustri är alla politiker i ord överens om. När det däremot kommer till praktisk handling, då är man inte längre med. Ett slående exempel på detta är när Södra Skogsägarna nu beslutat eller planerar att lägga ned flera bruk i Kalmar och Kronoberg. Vad Södra Skogsägarna tänker lägga ned är just förädlingsenheter – i något fall kombinerade massa- och pappersindustrier. Det sistnämnda – den kombinerade produktionen av massa och papper – är den inte minst viktiga. Man måste fråga sig: Varför agerar Södra Skogsägarna på detta sätt, och varför agerar övriga skogsbolag på ungefär samma sätt som

Södra Skogsägarna? Svaret har en av de tongivande cheferna, dvs. högsta chefen, inom Södra Skogsägarna givit på ungefär följande sätt: Det vi nu kan tjäna pengar på är produktion av massa. Det skall vi under 1980-talet specialisera oss på. När det gäller förädlingsdelen bör den förläggas till exempelvis England och Frankrike.

Detta är alltså skogsindustrins s. k. strukturella åtgärder. Detta betyder att vi under 1980-talet skall fortsätta med en våldsamt satsning på produktion av massa. Konsekvenserna av detta kan bara bli att förädlingsdelen sätts på undantag, att rovdriften på skogen kommer att fortsätta.

Förädlingsindustrin kommer alltså den svenska skogsindustrin också i fortsättningen att bygga ut i andra länder. Är det så vi skall tolka Nils Åslings och den borgerliga utskottsmajoritetens tal om satsning på förädling?

När det gäller Emsfors, Strömsnäsbruk, Delary, Fridafors och Lessebo så finns inga som helst godtagbara skäl för nedläggning av dessa bruk. Låt vara att några är gamla och slitna. Men det skulle vara samhällsekonomiskt försvarbart att investera vissa miljoner i dessa bruk. Jag har i december förra året ganska utförligt redogjort för de olika brukens förutsättningar, och detta har även andra ledamöter gjort. Därför skall jag inte upprepa det ännu en gång.

Utskottet skriver: "Utskottet vill understryka att företaget" – Södra Skogsägarna – "i samråd med de anställda bör göra en översyn av nu gällande planer och undersöka möjligheterna till fortsatt drift vid hotade enheter."

Vilken fantastisk prestation av utskottets borgerliga ledamöter! Hur tror ni att de över 1 000 direkt berörda vid nämnda bruk uppfattar denna skrivning? De har i månader samrått för döva öron, de har utarbetat gedigna alternativ som klart visar att driften kan fortsätta och dessutom ge vinst, alternativ som när det exempelvis gäller Emsfors också har verifierats av vissa banker och STU. På vilket sätt tror ni i näringsutskottet att denna mesiga skrivning skall få effekt så att nedläggningarna förhindras? Det handlar nämligen inte om någonting annat än mesiga skrivningar. Hur kan ni behandla de anställda vid de nämnda bruken på ett sådant sätt som ni nu gör med utskottsskrivningen? Ni har tagit del av de anställdas redovisning och deras förslag till lösningar.

Södra Skogsägarna är besatta av en enda tanke, och det är att bruken skall läggas ner. De vet exempelvis att det finns en seriös köpare som bjudit en realistisk summa pengar för Emsfors Bruk. Men Södra Skogsägarna har trissat upp priset till oanade höjder. Varför ett sådant agerande? Om bruket är så dåligt, varför då inte ta chansen att bli av med det hela till en hyfsad summa pengar? Jag kan inte dra någon annan slutsats än att Södra Skogsägarna är väl medvetna om att bruket har en framtid – och det har också de andra bruken. Det gäller att till varje pris förhindra en sådan bevisföring, och därför skall inte bruket säljas.

Herr talman! Jag har i stor utsträckning uppehållit mig vid Södra Skogsägarna. Jag vill understryka att det finns liknande problem inom NCB, Vänerskog och de helt privata skogsbolagen. PLM har t. ex. lagt ner ett återvinningsbruk i Västervik, och man håller på att halvera återvinningsbru-

Nr 147

Tisdagen den
20 maj 1980

*Skogsindustrin,
m. m.*

Tisdagen den
20 maj 1980

Skogsindustrin,
m. m.

ket Forså utanför Hudiksvall.

Vad finns kvar vid ärets slut när vi skall diskutera skogsindustrins framtid? Jag vill upprepa att det enda realistiska alternativet just nu är att stoppa alla beslutade och planerade nedläggningar tills alla berörda fått säga sin mening om regeringens skogsindustriproposition, om skogsindustrins framtida utformning. De borgerliga riksdagsledamöterna från Kalmar och Kronoberg som lovade människorna på de nedläggningshotade orterna att göra allt för att rädda bruken har nu en chans att visa att de är ärliga. Det innebär att ni skall rösta för reservationerna 1 och 2. I annat fall sviker ni de anställda som riskerar att mista sina jobb, ni sviker de berörda orterna och människorna som skall fortsätta att leva och existera där.

Rune Gustavsson skall inte än en gång försöka krypa undan sitt ansvar. Jag har ännu inte hört vad Margot Håkansson har för uppfattning. Hon har också, som bekant, varit mycket aktiv och lovat att ställa upp till 100 %. Erik Hovhammar har jag inga större förhoppningar om. Hans ställningstagande kan bara bli det han redan nu bestämt sig för.

Herr talman! Jag skall till sist något beröra motion 1542. Under åratals har Ljusdals kommun varit utsatt för en ständig befolkningsminskning. Detta av den anledningen att det varit svårt att få bl. a. industrijobb i kommunen. Ett av de största och betydelsefullaste företagen i kommunen är statliga Ljusdals Trä. I dag pågår diskussioner om att mer eller mindre halvera arbetsstyrkan vid detta företag. ASSI, som Ljusdals Trä sorterar under, har fattat ett sadant beslut. En av orsakerna till en sådan åtgärd är vissa finansiella problem samt att någon produkt inte för tillfället är så att säga attraktiv på marknaden.

För att tillfälliga problem finns kan inte lösningen vara att avveckla verksamheten vid detta företag. Företaget har vad jag förstår, och detta har även de fackliga organisationerna visat, stora möjligheter att utvecklas. Men för att så skall ske måste under en viss tid kapital tillföras. Jag har i motionen också föreslagit att man skall undersöka möjligheterna att få till stånd en sammanslagning av nämnda företag med det halykommunala Östernäs Sag. En sådan åtgärd skulle ha många fördelar. Det gäller inte minst råvarusidan och möjligheterna att utveckla nya produkter. Nu säger utskottet att en sådan eventuell sammanslagning är upp till berörda företag att ta initiativ till. Jag tycker nog inte att detta är riktigt. Var kommer de anställda in i bilden? Är de ointressanta? Nog måste väl regering och riksdag ha ett stort ansvar i sammanhanget. Det handlar ju faktiskt om att ett statligt företag tänker halvera arbetsstyrkan. Detta kommer att få svåra konsekvenser för en hel kommun. Om nu mina förslag inte kan accepteras så vill jag fråga vilka förslag utskottet har för att förhindra den utveckling som är på gång för Ljusdals Trä.

KJELL NILSSON (s):

Herr talman! I motion 1979/80:968 av socialdemokrater i Kronobergs och Blekinge län föreslås att inga nedläggningar får ske förrän en strukturplan för hela landets skogsnäring utarbetats. Vi kräver att sysselsättningen vid bruken i Kronobergs län räddas och att nedläggningshoten undanröjs.

Det är inte rimligt att en till synes helt planlös och panikartad nedläggning av industrier inom Södra Skogsägarna får verkställas. Det minsta man kan begära är att ett fullgott utredningsmaterial ligger till grund för eventuella beslut om förändringar eller nedläggningar av driften vid industrierna.

De nu aktuella nedläggningsbesluten gäller Delary, Strömsnäsbruk, Fridafors och sulfittfabriken i Lessebo. Tidigare har flera industrier i länet drabbats av nedläggningar, och ännu har inte alla anställda vid dessa arbetsplatser kunnat beredas nya arbeten, trots att lång tid har gått sedan nedläggningarna skett. De nu aktuella nedläggningshotade företagen har det gemensamt att alla ligger i orter som är helt dominerade av Södra Skogsägarnas industrier. Många av de anställda har arbetat hela sitt produktiva liv i dessa fabriker. De känner nu stor oro för sig själva och för sina anförvanter. Servicen hotas, och kanske hela samhällets framtid sätts på spel när fabriken läggs ned vid årsskiftet.

Den främsta orsaken till besluten att så snabbt lägga ned driften vid dessa fabriker har angetts vara råvarubristen i länet. Detta motiv kan vi socialdemokrater inte godkänna. I Kronobergs län har under många år avverkningen ej motsvarat tillväxten. Vi har en dokumenterad underavverkning i länet i storleksordningen 1 miljon skogskubikmeter per år. Det är alltså inte brist på råvara som är problemet - det är brist på vilja hos vissa skogsägare att avverka i tillräcklig omfattning som hotar sysselsättningen vid bruket.

I stor omfattning används returpapper i produktionen, framför allt i Fridafors. Detta minskar också behovet av vedråvara. Nya miljövänliga produkter tillverkas vid bruket, och många bedömare anser att dessa produkter kan ge lönsamhet inom en snar framtid.

De fackliga organisationerna har lagt ned ett imponerande arbete för att rädda bruket - sina arbetsplatser och de samhällen som de lever och verkar i. Ingenting har hjälpt. Företaget är orubbligt i sina nedläggningsbeslut. Nu ställer de anställda vid dessa bruk sitt hopp till riksdagsbehandlingen av frågan om skogsindustrin. Staten, som äger 40 % av aktierna i Södra Skogsägarna AB, borde känna ett stort ansvar för verksamheten. Riksdagen beslöt i fjol att eventuella nedläggningar eller driftförändringar skulle ske under socialt acceptabla former. Vad som nu håller på att ske kan inte anses falla inom ramen för riksdagens beslut. Att nu mycket snabbt, utan planering, utan hänsyn till kommuner och anställda verkställa nedläggningar vid tidigare nämnda bruk vittnar snarare om brist på socialt ansvar. Enligt min mening åsidosätter Södra Skogsägarna riksdagens tidigare fattade beslut.

Nu behövs rådrum. Jag har tidigare ställt krav på - och jag upprepar det kravet - långsiktig planering, fortlöpande information och dessutom aktiva insatser för alternativa sysselsättningar. Skogsindustrin är den helt dominerande på berörda orter. Desto större anledning finns det att resa dessa starka krav.

Vid besök i länet har industriministern uttalat att regionalpolitiska åtgärder kan övervägas. Det är helt nödvändigt för samtliga berörda orter,

*Skogsindustrin,
m. m.*

Tisdagen den
20 maj 1980

*Skogsindustrin,
m. m.*

som nu lever i oro för framtiden. Jag hoppas att industriministern infriar dessa löften till samtliga de här orterna.

Vi socialdemokrater har starkt engagerat oss i de skogspolitiska frågorna i länet. Vi har en skogspolitisk arbetsgrupp inom partidistriktet med förre industriministern Rune Johansson som ordförande, där vi mycket seriöst penetrerar frågorna om skogens framtid i länet.

Centern har också visat ett intresse för dessa frågor. Vi vet att centerns länsorganisation i skrivelse till industriministern har krävt snabba åtgärder, åtgärder som ger ett rådrum på två år. Detta överensstämmer med vad länsstyrelsen i vårt län beslutat. Ett rådrum behövs för att man under den tiden skall kunna utvärdera de nya produkter som tillverkas och kunna vidta riktiga åtgärder. Centerns länsorganisation säger sig vilja ha sådana åtgärder som facket ställer sig bakom. I så fall är det precis vad också vi socialdemokrater vill. Vi vill att sådana åtgärder vidtas från riksdagens sida och från Södra Skogsägarnas sida som facket kräver. I skrivelsen till industriministern ställer man krav på åtgärder för fortsatt tryggad sysselsättning vid samtliga bruk i länet. Det gäller alltså Delary, Strömsnäsbruk, Fridafors och sulfittfabriken i Lessebo. Man säger att efter de här två åren av planering skall huvuddelen av nuvarande arbetstillfällen finnas kvar inom skogsindustrin i länet.

Vi har hört centerledamöter, och då främst Rune Gustavsson, vid besök i Fridafors och Strömsnäsbruk samt på andra orter säga att man skall göra allt man kan för att rädda sysselsättningen. Vi har också hört Rune Gustavsson i dag säga från talarstolen att vi måste se till att sysselsättningen räddas. Han beklagade att industriministern inte var i kammaren och lyssnade till debatten. För att inte bli beskyllda för att säga en sak hemma i länet och en annan här i riksdagen kan jag inte förstå annat än att Rune Gustavsson och Ingegärd Oskarsson bör stödja i varje fall den socialdemokratiska reservationen nr 1. I denna säger vi att inga nedläggningar får ske. Vi vill att riksdagen skall besluta – jag hoppas att den kommer att göra det – att några nedläggningar inte får ske, inte ens de som är planerade och så gott som beslutade av Södra Skogsägarna.

Om ni ställer er bakom socialdemokraternas förslag, kommer vi att få det rådrum som behövs. Då kommer det att bli möjligt för de samhällen som det här gäller att leva vidare. Att följa utskottets förslag är till intet förpliktande. Om det bifalles försvinner förmodligen dessa arbetstillfällen vid årsskiftet 1980-1981. Då har ni inte infriat de löften som ni gett vid besök ute på orterna och, vid uppvaktningar här på riksdagen, till arbetare och tjänstemän vid dessa bruk. Om förslaget bifalles, ges det rådrum för en planering av arbetet som är nödvändigt, och då får vi också möjlighet att utvärdera de nya produkter som vi anser vara så värdefulla och som vi har sådan tilltro till och som tillverkas inte bara i Fridafors utan även vid de andra bruken.

Erik Hovhammar sade i sitt inlägg att skogsägarna måste få känna en framtidstro. Därför skall man inte besluta att avverkningsbar skog *skall* avverkas – det vore att göra intrång på skogsägarnas rättigheter. Men när, tycker Erik Hovhammar, kan det vara rimligt att också löntagarna på dessa

orter får känna denna framtidstro? Många av dem har arbetat hela sitt liv vid dessa bruk och pliktroget skött jobbet. Ägarna har dokumenterat att frånvaron från arbetet är mycket liten. Man har känt ett utomordentligt ansvar för sitt arbete. Då är det väl rimligt att också löntagarna får känna den framtidstro som ägarna tillåts känna. Den uppfattningen delar jag också, och den står inte i motsats till var strävan efter en avverkning som gör det möjligt att upprätthålla sysselsättningen vid fabrikena.

Erik Hovhammar säger vidare beträffande strukturplanen att ytterligare företag kommer att läggas ned innan en sådan är klar. Då frågar man sig oroligt: Vilken planering håller man sig egentligen med i den stora koncernen Södra Skogsägarna, när en planering för framtiden ovillkorligen innebär, som Erik Hovhammar säger, att ytterligare företag läggs ned under tiden?

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till samtliga s-reservationer.

I detta anförande instämde Ulla Johansson och Lars Hedfors (båda s).

RUNE GUSTAVSSON (c) replik:

Herr talman! Både Kjell Nilsson och jag har varit med på ett stort möte i Fridafors, och vi har diskuterat såväl med företagsledningen som med de anställda. Kjell Nilsson har liksom jag fått beskedet att vad som behövs för att driften skall kunna fortsätta ytterligare något år är pengar.

Man löser icke problemen i Fridafors eller i Strömsnäs och man räddar inga jobb genom att, som Kjell Nilsson gör, bara hänvisa till vad som sägs i socialdemokraternas reservation nr 1, nämligen att man inte får lägga ned några företag förrän man gjort upp en plan. Vad som i dag behövs i Fridafors är ett tillskott av kapital. Det är rätt märkligt att Kjell Nilsson m. fl. socialdemokrater kan göra en så stor sak av två rader i en reservation som i stort sett inte innehåller något utöver vad utskottet skriver.

Utskottet skriver så här: "Utskottet vill understryka att företaget i samråd med de anställda bör göra en översyn av nu gällande planer och undersöka möjligheterna till fortsatt drift vid hotade enheter. Resultatet av detta arbete bör ligga till grund för fortsatta beslut i frågan."

Helt naturligt: man skall göra denna översyn, och den skall ligga till grund för det fortsatta arbetet.

Vad skriver socialdemokraterna om denna översyn i sin reservation? Jo, där står: "Resultatet av detta arbete bör avvaktas innan ytterligare beslut om nedläggningar fattas. I avvaktan på denna översyn bör inte heller de redan beslutade nedläggningarna av Emsfors, Göta, Strömsnäs, Delary och Fridafors bruk samt Lessebo Bruks sulfidfabrik verkställas."

Ni har räknat upp namnen på företagen, medan utskottet har talat om hotade enheter. Det är den stora skillnaden. Kjell Nilsson.

Jag kan se de anställda i Fridafors i ögonen på samma sätt som Kjell Nilsson. Jag har följt upp de löften vi har gett lika bra som han har gjort. Skall vi hjälpas åt, som de anställda i Fridafors hoppas, är det fråga om att få fram åtgärder, inte om att bedriva ett ordrytteri i utskottsbetänkandet.

Tisdagen den
20 maj 1980

Skogsindustrin,
m. m.

ERIK HOVHAMMAR (m) replik:

Herr talman! Kjell Nilsson tog i sitt inlägg upp bl. a. virkesförsörjningen: att den är ett stort problem är oss ju välbekant. Emellertid räcker tillväxten i de sydsvenska skogarna inte till mer än 75 % av den förädlingsindustriella kapaciteten, och därför är – jag upprepar det – förslaget om avverkningsplikt ett slag i luften. Vi måste i stället anpassa förädlingsindustrin så att den motsvarar tillväxten i våra skogar.

Inom Södra Skogsägarnas verksamhetsområde sker redan avverkningar som motsvarar tillväxten. En del skogsägare har hallit igen; skälen kan vara många. Andra har däremot överavverkat och minskat sitt virkesförråd; det är också väl bekant. Att avverka mer än tillväxten innebär på sikt en skövling av skogen. I dag avverkas i genomsnitt den tillväxt som finns inom Södra Skogsägarnas verksamhetsområde.

Jag fick häromdagen en färsk siffra, som visar att leveranserna av virke från medlemmarna hittills under säsongen den 1 augusti 1979 – den 1 maj i år har ökat med 41 %. Det tycker jag säger en hel del om att det finns aktivitet ute bland skogsägarna för att i möjligaste mån klara av virkesförsörjningssituationen.

När det sedan gäller nedläggning av företag är det väl ingen som har sagt att de anställda inte har gjort sina insatser. Jag tycker att de har gjort väldigt fina insatser, och det har jag själv varit i tillfälle att konstatera vid besök i Fridafors och vid Strömsnäs Bruk. Samtidigt vet vi att läget i dag är sådant att Södra Skogsägarna i avtalet med staten har fått sig förelagt att driften måste ske efter företagsekonomiska principer. Jag har tidigare i dag kompletterat detta, och jag frågar nu: Vill socialdemokraterna springa ifrån detta? Är ni beredda att ta de ekonomiska konsekvenserna av ett sådant beslut?

KJELL NILSSON (s) replik:

Herr talman! Vi konstaterar bara från vår sida att i Kronobergs län har vi under många år – om vi bortser från året med stormfällning – haft en underavverkning av skog. Det hänger i rätt stor utsträckning samman med ägarstrukturen i vårt län. Men det är ett faktum, och vid det tillfället då Södra Skogsägarnas direktör var här i Stockholm och träffade oss riksdagsmän från berörda län, så medgav han ju att detta var riktigt och att det finns ett ganska stort virkesförråd som är avverkningsbart men som inte avverkas. Det är detta vi tycker är orimligt. Och de som inte medverkar till att förse sina egna industrier med vedråvara, medverkar ju på det sättet också till att undanröja sysselsättningstillfällena för sina anställda.

Till Rune Gustavsson vill jag säga, att om han menar någonting med sitt uttalande att här måste orter räddas, här måste sysselsättningstillfällena räddas, så kan det väl inte kosta mer pengar när jag säger det. Det är bara det att om riksdagen fattar beslut i denna riktning genom att bifalla reservation 1 vid betänkande 47 – och jag hoppas att Rune Gustavsson kan medverka till det, och gärna Ingegärd Oskarsson också – är det fastlagt att då blir det inga nedläggningar. Det är det som är skillnaden mellan reservationen och utskottsmajoritetens skrivning.

Och om Rune Gustavsson tycker att det inte är någon skillnad härvidlag skulle jag vilja vädja till honom att – i så fall slipper han också rodna litet när han träffar väljarna i Kronobergs län – för säkerhets skull rösta för reservationen. Då garanterar jag Rune Gustavsson att det inte finns anledning att rodna, och ingen kan beskylla oss för att vi inte stått för vad vi har sagt.

Vi har i olika sammanhang givit uttryck at vår oro för dessa orter, som är så utsatta. Det finns all anledning att i dag i handling visa, genom att rösta för reservationen, att vi också menar någonting. Då får vi det rådrum som är viktigt – då får vi möjligheter till den planering som centerns organisationer i Kronobergs län i skrivelse till industriministern krävt. Och jag förmodar att centerns länsorgan inte skriver sådant här utan att tala med sina riksdagsmän, och i vart fall inte utan att tala med dem som sitter i det näringsutskott som skall behandla frågorna, så ni måste väl ha varit medvetna om vad man har skrivit.

RUNE GUSTAVSSON (c) replik:

Herr talman! Jag har inte bestritt att Kjell Nilsson och övriga socialdemokrater har engagerat sig i dessa frågor. Det är inte det vi diskuterar, utan frågan gäller om det är någon skillnad mellan reservationen och utskotts-majoritetens skrivning. Det som centerns organisationer i Kronobergs län skrivit till Nils Åsling om är just de tankegångar som finns i utskottsmajoritetens skrivning.

Men, Kjell Nilsson, jag tror att det blir Kjell Nilsson och socialdemokraterna som kommer att rodna, när ni i Kronobergs län skall förklara varför ni skulle hänga på en reservation här som inte innehåller någonting egentligen.

Sedan är det ändå så, Kjell Nilsson, att ni har i reservationen inte begärt några extra pengar, utan det enda ni skriver är att några nedläggningsbeslut skall inte fattas förrän man har gjort den här översynen. Och detta finns ju även utsagt i utskottsmajoritetens skrivning, där det klart säges att företaget och de anställda gemensamt skall göra en översyn av nedläggningsplanerna. Det är detta som finns skrivet.

Nej, Kjell Nilsson, skall vi klara det här måste vi få fram pengar. Och jag menar att här måste regeringen – industriministern såsom ansvarig både för regionalpolitiken och för statens deläggande – vara med och hjälpa till, så att företagen kan arbeta vidare och få det rådrum som behövs.

KJELL NILSSON (s) replik:

Herr talman! I den skrivelse som centerns organisationer i länet har skickat till industriministern står det:

”I likhet med berörda fackorganisationer vill vi framhålla att det nu måste ankomma på samhället att tillse att omställningen kan ske i socialt acceptabla former.”

Detta anser man alltså inte skulle bli fallet enligt de förslag som Södra Skogsägarna har lagt fram.

Tisdagen den
20 maj 1980

Skogsindustrin,
m. m.

Man säger vidare att det gäller att rädda samtliga bruk i Kronobergs län. Rune Gustavsson har en motion, och den gäller enbart Fridafors. Det är vi socialdemokrater från länet som motionerat om samtliga bruk i länet – som nu centerns organisationer säger sig vilja värna om. Och jag kan inte tänka mig att de inte har talat med sina riksdagsledamöter innan de skickade detta brev till Nils Åsling.

I reservationen står det klart utsagt att man skall undanröja hotet om nedläggning mot de här brukena. Och jag kan inte tänka mig att Rune Gustavsson – om riksdagen fattar ett sådant beslut – tror att Södra Skogsägarna skulle trotsa detta riksdagens beslut. Jag förutsätter att företaget följer beslutet. Och då garanterar vi fortsatt drift också efter den 1 januari 1981.

Jag skulle vilja fråga Rune Gustavsson: Om vi inte fattar detta klara riksdagsbeslut, finns det då någon garanti för att det blir någon sysselsättning kvar i Delary, Strömsnäs och Fridafors och vid sulfittfabriken i Lessebo? Finns det någon garanti för detta om vi följer utskottsmajoriteten? Jag anser det inte.

Jag väddar därför än en gång till riksdagsledamöterna i Kronobergs län från de andra partierna än det socialdemokratiska att stödja vår reservation nr 1. Då går det att möta väljarna hemma med klar blick.

Talmannen anmälde att Rune Gustavsson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

MARGOT HÅKANSSON (fp):

Herr talman! Jag vill först beklaga att inte industriministern finns här. Jag hade räknat med att få ställa en fråga till honom så småningom.

I går var det sex månader sedan den 19 november. Då fick man i Fridafors ett mycket illavarslande besked från Södra Skogsägarna om nedläggning av bruket.

Ett sådant bud kan verka mycket deprimerande, och det får de flesta människor att ge upp. Men vad hände och vad har hänt i Fridafors med omnejd under dessa sex månader? De anställda vid bruket och bygdens folk har kämpat – och de kämpar fortfarande – för sin rätt att leva och få vara kvar. Det gäller att få ha kvar sin arbetsplats, sin skola, sina affärer och ett levande samhälle.

Vi talade ganska mycket i december om Fridafors och de andra brukena, men jag skall i alla fall repetera litet grand.

Fridafors är beläget i Tingsryds kommun och är en gammal bruksort. Man har tillverkat papper där i över 100 år, och det är dessutom den enda industrin på orten. Bruket såldes vid årsskiftet 1953-1954 till Södra Skogsägarna. Och när det nu talas om brist på virke är det viktigt att ännu en gång konstatera att det då ingick betydande skogsmarker på 8 000–9 000 ha i köpet.

Bruket tar en stor del, ungefär 30 %, av sin energi från ett eget vattenkraftverk i Mörrumsån. Det är en viktig synpunkt i energibristens tider. Och man använder motkraft, så att endast en tredjedel av energibe-

honet behöver köpas utifrån. Fridafors bruk återanvänder också papper. Man använder 70 % returpapper i sin tillverkning och behöver alltså endast utnyttja 1 % av den beräknade brist på skogsråvara som Södra Skogsägarna säger sig ha.

Fridafors Bruk har också flest anställda av de nedläggningshotade enheterna, samtidigt som det har de lägsta förlustsiffrorna. Alla anställda och även övriga som tittat på verksamheten tror att brukets produktion har framtiden för sig och snart kan bli lönsam. I år, 1980, har försäljningen ökat under det första kvartalet från ca 17,7 milj. kr. till 20,5 milj. kr.

Man har alltså under pågående MBL-förhandlingar om brukets nedläggning, med alla de bekymmer och allt det arbete som detta har medfört, ändå kunnat visa på en resultatökning. Södra Skogsägarnas prognoser andas däremot pessimism – man verkar inte vilja se den positiva utveckling som har skett i form av ökad produktion och försäljning.

I motion 1979/80:1415 har motionärer från tre partier, centern, folkpartiet och socialdemokraterna, utvecklat sin syn på bibehållande av driften vid Fridafors Bruk.

Näringsutskottet har i det betänkande som vi nu behandlar bl. a. sagt följande: "Utskottet vill understryka att företaget i samråd med de anställda bör göra en översyn av nu gällande planer och undersöka möjligheterna till fortsatt drift vid hotade enheter. Resultatet av detta arbete bör ligga till grund för fortsatta beslut i frågan."

Samtliga anställda och deras fackliga organisationer har framtidstro och har också kunnat peka på gynnsamma siffror under första kvartalet 1980. Det är min förhoppning att med detta utskottsbetänkande driften vid Fridafors Bruk kommer att få fortsätta och att Skogsägarna omprövar sitt tidigare beslut.

En stor del av Södra Skogsägarnas aktuella svårigheter, säger utskottet vidare, beror på otillräcklig tillgång på vedråvaror. Eftersom Fridafors till 70 % är baserat på användning av returpapper är detta argument inte så betydelsefullt för Fridafors Bruk. Dessutom går en stor del av tillverkningen på export och är därför en viktig faktor i vår ogynnsamma handelsbalans. Trots all oro kring bruket har nya order inkommit, och det om något visar väl att produkterna är attraktiva och säljbara både på den inhemska marknaden och på utlandsmarknaden.

Tingsryds kommun och även Olofströms kommun i Blekinge är i hög grad berörda av utvecklingen i Fridafors. Arbetsmarknadspolitiska åtgärder blir en dyr och dålig lösning om bruket läggs ned.

Vid den interpellationsdebatt om Södra Skogsägarnas nedläggningsplaner som ägde rum här den 17 december i fjol ansåg också industriministern, att de största problemen skulle uppstå i Tingsryds kommun, om de planer på nedläggning som företaget aviserat genomfördes. Industriministern sade också i denna debatt följande: "Vidare måste skogsindustrins fortsatta utveckling inriktas på ökad vidareförädling, medan de direkt råvarukrävande delarna av branschen inte kan tillåtas expandera totalt sett." Det tycker jag låter bra. Jag skulle gärna ha velat fråga honom om han inte med det

*Skogsindustrin,
m. m.*

Tisdagen den
20 maj 1980

*Skogsindustrin,
m. m.*

uttalandet också kunde ge hopp för Fridafors Bruk, som förädlar råvara och har en betydande export.

Herr talman! Allt talar för att Fridafors Bruk skall få vara kvar och fortsätta sin produktion. Jag har inget annat yrkande än vad utskottets majoritet har anfört vid behandlingen av motion 1415. Jag förutsätter att Södra Skogsägarna vid översynen omprövar sitt beslut vad gäller Fridafors Bruk.

BERTIL MABRINK (vpk) replik:

Herr talman! Margot Håkansson säger att hon hyser förhoppningen att Fridafors Bruk skall få leva kvar. Det utskottsbetänkande som Margot Håkansson yrkar bifall till ger emellertid ingen sådan garanti, det vet Margot Håkansson mycket väl.

Och så detta med att företaget och de anställda skall samråda om eventuell fortsatt drift. Margot Håkansson vet att de anställda i sex månader har samrått med företagsledningen utan att uppnå något resultat. Vill Margot Håkansson tala om för mig hur denna utskottsskrivning om ytterligare samråd skulle kunna ge något resultat så att Fridafors kan leva kvar?

Det gäller också nedläggning av ytterligare fyra bruk i Kalmar och Kronobergs län, och därför vill jag fråga: Anser Margot Håkansson att något av dem bör läggas ned? Om Margot Håkansson anser det tycker jag att hon skall motivera det, för hon är ju inte oinformerad om förutsättningarna för de bruken.

MARGOT HÅKANSSON (fp) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja säga till Bertil Måbrink, att om man inte lägger ned något bruk eller någon verksamhet någonstans är man ju helt säker på att alla bruk får fortsätta – men till vilket pris? Jag anser att det skall vara utvecklingsbara bruk och företag som skall fortsätta. Vi har inte berört något av de andra bruken i den motion som bl. a. jag har skrivit under. Jag har engagerat mig i Fridafors bruk, och därför anser jag att jag inte skall svara på Bertil Måbrinks frågor om de andra bruken.

Det är inte så svårt för vänsterpartiet kommunisterna att yrka på ökade anslag överallt. Man har plussat på 110 miljarder på vårt budgetunderskott, och det är klart att man kan fortsätta med det eftersom man inte behöver ta något ansvar för hur det går sedan. Då är det alltså mycket lätt att ta stora ord i munnen.

Jag tycker att utskottets skrivning är bra på denna punkt. Jag förmodar att regeringen, som äger 40 % av aktierna i Södra Skogsägarna, är medveten om att det behöver tillskjutas pengar så att översynen kan göras nu och att man ser till att de nedläggningshotade bruken inte läggs ned om de har utvecklingsmöjligheter. Den tillförsikten har jag, Bertil Måbrink.

BERTIL MABRINK (vpk) replik:

Herr talman! Margot Håkansson vet mycket väl att de anställda vid samtliga fem aktuella bruk i Kronobergs och Kalmar län har sagt att det

måste vara slut på samråd och förhandlingar, för nu vill det till handling. De anser att det har förhandlats tillräckligt. De har jobbat fram alternativ, men hitintills har de talat för döva öron. Direktionsstyrelserna har inte lyssnat på de anställda, som vid samtliga bruk har kommit med förslag och väl utarbetade alternativ. Därför måste man ställa upp för de anställda nu, och det kan man göra genom att stödja reservation 1, Margot Håkansson. Det finns inget annat alternativ. Margot Håkansson försöker göra en halvmesyr till någonting stort och förhoppningsfullt, men det är det inte. Det är att försöka bedra människorna på dessa orter. Och det har ni hållit på med sedan den 19 november, med ert babblande om att Nils Asling säkert kommer att göra det ena eller det andra.

Jag anser alltså att det är god samhällsekonomi att bevara bruken och bevara jobben där i stället för att ta bort jobben och låta det allmänna gå in med pengar för att de som mister sina jobb skall klara sig. Det är tvärtom vad Margot Håkansson säger: Det är Margot Håkansson som slösar med pengar och bjuder över – det är inte jag.

Jag skall sluta med, herr talman, att påminna om att jag tidigare sagt att när Rune Gustavsson dyker upp på de här berörda orterna hoppas jag att man jagar honom med blåslampa. Jag skall utvidga det till att gälla alla borgerliga riksdagsledamöter från Kronobergs och Kalmar län. Vart stralen skall riktas för att få bästa effekt kan ju denna fantasifulle församling roa sig med att fundera ut.

MARGOT HÅKANSSON (fp) replik:

Herr talman! Jag tackar för de förtjusande välgångsönskingar som Bertil Måbrink riktade till mig. Jag vill också säga att jag inte tror att det är jag som står så mycket för babblandet här, utan det finns kanske andra som är rätt meriterade när det gäller att babbla.

Det är som jag ser det väldigt viktigt att utskottet har understrukt att företaget utarbetat förslag i samråd med de anställda. Utskottet har också i sin skrivning betonat att man bör fortsätta detta samråd och att man bör göra en översyn. Jag tycker inte att detta kan kallas för en halvmesyr. Det är ju ungefär vad som står i reservation 1, förutom att man där vill ha inskrivet att inte något bruk skall få läggas ner förrän översynen gjorts.

Men det är ju alltid staten som är bäst på att klara allting. Får man ett sådant beslut som Bertil Måbrink tycker att jag skall stödja, så kanske något av bruken inte kan räddas, på grund av att det tar så lång tid att få fram en sådan här helhetssyn. Det kanske finns dåliga utvecklingsmöjligheter för en del av bruken så att man inte kan bevara dem utan måste lägga ner något. Om vi går på linjen att man innan översynen är gjord inte får lägga ned något bruk, då är vi ju illa ute. Då kanske vi inte kan rädda de bruk som räddas kan.

När det sedan gäller vad jag sade i mitt anförande tycker jag verkligen att jag där gav uttryck för åsikten att bruket i Fridafors bör bevaras och att det är särskilt viktigt, eftersom människorna på den orten och i Tingsryds och Olofströms kommuner inte har några möjligheter att få ett annat arbete. Att

Tisdagen den
20 maj 1980

*Skogsindustrin,
m. m.*

ga in med arbetsmarknadspolitiska åtgärder skulle dessutom vara mycket sämre. De fyller inte alltid de ändamål som avses med dem. I mitt anförande i december sade jag att det inte får vara vattentäta skott mellan arbetsmarknadsdepartementet och industridepartementet, och det kan jag upprepa i dag. Att gå in med arbetsmarknadspolitiska åtgärder kommer att bli mycket dyrare, och det kan bli fallet även för andra bruk än Fridafors. Jag är alltså inte för någon nedläggning i de fall där man har möjlighet att ekonomiskt driva bruket vidare.

SVEN HENRICSSON (vpk):

Herr talman! Jag tänker säga några ord om min motion 973, som handlar om delar av Västernorrlands-inland. Motionen har också ett principiellt syfte med tanke på behovet av industrialisering av detta inland och vidareförädling av sågade trävaror.

Industriministern har dels i ett interpellationssvar hösten 1979, dels i dagens debatt uttalat att skogsindustrins fortsatta utveckling måste inriktas på en ökning av vidareförädlingen, medan de direkt råvarukrävande delarna av branschen inte kan tillåtas expandera totalt sett. Det har också bekräftats att sågning och vidareförädling av sågade trävaror ger flera arbetstillfällen per volymenhet än massaindustrin. Andra positiva fakta är att sågning och vidareförädling av sågade produkter ger större exportinkomster per förbrukad mängd råvara än sulfatcellulosa. Sägverken är spridda över skogsbygderna, och en utveckling mot större förädling innebär en förstärkning av skogsbygdens basnäring. Ser man på en karta med en inprickning av sågverksrörelsen, finner man hur markant sågtätheten är i just inlandsregionerna.

Det norrländska inlandet har ju alldeles särskilda svårigheter att utvecklas industriellt. Den ensidiga inriktningen på jord- och skogsbruk ledde till svåra problem i samband med den kraftiga strukturomvandlingen i de här näringarna. Inlandets människor, framför allt dess ungdom, blev under högkonjunkturen i stor utsträckning exporterad söderut. På grund av den starka folkopinionen har dock en viss industrialisering kommit till stånd i vissa relativt välutvecklade orter i inlandet. Det är då främst fråga om småindustri och hantverksbetonade verksamheter. Man kan också lägga märke till att sågverksindustrin har blivit inlandslokaliserad. Detta synes sammanhånga med att de stora skogsindustriföretagen efter andra världskriget övergick till att koncentrera produktionen på massa och papper. Sägverksrörelsen tonades ned av dessa storföretag.

Västra Ångermanland utgör ett exempel på denna utveckling. För flera år sedan uppfördes med statligt stöd ett par moderna sågverksanläggningar i orterna Backe och Junsele. Dessutom finns det ett antal mindre sågverk. Dessa delar av landet utgör samtidigt viktiga basområden för ett betydande skogsbruk. Därifrån hämtas avsevärda delar av vedbehovet även för den kustbaserade industrin.

Den aktuella utvecklingen på många orter i dessa regioner kännetecknas av en kraftig folkminskning. Främst drabbas då de yngre åldersgrupperna.

Inom loppet av en relativt kort period innebär trenden och prognoserna helt enkelt att många inlandsorter hotas till sin existens. Efter hand som underlaget för kommersiell och social service raseras hotar en tragisk utveckling. I många fall är det fråga om ett antingen-eller, dvs. antingen förslumning eller också offensiv utveckling.

Men detta är också en utveckling som rent ekonomiskt utgör ett hot mot skogsbruket. En rationell skötsel av skogsvård och avverkningsarbete kräver självfallet rekrytering av personal i skogslandets basorter. Bli dessa basorter så försvagade att de inte håller rimlig service och har något så när jämlika förhållanden jämfört med andra orter, hotas faktiskt ett bra skogsbruk på grund av att man inte får människor som sköter det. Av denna anledning framstår det som alltmer angeläget att söka bygga upp ett mer varierat näringsliv, som i sin tur kan garantera boende och service i skogslandets basorter. Det är inte fråga om att enbart vara så att säga snäll mot inlandets människor, det är ett ekonomiskt intresse att vidmakthålla dessa basorter för att upplandet skall kunna leva vidare och försörja våra skogsindustrier med råvaror.

Herr talman! Det är i detta läge, och med tanke på den på ledande håll ofta diskuterade viktiga frågan om vidareförädling av sågade trävaror, angeläget att använda just vidareförädling för att söka förbättra sysselsättningsläget och serviceunderlaget i just de bygder som är omgivna av råvaror och där redan en viss utveckling av sågverksrörelsen skett eller håller på att ske.

I min motion pekas det på just möjligheten att vidareförädling av sågade trävaror kan lokaliseras till inlandet och inte behöver centraliseras.

Nu anser emellertid utskottet att detta är en sak för länsmyndigheterna och utvecklingsfonden i Västernorrland. Rent formellt kan detta sägas vara ett slags svar. Men tillåt mig, herr talman, att erinra om att länsmyndigheterna i Västernorrlands län – och det kan mina kolleger från Västernorrland säkert intyga – ofta har redovisat den besvärliga, för att inte säga katastrofala, utvecklingen i Ådalen. Man har lika ofta hemställt eller krävt de statliga centrala myndigheternas medverkan i syfte att styra ny sysselsättning till området. I några fall har detta lyckats, men grundutvecklingen är densamma – fortsatta och växande problem.

Enligt vår uppfattning äger den i motionen aktualiserade frågan en allmängiltighet för glesbygderna med deras sågverk. Utskottet skriver självt i betänkandet att i ett 20-tal kommuner i glesbygderna svarade sågverken år 1976 för minst 25 % av den totala industrisysselsättningen. Dessa orter torde också objektivt sett i många fall ha goda förutsättningar för den vidareförädling som bl. a. industriministern uttalat som angelägen.

Det i motion 973 aktualiserade området av Sollefteå kommun kunde därvid, som jag ser det, mycket väl tjäna som ett pilotfall för en statlig utredning av frågan, vilket har föreslagits i motionen.

Jag vill, herr talman, med dessa ord yrka bifall till motion 1979/80:973.

Skogsindustrin,
m. m.

Tisdagen den
20 maj 1980

*Skogsindustrin,
m. m.*

ERIC REJDNELL (fp):

Herr talman! När vi den 17 december förra året hade tillfälle att diskutera Södra Skogsägarnas verksamhet och aviseringen av nedläggningen av fyra bruk – nämligen Delary, Fridafors, Göta och Emsfors – samt Lessebo till viss del, fastslog industriministern bl. a. att detta var en principdebatt. Måhända kan man säga att det vid det tillfället var en principdebatt, eftersom förhandlingar mellan företag och anställda vid den tidpunkten knappt hade kommit i gång. Men i dag – och jag beklagar att industriministern inte är här – är vi framme vid en tidpunkt då vi kan konstatera den bittra verkligheten. Nu är beslutet fattade och de lagstadgade MBL-förhandlingarna avklarade – nu återstår bara att avvakta den dag när fabriksportarna stängs för gott om ingenting görs nu – i varje fall gäller det Emsfors bruk. Jag hade velat påminna statsrådet Åsling om vad han yttrade i den interpellationsdebatt vi hade på kvällen den 17 december förra året. På min direkta fråga om industriministern ansåg att den innovationsverksamhet som bedrivs vid Emsfors bruk är av något värde för landet svarade Åsling:

”Till Eric Rejdnell vill jag säga att jag självfallet är medveten om att Emsfors exportandel inte är oväsentlig och att den utveckling som där har skett är av stor betydelse. Men det måste ändå vara företagets styrelse som gör den bedömning av Emsfors fortsatta verksamhet som bara en koncernstyrelse kan göra. Men vi får naturligtvis vara beredda att diskutera de sociala och samhällsekonomiska konsekvenserna av företagets dispositioner. När företaget har fört förhandlingar med de anställda och det har haft nödvändigt samråd med kommuner och länsmyndigheter får vi se vilka de framtida utvecklingslinjerna är och vad vi från samhällets sida kan göra för att bemästra de problem som kan uppstå.”

Ja, nu är tiden kommen att gå ifrån principdebatten och ägna sig åt de konkreta sakfrågorna för att verkligen få en godtagbar lösning. Men det hastar – statsrådet Åsling och regeringen, som har ett ansvar för statens 40 % av aktiekapitalet, har kanske som många påstår alltför länge avvaktat utvecklingen, åtminstone när det gäller Emsfors bruk.

Nu är det dags för ingripande, och det måste bli en s. k. brandkårsutryckning. Södra Skogsägarna har beslutat att Emsfors bruk skall läggas ned i höst. Olika rykten går om hur utvecklingen skall gå till. Skall bruket slaktas och säljas till utländska intressenter – eller skall grävskoporna få några veckors sysselsättning? Därmed skulle samtliga anställda mista sina jobb i Emsfors. Men så behöver det inte bli. Det finns köpare till bruket – köpare som måste få besked snarast om huruvida deras bud är värt att diskutera. Ja, beskedet måste ges inom några få dagar för att inte bruket skall slå igen före semestern. Utvecklingsfonden anser att det här är en bra lösning, likaså de kommunala myndigheterna och länsmyndigheterna. Fackets representanter har också varit med och utarbetat planerna för en nedskärning av de anställdas antal till ca 160 personer, vilket de intresserade köparna förklarat sig kunna garantera. Finansieringsfrågan är löst och bankgarantierna finns. Med detta som bakgrund borde ju problemen vara borta och den fortsatta sysselsättningen garanterad. Det finns emellertid ett men, och det är att Södra

Skogsägarna AB från rent företagsekonomiska utgångspunkter vill sälja bruket och därför begär ett högt pris. Det hade varit intressant att höra om statsrådet Åsling nu är beredd att påverka när det gäller försöket att rädda Emsfors bruk, eller om man stillatigande skall se på hur bruket splittras och slås igen.

Utskottet säger att det vill understryka att företaget i samråd med de anställda bör göra en översyn av de nu gällande planerna och undersöka möjligheterna till fortsatt drift av de hotade enheterna. Denna fortsatta drift måste också kunna diskuteras vid ett annat ägarförhållande. Södra Skogsägarna säger ju att bruket har en framtid, men man har tydligen inte haft förmåga att driva det lönsamt. Nu finns det köpare som har undersökt möjligheterna att driva bruket vidare och som har bjudit ett visst antal miljoner kronor. Därför hade det varit intressant, om industriministern hade gett svar på frågan om han anser att det är angeläget att diskutera den här lösningen medan det ännu finns tid att göra det, eller om vi, som sagt, skall avvakta det definitiva slutet utan att ingripa. Denna fråga måste besvaras, eftersom den är av mycket stor betydelse.

Herr talman! När det gäller Emsfors bruk måste lösningen vara att låta bruket fortsätta sin verksamhet med andra ägare. Det väsentliga är att bruket och jobben räddas. De företagsekonomiska aspekterna måste här vika för de samhällsekonomiska och sysselsättningsmässiga, även om det måste ske till priset av ett statlig inhopp. Jag förutsätter att det statliga inhoppet skall ske på så sätt att industriministern kommer att medverka till att det här köpet går i uppfyllelse.

GULLAN LINDBLAD (m):

Herr talman! Många har i dag vittnat om skogsnäringens mycket svåra problem f. n. Problemen finns inte minst i Värmland där flera hundra, ja, tusentals anställda känner oro inför framtiden. Skogsnäringens problem tas på djupaste allvar av företrädare för alla politiska partier, det vill jag kraftigt understryka.

Det största problemet är lönsamheten, beroende på den hårda konkurrensen på exportmarknaden. Hälften av massatillverkningen och två tredjedelar av papperstillverkningen går ju på export. En genomgripande strukturomvandling är därför nödvändig, om Sverige över huvud taget skall kunna hävda sig som trånation. Men detta skapar på kort sikt svåra sysselsättningsproblem. Därtill har många företag problem med råvaruförsörjningen.

Socialdemokraterna har nu i motioner begärt ett handlingsprogram för skogsindustrin. De vill också ha ett s. k. strukturbolag, och vänsterpartiet kommunisterna har liknande krav. De här åtgärderna skulle, enligt min uppfattning, medföra att staten på ett genomgripande sätt skulle styra branschens fortsatta utveckling. Näringsutskottets majoritet har inte heller ansett sig kunna stödja det socialdemokratiska förslaget, och jag delar för min del utskottets uppfattning. Det finns all anledning att tro att regeringen med stort intresse följer frågorna om skogsindustrins framtid, även om jag i

Skogsindustrin,
m. m.

viss mån kan instämma i den kritik som tidigare har framförts t. ex. när det gäller att ge Vänerskog ett besked om Deje och Åmotfors. Ärendet förtursbehandlas dock inom industridepartementet, och industriminister Åsling sade så sent som den 9 maj här i kammaren att fonden för industriellt utvecklingsarbete kommer att behandla Vänerskogs ansökan om någon vecka. Vidare pågår ju förhandlingar mellan Vänerskog och Rockwool AB om ett utvecklingsprojekt. Jag hoppas att dessa förhandlingar skall ge resultat med det snaraste.

För rättvisans skull vill jag erinra om några konkreta åtgärder som har kommit Värmlands län till godo genom den tidigare borgerliga regeringens politik; villkorslånet till Uddeholm t. ex. med de 600 milj. kr. som gjorde en omstrukturering av det företaget möjlig, liksom de statliga garantierna för lån till Vänerskog med ca 120 milj. kr.

Intet är nytt under solen. Genomgripande strukturomvandlingar har tidigare ägt rum, inte minst i Värmland, som under hela slutet av 1800-talet genomled en enda lång nedläggnings- och omställningsprocess. Detta är kanske en klen tröst i dag, men vi har nu trots allt ett helt annat utgångsläge för att möta svårigheterna, t. ex. genom aktiva arbetsmarknadspolitiska och regionalpolitiska åtgärder.

En omställningsprocess får inte enbart mätas negativt. En omstrukturering av företag innebär ju också att man siktar in produktionen på lönsamma framtidsprojekt, som på sikt kan trygga jobben för de anställda.

Vad gäller socialdemokraternas och kommunisternas krav på att riksdagen skall uttala att inga nedläggningar får göras förrän de begärda åtgärderna - syftande till handlingsprogram, strukturplan m. m. - har vidtagits kan jag lika litet som utskottet dela den uppfattningen. Vi skall inte alltid leta företagsledare här vid Sergels torg - om vi över huvud taget skall ha begreppet marknadshushållning kvar i Sverige. Jag vill också bestämt avvisa kraven på tvångsåtgärder vad gäller skogsavverkning. Jag tror att regeringens förslag om höjning av beloppet för avsättning på skogskonto kan ge viss effekt. Eventuellt kan det finnas skäl att förlänga tiden för avsättning. Bättre virkespriser vid garanterad försäljning är en annan positiv åtgärd som också kan prövas. Och varför inte använda moroten i stället för piskan?

Jag vill också komma med ett par trots allt ljusa nyheter från Värmland.

Vänerskog har i sin nyligen framlagda årsredovisning uppgett att man har en tryggad råvaruförsörjning inom hela industrin. Avsättningen på produkterna är också tillfredsställande. Tyvärr visar nettoresultatet en förlust på 64 milj. kr., men man hoppas att ägarpengar skall kunna rädda industrin.

I gårdagens tidningar i Värmland stod att läsa att krisen nu är över för Ransby Såg och Knappåsens Sågverk i norr och att man där är ganska förhoppningsfull inför framtiden. Även där är tillgången på råvara god.

Vi känner alla stor oro inför situationen inom våra skogsnäringar. Men vi kan inte bara ropa på hjälp från staten - som egentligen inga pengar har. Vi måste i stället lita till de åtgärder som är på gång och utforma den allmänna politiken här i kammaren så, att vi inte lägger onödiga belastningar på en

redan tidigare hårt drabbad näring.

Folkomröstningen gav ett positivt resultat vad gäller energin.

Vi kommer i riksdagen inom de närmaste dagarna att fa ta ställning till en annan fråga som betyder mycket för skogsnäringen – jag tänker på flygbesprutningen. Det är visserligen en fråga som ligger utanför dagens debatt, men vad jag med dessa exempel vill påvisa är att många av de beslut som vi fattar i denna kammare i en fråga kan ha *många följdeffekter i andra sammanhang*. Framför allt gäller det ekonomiska förutsättningar att driva företag. Med andra ord, herr talman: vi hör inte ge patienten blodtransfusion i den ena armen och åderlåta honom i den andra!

Till sist, herr talman, tror jag att vi värmänningar får lov att ta till vara vår optimism och vår framtidstro.

Därmed yrkar jag, herr talman, bifall till näringsutskottets hemställan.

TALMANNEN:

Jag vill fästa uppmärksamheten på att taletiden nu är sex minuter.

OLLE ÖSTRAND (s):

Herr talman! Låt mig citera några meningar ur den socialdemokratiska reservationen 2, i betänkandet nr 47, vars innehåll jag tror har avgörande betydelse för skogsindustrins utveckling i vårt land:

”En positiv utveckling inom skogsindustrin torde inte kunna säkras utan en fortsatt strukturomvandling av branschen. Förändringarna måste syfta till att åstadkomma en långsiktig balans mellan råvarutillgång och industrikapacitet och ett bättre utnyttjande av skogsråvaran. Förädlingsgraden i skogsindustrin måste höjas. Detta kommer att kräva betydande insatser av kapital. En omställning enligt dessa riktlinjer kan i vissa fall komma att medföra svårigheter för de anställda liksom för berörda orter och regioner. Men det är viktigt att påpeka att en strukturomvandling också – och kanske framför allt – måste betyda utveckling och satsningar på framtiden. Det är därför viktigt att samhället, de anställda och företagen gemensamt planerar för den framtida utvecklingen.”

Detta har en aldeles speciell betydelse för de län som för sin utveckling är mer eller mindre helt beroende av skogsnäringens utbyggnad. I exempelvis Gävleborgs län kan man räkna med att skogsindustrin ligger bakom närmare en fjärdedel av alla sysselsättningstillfällen. Det innebär att ca 55 000 av länets invånare för sin försörjning direkt eller indirekt är beroende av skogsindustrin.

Den okontrollerade strukturförändring som nu pågår har redan slagit hårt på vissa orter. Det finns orter där närmare 1 000 jobb har försvunnit under de senaste åren. Men den okontrollerade strukturförändringen fortsätter inte bara i Gävleborgs län utan i hela landet. På minst sex orter bara i Gävleborgs län finns hot mot den industrienhets som utgör basen i ortens näringsliv. Förändringarna får därigenom genomgripande konsekvenser för länet i dess helhet. Därför är det givetvis utomordentligt angeläget att de förändringar som måste ske sker på ett planmässigt sätt under samhällets ledning. En

Nr 147

Tisdagen den
20 maj 1980

*Skogsindustrin,
m. m.*

strukturplan som skapar klarhet om utvecklingen inom trä-, pappers- och massaindustrin måste därför omgående upprättas av regeringen. Detta framhålls också med skärpa av länsstyrelsen i Gävleborgs län och även i den socialdemokratiska reservationen. Men i detta avseende sitter regeringen helt passiv och hoppas på att marknadskrafterna skall ordna allt till det bästa. Men en positiv utveckling inom skogsindustrin förutsätter också som framhålls i den socialdemokratiska reservationen att förädlingsgraden höjs. Även i det här avseendet är passiviteten från regeringens sida påtaglig.

Låt mig ta ett exempel! Den 17 mars 1978 inlämnade Stora Kopparberg en ansökan om prövning enligt 136 a § för ett nytt journalpappersbruk i Sandarne. Detta skulle ge en varaktig sysselsättning åt ca 200 personer men också ge jobb åt ungefär 600 man under uppförandet. Avsikten från bolagets sida var att snabbt komma i gång med byggnationen, som beräknades ta två år. I dag är det den 20 maj 1980. Det har gått över två år sedan bolaget lämnade in sin ansökan, och ännu har man inte fått något som helst besked.

Så här får det givetvis inte gå till. Marknadstillväxten för LVC-papper i världen är i storleksordningen en halv pappersmaskin per år. Medan de tre borgerliga regeringarna har legat på ansökan har man börjat bygga en maskin i Finland, en i Västtyskland och en i Italien.

För varje dag som går försämras alltså vårt lands möjligheter att hänga med när det gäller vidareförädlingen av denna typ av journalpapper. Menar vi allvar med att förädlingsgraden inom skogsindustrin måste höjas, då borde det finnas ett intresse från regeringens sida att släppa fram en ansökan från ett bolag, som också har de ekonomiska möjligheterna att genomföra ett sådant projekt.

Jag har också i motion 319 krävt att bolaget nu erhåller detta tillstånd. Utskottet avstyrker nu motionen med hänvisning till att de olika utbyggnadsplaner som nu föreligger f. n. övervägs inom regeringskansliet. Mina krav sammanfaller i stort sett med vad som yrkas i reservation 2.

Den ansökan om utbyggnad som jag nu har berört har övervägts i över två år. Därför måste man nu kunna ställa ett krav på att regeringen omgående fattar beslut i det här avseendet. Vidareförädling av mekanisk massa, som det här är fråga om, stämmer också helt överens med det program för utbyggnad av den svenska skogsindustrin som Svenska pappersindustriarbetareförbundet har antagit. För de län som för sin utveckling är beroende av en utbyggnad av skogsindustrin är det viktigt att regeringen någon gång visar handlingskraft. Om så inte sker kommer många framtidsjobb inom den svenska skogsnäringen att hamna i farozonen.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till de socialdemokratiska reservationerna.

I detta anförande instämde Olle Westberg i Hofors (s).

HANS GUSTAFSSON (s):

Herr talman! Debatten om skogsindustrins situation och möjligheter har redan pågått länge i kammaren. Såväl i utskottsbetänkandet som i debatten har branchens situation i stort ingående behandlats.

Jag tänker under ett par minuter ta kammarens tid i anspråk för att beröra ett mer begränsat problem. Mitt inlägg gäller i huvudsak Fridafors Bruk. Verksamheten där berör i hög grad mitt eget län.

Under dagens debatt – men också i utskottets betänkande – har hävdats att en omstrukturering och effektivisering inom Södra Skogsägarnas industriella verksamhet är nödvändig för att koncernen skall uppnå långsiktig ekonomisk stabilitet och tryggad råvaruförsörjning.

Jag bestrider inte detta. Vi måste ha en effektiv industrisektor för att hävda oss internationellt och för att skapa trygga anställningsförhållanden. Då kanske inte allt kan bli som förut, då kan nedläggningar och omdispositioner bli nödvändiga.

Men inget av de angivna skälen kan enligt min mening anföras för en nedläggning av Fridafors Bruk. Enligt koncernens eget uttalande saknar Fridafors Bruk med sin produktion betydelse för råvarutillgången i stort. I koncernens egen budget har den beräknade förlusten vid företaget angivits till 5 milj. kr. Den beräknade förlusten saknar betydelse för koncernens möjligheter att åstadkomma en långsiktig ekonomisk stabilitet. Med nuvarande konjunkturen och med de anställdas positiva intresse för att effektivisera produktionen vid företaget kan den förlusten mycket väl elimineras.

I utskottets betänkande redovisas krav på att nödvändig omstrukturering genomförs på ett för berörda orter och människor acceptabelt sätt. Det konstateras vidare att ett avgörande motiv för det statliga engagemanget i Södra Skogsägarna var omsorgen om sysselsättningen och utvecklingen på de orter som nu är beroende av företaget.

Om man mot den bakgrunden i utskottet ändå inte vågar – eller vill – säga ifrån att driften i Fridafors skall uppehållas, då är kraven på företagens sociala ansvar mest kosmetika.

Utskottets talesmän har sagt i dagens debatt att de menar inget annat när det gäller Södra Skogsägarna än vad reservanterna menar. Det är i och för sig en värdefull upplysning. Det betyder, såvitt jag förstår, att även om riksdagen bifaller utskottsmajoritetens förslag så gäller reservationen, eftersom utskottets talesman Johan Olsson sagt att majoriteten menar detsamma som reservanterna. Jag hoppas att Södra Skogsägarna upptäcker detta vid sitt studium av riksdagens behandling av frågan. Man kan förstås mot den bakgrunden fråga sig varför Rune Gustavsson, Margot Håkansson, Johan Olsson och andra inte kan rösta för reservationen, när de anser att den betyder alldeles detsamma som utskottets förslag.

Den ståndpunkt som utskottets företrädare har intagit – att utskotts- majoriteten menar detsamma som reservanterna – innebär i varje fall, såvitt jag förstår, att någon nedläggning av Fridafors Bruk inte kan bli aktuell förrän en översyn gjorts av nu gällande planer.

Nr 147

Tisdagen den
20 maj 1980

Skogsindustrin,
m. m.

Tisdagen den
20 maj 1980

Skogsindustrin,
m. m.

Det vore enligt min mening otillständigt av Södra Skogsägarna att lägga ned Fridafors Bruk och utarma en hel bygd, med hänsyn till den ringa finansiella betydelse företaget – även i allra sämsta fall – kan ha för koncernen i dess helhet. Det är uppenbart att de samhällsekonomiska kostnaderna vid en nedläggning vida skulle överstiga den företagsekonomiska vinsten.

Industriministern brukar tala om företagens sociala ansvar. När det gäller Södra Skogsägarna är detta sociala ansvar på ett alldeles särskilt sätt inbyggt genom det samhällsstöd som koncernen har erhållit. Om detta sociala ansvar icke ens skulle leda till att Fridafors Bruk får några år på sig för att pröva om företaget och de fackliga organisationerna kan göra driften lönsam, är ett sådant socialt ansvar inget värt. Mindre krav än detta på företagens sociala ansvar kan inte ställas.

Herr talman! Mot bakgrund av vad som anförts av utskottets talesmän och andra under debatten här i dag – och de föreliggande omständigheterna – förutsätter jag att Södra Skogsägarna inte nu aktualiserar en nedläggning av Fridafors Bruk. Ett nedläggningsbeslut skulle naturligtvis mottas med stor förstämning av de anställda i företaget, av kommunen och av de båda län som är berörda. Det skulle också allvarligt skada tilltron till koncernens vilja att ta det ansvar som förutsätts i samband med det statliga stödet till koncernen.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

FILIP JOHANSSON (c):

Herr talman! Låt mig ta kammarens tid i anspråk ett par minuter.

I utskottsbetänkande 47 har socialdemokraterna en reservation angående skivindustrin. Eftersom jag personligen varit starkt engagerad i en nedläggningshotad boardfabrik i Piteå och fortfarande är lika starkt engagerad för att denna anläggning skall kunna bibehållas skulle man kunna tänka sig att jag borde rösta för den reservationen. Jag måste tyvärr säga att de motiveringar som finns i reservationen, där man klart säger att spånskive- och träfiber skiveindustrin har allvarliga lönsamhetsproblem, kan jag självfallet inte dela – i synnerhet inte följande uppfattning: "Några beslut om nedläggningar bör inte fattas innan riksdagen har behandlat regeringens förslag."

Jag delar i stället utskottsmajoritetens mening där den säger: "Utskotte konstaterar att utvecklingen inom skivindustrin aktivt följs inom regeringskansliet." Jag gör detta med förtröstan därför att jag förlitar mig på det ansvar industriministern har ådagalagt i det här ärendet under hela den tid ASSI:s boardfabrik varit starkt hotad. Jag är helt övertygad om att ha kommer att agera även i fortsättningen så att den anläggning som visat sig ge ett bra ekonomiskt utbyte även i fortsättningen kan bibehållas.

GUNNAR OLSSON (s):

Herr talman! Det som föranledde mig att gå upp i talarstolen ett par minuter var att Gullan Lindblad gjorde ett mycket överraskande inlägg på den värmländska virkesmarknaden. Vi är inte vana vid det.

Kontentan av det Gullan Lindblad sade för en stund sedan är att staten gärna får vara med och betala, men i fråga om styrmedlen har Gullan Lindblad ingen tilltro till staten. Ända bor vi i samma skogslän, fru Lindblad och jag, där varsel om nedläggningar av industrier förekommer. 500 jobb hotas i Skoghäll, 200 i Grums, 230 i Deje och ungefär lika många i Amottfors. De är alla köpsågverk som står utan skogsråvara.

Gullan Lindblad gjorde också ett fruktlöst försök att försvara industriministerns förturslöfte beträffande Deje bruk. Det var nämligen den 10 januari som Nils Åsling vid en uppvaktning från länet lovade att behandla Deje med förtur. Jag har sedan den dagen haft två interpellationsdebatter med Nils Åsling – dels den 10 mars, dels så sent som den 10 maj. Dejeborna hålls fortfarande på halster och väntar på besked – 230 anställda plus deras familjer. Hur kan man över huvud taget försöka sig på att försvara ett sådant förturslöfte? Jag brukar säga: Vad i Herrans namn lägger Nils Åsling in i begreppet förtur när han den 10 januari lovar att behandla ärendet på det viset och vi ännu, fyra månader senare, inte fått något besked? Nej, Gullan Lindblad, vi har i vårt parti sett nödvändigheten av ett samlat program för skogsindustrin. Vi vet om sysselsättningsproblemen, vi känner till branschens besvär och vi tror att det är nödvändigt med ett övergripande system för att komma till rätta med problemet, för att fördela skogsråvaran och se till att de industrinedläggningar som kommer till stånd sker under socialt acceptabla former. Detta har inte Gullan Lindblad det ringaste intresse att ställa upp på.

GULLAN LINDBLAD (m) replik:

Herr talman! Gunnar Olsson hör upp dåligt, för jag sade faktiskt att jag var litet kritisk till att inte Vänerskog hade fått något besked i den här frågan, som ändå dröjt så pass länge. Men jag litar trots allt, Gunnar Olsson, på näringsutskottets redovisning av den här frågan och utgår från att vi kan vänta besked inom den närmaste tiden.

Jag har inte försökt försvara industriministern på något sätt – det tror jag han klarar bättre själv – men jag tillåter mig att ha min uppfattning i de här frågorna, även om jag kanske inte brukar diskutera virkespriser. Men, Gunnar Olsson, jag tror betydligt mer på företagen i samråd med staten än jag tror på Gunnar Olsson och mig som företagsledare. Det vill jag ha sagt.

RAUL BLÜCHER (vpk):

Herr talman! Jag tror inte heller på Gullan Lindblad som företagsledare – och inte heller på mig själv som sådan. Men det är ju inte fråga om att vi skulle sitta här vid Sergels torg och leka företagsledare.

Vad det handlar om är att ge en frist för de många – hundratals i Värmland, tusentals inom svensk skogsindustri – som i dag känner allvarlig oro för vart hela branschen är på väg, oro för inte bara sina nuvarande jobb utan också för framtidens jobb och framtidens utveckling. Det är arbetare och tjänstemän vid alla dessa många bruk som aktivt tar del i diskussionerna om vilka

Tisdagen den
20 maj 1980

*Skogsindustrin,
m. m.*

investeringar som vore de riktiga, om vilka alternativ som kan finnas till nedläggningarna. Märk väl att Billerudsbolaget t. ex. enligt sina nu presenterade aktuella planer, som skall kosta 700 människor deras arbeten, tar ur bruk just de pappersmaskiner som är minst känsliga för nedgång i konjunkturerna. Just de maskiner som är lättast att ställa om för att köra mindre order och därmed dämpa återverkningar av sjunkande världsmarknadspriser vid kommande lågkonjunkturer är det man vill ta ur bruk. I stället fortsätter man den stora satsningen på ytterligare centralisering, på än större maskiner. Man satsar ensidigt på export av massa och alltså på en struktur som binder oss vid en fortsatt mycket stark konjunkturkänslighet. Det är inte underligt att de anställda, som känner ansvar för sina företag, är mycket skeptiska till att den företagsledning som har sådana här planer verkligen handlar framsynt och rationellt.

Fackliga organisationer har i samarbete med forskare arbetat seriöst för att få fram realistiska alternativ. Och det har man gjort inom den marknads-ekonomis ram som Gullan Lindblad så gärna vill tro på. Gullan Lindblad kan ju känna hur mycket oro hon vill – vad det är fråga om är att ge en tidsfrist. Om man stöder reservationen här astadkommer man den frist som de många anställda behöver för att få en samlad strukturplan för den svenska skogsnäringen. Rösta inte efter trosvisshet om marknadskrafterna – rösta med förnuft!

GULLAN LINDBLAD (m):

Herr talman! Även Raul Blücher hörde upp dåligt, för jag började mitt anförande med att säga att vi alla hyser stor oro för den värmländska skogsindustrin.

När det gäller detta att leka företagsledare vill jag säga att det är precis vad vi håller på med, om vi i fråga efter fråga skall göra bedömningarna från riksdagshuset i stället för att överlåta åt företagen och facken att göra dem i samråd med regeringen och berörda myndigheter. Jag tror faktiskt mer på de krafterna, Raul Blücher, än på vår förmåga att göra bedömningarna här vid Sergels torg.

Sedan vill jag tillägga att de nedläggningar som kommit till stånd faktiskt har gjorts i samråd med facken. Det är alltså ingenting som några direktörer har suttit och bestämt om.

RAUL BLÜCHER (vpk):

Herr talman! Vart tar då de alternativa planer vägen. Gullan Lindblad, som arbetarna t. ex. vid Skoghallsverken har utarbetat? De körs ju över genom att man forcerar fram de investeringar och nedläggningar som är aktuella. Dessa åtgärder vidtas alltså innan man har gjort de samlade bedömningar som skulle vara värdefulla för hela landet. Om man verkligen ser samhällsekonomiskt på dessa problem, vilket man ju gärna gör när det gäller lönerörelser, kan man inte låta det fortgå med denna tro på några få som fattar beslut över huvudet på både fackliga organisationer och många andra.

Överläggningen var härmed avslutad.

Näringsutskottets betänkande 46

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels yrkande 1 i motion 1023 av Bertil Måbrink och Eivor Marklund samt motion 252 av Lars Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan John Andersson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkande 46 mom. 1 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit yrkande 1 i motion 1023 av Bertil Måbrink och Eivor Marklund samt motion 252 av Lars Werner m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då John Andersson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 308
Nej - 16

Mom. 2

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering, dels utskottets hemställan med godkännande av den i reservation 1 av Ingvar Svanberg m. fl. anförda motiveringen, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Rune Jonsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkande 46 mom. 3 med godkännande av utskottets motivering röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit utskottets hemställan med godkännande av den i reservation 1 av Ingvar Svanberg m. fl. anförda motiveringen.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Rune Jonsson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 163
Nej - 161

Nr 147

Tisdagen den
20 maj 1980

Skogsindustrin,
m. m.

Tisdagen den
20 maj 1980

*Skogsindustrin,
m. m.*

Mom. 4-8

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 9

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering, dels utskottets hemställan med godkännande av den i reservation 2 av Ingvar Svanberg m. fl. anförda motiveringen, och förklarades den förra propositionen ~~vara~~ med övervägande ja besvarad. Sedan Rune Jonsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkande 46 mom. 9 med godkännande av utskottets motivering röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit utskottets hemställan med godkännande av den i reservation 2 av Ingvar Svanberg m. fl. anförda motiveringen.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Rune Jonsson begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 163
Nej – 161

Mom. 10 och 11

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Näringsutskottets betänkande 47

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering, dels utskottets hemställan med den ändring i motiveringen som föreslagits i reservation 1 av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Thage Peterson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkande 47 mom. 1 med godkännande av utskottets motivering röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit utskottets hemställan med den ändring i motiveringen som föreslagits i reservation 1 av Ingvar Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Thage Peterson begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning

gav följande resultat:

Ja - 163
Nej - 161

Nr 147

Tisdagen den
20 maj 1980

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 2 av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Thage Peterson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkande 47 mom. 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservation 2 av Ingvar Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Thage Peterson begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 163
Nej - 161

Mom. 3

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 3 av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Thage Peterson begärde votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkande 47 mom. 4 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservation 3 av Ingvar Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Thage Peterson begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 163
Nej - 161

Mom. 5

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 1542 av Bertil Måbrink, och förklarades den förra propositionen vara med

*Skogsindustrin,
m. m.*

Tisdagen den
20 maj 1980

*Skogsindustrin,
m. m.*

övervägande ja besvarad. Sedan Bertil Måbrink begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkande 47 mom. 5 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motion 1542 av Bertil Måbrink.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Bertil Måbrink begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 308

Nej - 16

Mom. 6

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 703 av Sven Henricsson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Sven Henricsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkande 47 mom. 6 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motion 703 av Sven Henricsson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Sven Henricsson begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 307

Nej - 17

Mom. 7

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 4 av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Thage Peterson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkande 47 mom. 7 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservation 4 av Ingvar Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Thage Peterson begärde röst-

räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 163
Nej - 161

Nr 147

Tisdagen den
20 maj 1980

Mom. 8

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 5 av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Rune Jonsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkande 47 mom. 8 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservation 5 av Ingvar Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Rune Jonsson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 163
Nej - 161

Mom. 9

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 6 av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Rune Jonsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkande 47 mom. 9 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservation 6 av Ingvar Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Rune Jonsson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 163
Nej - 161

Mom. 10

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 710 av Bertil Måbrink m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan John Andersson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

*Skogsindustrin,
m. m.*

Nr 147

Tisdagen den
20 maj 1980

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkande 47 mom. 10 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motion 710 av Bertil Måbrink m. fl.

*Sammanträdet
fredagen den 30
maj*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då John Andersson begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 307
Nej - 17

Mom. 11

Utskottets hemställan bifölls.

Näringsutskottets betänkande 48

Utskottets hemställan bifölls.

§ 9 På förslag av talmannen beslöts att kammarens förhandlingar skulle fortsättas vid morgondagens sammanträde.

§ 10 TALMANNEN:

Kammarens sammanträde i morgon inleds med behandling av försvarsutskottets betänkande 19. Den första voteringen beräknas äga rum strax efter kl. 10.00. Närmast därefter upptas arbetsmarknadsutskottets betänkanden 30 och 31 till behandling.

§ 11 Sammanträdet fredagen den 30 maj

TALMANNEN:

Till kammarens ledamöter har utdelats en reviderad ärendeplan för behandling i kammaren av utskottsbetänkanden under återstoden av detta riksmöte. Sedan planen upprättades har det befunnits möjligt att få fram arbetsmarknadsutskottets betänkande om utlänningslagen i sådan tid att ärendet kan slutbehandlas i kammaren torsdagen den 29 maj i stället för fredagen den 30 maj. Med anledning därav blir sammanträdet fredagen den 30 maj ett *bordläggningsplenum* vid vilket frågor besvaras. Detta sammanträde tar sin början kl. 11.00.

En följd av denna tidigareläggning av arbetsmarknadsutskottets betänkande blir att kvällsplenum med all sannolikhet måste anordnas torsdagen den 29 maj.

§ 12 Anmäldes och bordlades

Förslag

1979/80:8 Riksdagens revisorers förslag angående statens lån till Uddcholms AB budgetåret 1977/78

§ 13 Anmäldes och bordlades

Motion

1979/80:2067 av *Olle Westberg* i Hofors *m. fl.* med anledning av proposition 1979/80:174 om transportstöd till Norrland *m. m.*

§ 14 Anmäldes och bordlades

Lagutskottets betänkande

1979/80:32 med anledning av motion om bostadsdomstolens och hyresnämndernas sammansättning

Kulturutskottets betänkande

1979/80:33 med anledning av proposition 1979/80:157 om Nordiska ministerrådets kulturbudget för år 1981

Näringsutskottets betänkande

1979/80:57 med anledning av motioner om regionala investmentbolag

Arbetsmarknadsutskottets betänkanden

1979/80:23 om regionalpolitik

1979/80:29 med anledning av propositionen 1979/80:125 med förslag om tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1979/80 jämte motioner

1979/80:32 om uppskov med behandlingen av vissa motioner

Civilutskottets betänkanden

1979/80:30 med anledning av proposition 1979/80:149 om ändring i byggnadsstadgan (1959:612)

1979/80:31 med anledning av motioner om planläggning och byggande *m. m.*

§ 15 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 20 maj

1979/80:485 av *Carl Lidbom* (s) till utrikesministern om regeringens syn på utvecklingen i Mellersta Östern:

Med anledning av den senaste tidens utveckling i Mellersta Östern vill jag fråga utrikesministern vilka kommentarer han har att göra till

a) den israeliska regeringens i förra veckan offentliggjorda beslut att fördubbla den judiska befolkningen på Västbanken under loppet av tre år.

b) den israeliska regeringens politik att med alla medel undertrycka arabiska missnöjesyttringar på Västbanken, nyligen manifesterad bl. a. genom skärpt censur, genom militära ingripanden mot fredliga demonstrationer och genom utvisningen från deras eget land av tre folkvalda borgmästare på Västbanken, som inte ens påstatts ha varit inblandade i våldshandlingar eller gjort sig skyldiga till brott samt

c) de massiva israeliska anfallen från luften, från havet och på marken mot städer, byar och flyktingläger i södra Libanon i uppgivet syfte att ta hämnd för palestinska våldsdåd nyligen mot judiska nybyggare i staden Hebron på Västbanken.

1979/80:486 av *Ulla Orring* (fp) till industriministern om åtgärder för att trygga sysselsättningen vid Trivab i Lycksele:

Eiserkoncernens dotterbolag Trivab har varslat om uppsägning av sina anställda vid konfektionsfabriken i Lycksele.

Företaget sysselsätter nu ett 40-tal kvinnor. Det har omvitnats att flera landsting, däribland Västerbottens läns landsting, har lagt ut order på sjukhuskläder för tillverkning särskilt i Lycksele.

Det borde därför finnas tillräckligt med arbetsobjekt. Emellertid syns det som om företagsledningen saknar intresse för att ändamålsenligt driva företaget. Bl. a. har det under lång tid inte funnits en för driften utbildad arbetsledning.

Då särskilda medel ställdes till förfogande av statsmakterna för utveckling av alternativa produkter med inriktning på bl. a. sjukhuskläder och då efterfrågan av dessa produkter föreligger, förefaller det inkonsekvent om driften vid Lyckselefabriken skulle upphöra.

Med anledning av det anförda vill jag ställa följande fråga till industriministern:

Vad ämnar statsrådet vidtaga för åtgärder för att klara den fortsatta verksamheten vid Trivab?

1979/80:487 av *Maj-Lis Landberg* (s) till industriministern om åtgärder för att trygga fortsatt verksamhet vid Goodyears fabrik i Norrköping:

Nedläggning av Goodyear med över 700 anställda är helt oacceptabelt. Det är ett alltför hårt slag både mot de anställda, som på ett berömvärt sätt gjort enorma insatser för att hitta lösningar för företagets fortsatta drift, och mot Norrköpings kommun.

Med hänvisning till det anförda vill jag ställa följande fråga:

Är statsrådet beredd vidta åtgärder för att rädda Goodyear – och i så fall vilka?

1979/80:488 av *Nils Berndtson* (vpk) till industriministern om åtgärder för att trygga fortsatt verksamhet vid Goodyears fabrik i Norrköping:

Efter flera års hot om nedläggning av driften vid Goodyears fabrik i Norrköping förefaller nu det USA-ägda företagets ledning ha beslutat sig för

att utveckla verksamheten. Därigenom skulle minst 700 arbetstillfällen i en redan förut hårt drabbad kommun försvinna. De anställda möter mycket svåra problem. Verkningarna av en nedläggning drabbar främst de anställda och Norrköpings kommun, men även gummibranschen i övrigt påverkas ogynnsamt. En utvecklingsplan för svensk gummiindustri behövs. Omedelbara statliga åtgärder för att säkra sysselsättningen vid Goodyear i Norrköping framstår som särskilt nödvändiga.

Med hänvisning till det anförda vill jag ställa följande fråga till industriministern:

Är regeringen beredd att genom statligt övertagande eller andra åtgärder trygga fortsatt verksamhet vid Goodyears fabrik i Norrköping?

1979/80:489 av *Jan Fransson* (s) till jordbruksministern om ändamålsenliga återvinningsanläggningar:

På flera håll i landet arbetar man från kommunernas sida för att finna för länen heltäckande och långsiktiga lösningar på problemen med hantering av främst hushållsavfall.

Med hänsyn till det anförda vill jag fråga jordbruksministern:

Vilka insatser anser jordbruksministern behövs för att stimulera kommuner till att planera och färdigställa ändamålsenliga återvinningsanläggningar?

§ 16 Kammaren åtskildes kl. 18.09.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert

Nr 147

Tisdagen den
20 maj 1980

*Meddelande om
frågor*